

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Science in de Criminologische Wetenschappen

Onderzoek naar kleinschalige, geïntegreerde en gedifferentieerde detentievormen

**Research into small-scaled, integrated
differentiated forms of detention**

Laura Ambre DE MEESTER

0558077

Academiejaar 2019-2020

Promotor: An-Sofie VANHOUCHE

Jury: Diete HUMBLET

Recht en Criminologie

Abstract

Gevangenis­sen van van­daag ken­nen heel wat struc­turele en infra­structurele proble­men. Deten­tie­huizen zou­den vol­gens vzw De Hui­zen de ultieme oplos­sing vor­men om deze proble­men weg te wer­ken. Ze bestaan ech­ter nog niet in Bel­gië. Als een soort tus­sen­stap werd er in sep­tember 2019 het eerste tran­sitie­huis in Bel­gië op­ge­richt in Mechelen. Door­dat het gaat om een totaal nieuw concept, weten we niet hoe de buurt­be­woners hier te­genover staan en hoe zij dit huis in hun buurt er­varen. Dit voor­on­der­zoek probeert dan ook een eerste aanzet te ge­ven om dit na te gaan met de on­der­zoeksvraag: "Welke invloed heeft het tran­sitie­huis op de beleving van de buurt?"

Hiervoor werden half­ge­struc­tureerde diepte-interviews af­ge­no­men bij buurt­be­woners van het tran­sitie­huis te Mechelen. Een aantal van 30 respon­den­ten werd voor­op­ge­steld maar werd niet be­haald om­wille van de coronamaat­re­ge­len. Wel konden er zeven in­ter­views effectief af­ge­no­men wor­den en werd daar­mee op een voor­zich­ti­ge ma­nier aan de slag ge­gaan. Het on­der­zoek werd een voor­on­der­zoek waar­bij het de be­doe­ling is dat deze vol­gend aca­de­mie­jaar ver­der ge­zet wordt.

In het on­der­zoek wordt ge­keken in welke mate er sprake is van sociaal ver­trou­wen, socia­le cohesie, sociale con­tro­le en sociaal ka­pi­taal in de buurt. Op deze ma­nier wordt een schets ge­maakt van hoe de buurt func­ti­oneert. Uit de re­sultaten blijkt het groot­ste deel van deze ele­men­ten vrij sterk aan­we­zig te zijn in de buurt. Daar­bij speelt buurt­con­tact een be­lang­rijke rol. Ver­der wordt vast­ge­steld dat on­wetendheid over het tran­sitie­huis som­mige buurt­be­woners angstig en wan­trou­wig maakt. Er zijn van hun kant dan ook een aantal be­zorgd­heden. Zo denken een aantal men­sen dat hun huis in waarde zal dalen, het imago van de straat schade zal op­lo­pen en de buurt­kwaliteit erop zal ach­ter­uit­gaan. Een vol­ledig draag­vlak is dus nog niet be­reikt.

De be­vin­dingen zijn zeer sum­mier ge­formuleerd en een hierop vol­gend on­der­zoek is dan ook nood­za­ke­lijk om dit voor­on­der­zoek te kun­nen ver­vol­le­digen. Wel kun­nen we voor­zich­tig con­clu­deren dat de komst van het tran­sitie­huis amper iets heeft ver­an­derd aan de ma­nier waar­op de respon­den­ten hun buurt be­leven. Ten slotte wor­den ook nog be­leids­aan­be­ve­lin­gen mee­ge­ven gericht aan de stad Mechelen en vzw De Hui­zen.

ENGLISH

Prisons today have many structural and infrastructure problems. According to non-profit association The Houses, detention houses would be the ultimate solution to solve these problems. However, they do not yet exist in Belgium. As an intermediate step, the first transition house in Belgium was set up in Mechelen in September 2019. Because it is a completely new concept, we do not know how the local residents feel about this and how they experience this house in their neighbourhood. This preliminary research therefore tries to provide a first impulse to investigate this with the research question: "How does the transition house affect the perception of the neighbourhood?"

For this purpose, semi-structured in-depth interviews were conducted with residents of the transition house in Mechelen. A number of 30 respondents were put forward but were not achieved because of the corona virus measures. However, seven interviews could be conducted. These obtained data were used with caution. The research became a preliminary research with the intention to continue the research next academic year.

The study examines the extent to which there is social trust, social cohesion, social control and social capital in the neighbourhood. In this way, a sketch is made of how the neighbourhood functions. The results show that most of these elements are strongly present in the neighbourhood. Neighbourhood contact plays an important role in this. It has also been established that ignorance about the transition house makes some local residents anxious and suspicious. They have a number of concerns about the transition house. For example, a number of people think that their houses will decrease in value, the image of the street will be damaged and the quality of the neighbourhood will deteriorate. Full support for the transition house has therefore not yet been achieved.

The findings have been formulated very briefly and a subsequent investigation is therefore necessary to complete this preliminary investigation. We can however cautiously conclude that the arrival of the transition house has hardly changed the way in which respondents experience their neighbourhood. Finally, policy recommendations are also addressed to the city of Mechelen and non-profit association The Houses.

Dankwoord

In eerste instantie gaat mijn dank uit naar mijn promotor Professor An-Sofie Vanhouche die me doorheen mijn masterproef heeft begeleid en naar oplossingen heeft gezocht om mijn masterproef te heroriënteren in tijden van corona.

Vervolgens wil ik Werner Vanherle en de dienst preventie en veiligheid van de stad Mechelen bedanken voor het mogelijk maken van deze masterproef en het op de hoogte brengen van buurtbewoners van het transitiehuis over dit onderzoek. Daarnaast gaat ook mijn dank uit naar de respondenten die bereid waren deel te nemen aan het onderzoek en hiervoor de tijd wilden vrijmaken.

Ten slotte gaat mijn oprechte dank uit naar mijn ouders die me op elk moment in mijn studiekeuzes hebben bijgestaan en me onvoorwaardelijk steunden in wat ik deed. Dank aan mijn papa en mijn vriend die de tijd namen om met een kritische blik mijn masterproef te lezen. Bedankt aan Tess, bij wie ik met mijn methodische vragen steeds terecht kon en die voor de nodige bemoedigende woorden zorgde wanneer die nodig waren.

Bedankt allen om een deel te zijn van deze masterproef.

Disclaimer

Deze masterproef is (ten dele) tot stand gekomen in de periode dat het hoger onderwijs onderhevig was aan een lockdown en beschermende maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van het COVID-19 virus. Het proces van opmaak, de verzameling van gegevens, de onderzoeksmethode en/of andere wetenschappelijke werkzaamheden die ermee gepaard gaan, zijn niet altijd op gebruikelijke wijze kunnen verlopen. De lezer dient met deze context rekening te houden bij het lezen van deze masterproef, en eventueel ook indien sommige conclusies zouden worden overgenomen.

This master's thesis came about (in part) during the period in which higher education was subjected to a lockdown and protective measures to prevent the spread of the COVID-19 virus. The process of formatting, data collection, the research method and/or other scientific work the thesis involved could therefore not always be carried out in the usual manner. The reader should bear this context in mind when reading this Master's thesis, and also in the event that some conclusions are taken on board.

Lijst van afkortingen

LULU: locally unwanted land uses

NIMBY: not in my backyard

PSD: psychosociale dienst

SURB: strafuitvoeringsrechtbank

WERV: wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten

WRR: wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid

Inhoudstafel

Abstract	1
Dankwoord	3
Disclaimer	4
Lijst van afkortingen	5
1 Inleiding	1
2 Probleemstelling	1
2.1 Situering onderzoeksdomein	1
2.2 Maatschappelijke en criminologische relevantie	3
2.2.1 <i>Maatschappelijke relevantie</i>	3
2.2.2 <i>Criminologisch wetenschappelijke relevantie</i>	3
2.2.3 <i>Voor wie relevant?</i>	3
2.3 Doelstelling en onderzoeksvragen	4
3 Literatuurstudie	7
3.1 Detentiehuisen	7
3.2 Transitiehuisen	10
3.3 De buurt	11
3.4 Buurtonderzoek	16
3.5 Re-integratie	23
4 Methodologisch kader	31
4.1 Kwalitatieve onderzoeksmethode	31
4.1.1 <i>Dataverzamelmethode</i>	31
4.1.2 <i>Onderzoekspopulatie en steekproef</i>	34
4.1.3 <i>Kritische bedenkingen</i>	36
4.1.4 <i>Data-analyse</i>	37
4.2 Kwaliteit van het onderzoek	37
4.2.1 <i>Interne validiteit</i>	37
4.2.2 <i>Externe validiteit</i>	38
4.2.3 <i>Interne betrouwbaarheid</i>	38
4.2.4 <i>Externe betrouwbaarheid</i>	39
4.3 Beperkingen van het onderzoek	39
5 Resultaten	41
5.1 Beleving van de buurt	41
5.1.1 <i>Buurtcontact</i>	41
5.1.2 <i>Sociaal vertrouwen en sociale controle</i>	43
5.1.3 <i>Ontmoetingsplaatsen en buurtactiviteiten</i>	45
5.1.4 <i>Verbeterpunten</i>	46
5.1.5 <i>Veiligheidsgevoelens</i>	47
5.1.6 <i>Diversiteit</i>	49

5.2	Transitiehuis.....	50
5.2.1	<i>Een transitiehuis in de buurt.....</i>	50
5.2.2	<i>Eerste indruk over het transitiehuis</i>	50
5.2.3	<i>Mening van ouderen en anderen</i>	51
5.2.4	<i>Bezorgdheden.....</i>	53
5.2.5	<i>NIMBY en LULU.....</i>	54
5.2.6	<i>Veiligheidsgevoel.....</i>	56
5.2.7	<i>Interactie tussen de buurt en het transitiehuis</i>	57
5.2.8	<i>Re-integratie</i>	58
5.2.9	<i>Inspraak</i>	59
6	Discussie	61
6.1	Link tussen literatuur en resultaten	61
6.1.1	<i>Sociale contacten</i>	61
6.1.2	<i>De buurt, een sociaal geheel.....</i>	62
6.1.3	<i>De aanwezigheid van angst</i>	63
6.1.4	<i>NIMBY</i>	65
6.1.5	<i>Onwetendheid.....</i>	68
6.2	Aanpassingen voor volgende vragenlijst.....	68
7	Conclusie	72
8	Bibliografie.....	80
8.1	Wetenschappelijke bronnen	80
8.2	Juridische bronnen	84
8.3	Internetbronnen.....	84
9	Bijlagen	85

1 Inleiding

Belgische gevangenissen zijn zelden tot niet aangepast aan de vele maatschappelijke veranderingen en ontwikkelingen (zoals een uitgebouwde gezondheidszorg of de digitalisering) die de laatste decennia hebben plaatsgevonden. Daarenboven zijn ze niet langer aangepast aan de noden en behoeften die gedetineerden de dag van vandaag hebben. Doorheen de jaren zijn verschillende gebreken aan het licht gekomen in de Belgische gevangenissen zoals de verouderde gebouwen, de overbevolking, het personeelstekort, inhumaan detentiebeleid met detentieschade als gevolg, standaardisering van de begeleiding... (Beyens, Claus & Naessens, 2014; De Vos, 2019; Geens, 2016). Het is dan nog maar de vraag of de gevangenisstraf van vandaag wel genoeg doet om gedetineerden op een degelijke manier terug te laten deel uitmaken van de samenleving.

2 Probleemstelling

2.1 Situering onderzoeksdomein

Detentie wordt beschouwd als een ultimum remedium waarbij eigenlijk eerst naar alternatieven moet gekeken worden. Alternatieven stimuleren immers de re-integratie van daders en verminderen daarbij ook recidive. Daarnaast kampen gevangenissen over heel Europa met overbevolking. Een expansionistisch beleid dat pleit voor uitbreiding van de gevangenis capaciteit zal op lange termijn het probleem niet oplossen¹. Dat is namelijk reeds gebleken uit de situatie in arresthuizen in heel België. De aanzienlijke instroom en de detentieduur moeten immers aangepakt worden wil men de overbevolking temperen (Beyens et al. , 2014). Er moet dan ook wetgeving voorzien worden die alternatieve vormen van detentie mogelijk maken om op die manier zoveel mogelijk veroordeelden buiten de penitentiaire context te houden².

We kunnen dus spreken van zowel infrastructurele als organisatorische tekorten. Vzw 'De Huizen' ging daarom op zoek naar andere alternatieven voor het huidige detentiesysteem dan degene die reeds bestaan. Zo ontwikkelden ze het idee van detentiehuisen dat gekenmerkt wordt door kleinschaligheid, gemeenschapsintegratie en differentiatie. Hierbij wordt gestreefd naar een duurzaam en humaan detentiebeleid dat gericht is op het zo

¹ Conclusies van de Raad van 16 december 2009 inzake maatregelen als alternatief voor detentie: het gebruik van niet tot vrijheidsbeneming strekkende sancties en maatregelen op strafrechtelijk gebied, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. C422, pp. 9-10

² Conclusies van de Raad van 16 december 2009 inzake maatregelen als alternatief voor detentie: het gebruik van niet tot vrijheidsbeneming strekkende sancties en maatregelen op strafrechtelijk gebied, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. C422, p. 10

goed mogelijk voorbereiden van de re-integratie van veroordeelden en het minimaliseren van het risico op recidive (Claus, Beyens, De Meyer, Gryson & Naessens, 2013).

Detentiehuizen zouden mogelijks een oplossing kunnen bieden voor de infrastructurele en structurele problemen die het huidige detentieregime kent. Vermits men het project stapsgewijs wil implementeren, besloot men transitiehuizen op te richten. Het eerste transitiehuis in België is sinds september 2019 een feit. Dit transitiehuis kreeg zijn plaats in Vlaanderen, meer bepaald in Mechelen. Een tweede huis kwam er niet veel later (januari 2020) in Wallonië (Geens, 2019).

Transitiehuizen steunen op de drie principes waar detentiehuizen voor staan. Één van deze principes is de inbedding in de samenleving. Het is belangrijk dat er een wederzijds vertrouwen bestaat tussen het transitiehuis en de buurt zodat gedetineerden op een volwaardige manier kunnen re-integreren in de samenleving. Bij deze re-integratie speelt een sociaal netwerk, zoals de buurt, een cruciale rol (Claus et al., 2013). Aangezien dit een relatief recent project is, weten we niet hoe de buurt hier tegenover staat.

Om te kunnen begrijpen hoe het transitiehuis in de buurt ervaren wordt, moet in eerste instantie gekeken worden naar hoe een buurt functioneert zonder transitiehuis. Kennen buurtbewoners elkaar? Vertrouwen zij elkaar? Is er sprake van sociale controle? Dit zijn slechts enkele van de vragen die gesteld moeten worden om inzicht te kunnen krijgen in de werking van de buurt. Deze vragen kunnen dan ook gesteld worden met betrekking tot de aanwezigheid van het transitiehuis.

Een buurtonderzoek is noodzakelijk om een antwoord te kunnen bieden op de volgende centrale onderzoeksvraag:

Welke invloed heeft het transitiehuis op de beleving van de buurt?

Om deze hoofdvraag op een gestructureerde manier te kunnen beantwoorden, werden enkel bijkomende subvragen toegevoegd:

- 1) Wat zorgt ervoor dat er al dan niet sociale cohesie en sociale controle ontstaat in een buurt?*
- 2) Hoe ontwikkelt sociaal vertrouwen zich in een buurt met een transitiehuis?*
- 3) Hoe kan sociale cohesie en een sociaal netwerk in de buurt meespelen in de re-integratie van (ex-)gedetineerden?*
- 4) Hoe ervaren buurtbewoners hun buurt met betrekking tot hun (on)veiligheidsgevoel? Welke invloed heeft het transitiehuis op dit (on)veiligheidsgevoel?*

5) Welke bezorgdheden bestaan er in de buurt over het transitiehuis?

Op deze subvragen wordt bij het deel 'doelstelling en onderzoeksvragen' dieper ingegaan.

2.2 Maatschappelijke en criminologische relevantie

2.2.1 Maatschappelijke relevantie

Het transitiehuis in Mechelen is een gloednieuw pilootproject. Er kan daardoor gesteld worden dat onderzoek hiernaar miniem tot zelfs onbestaande is in België. De stad Mechelen, de buurt van het transitiehuis, maar zeker ook de ruimere samenleving heeft baat bij een studie rond dit pilootproject. Het belang van dit (voor)onderzoek wordt versterkt door mogelijks toekomstige plannen tot uitbreiding van het pilootproject (Van De Voorde, 2019). Het is dus belangrijk om kennis te hebben over verschillende aspecten van de buurt vooraleer men aan een nieuw project begint. In dit opzicht kan het resultaat van het uiteindelijke onderzoek dienen als richtlijn of aanbeveling voor toekomstige projecten die zich richten op de buurt.

2.2.2 Criminologisch wetenschappelijke relevantie

In de criminologische wereld klinkt een steeds luider stem om op zoek te gaan naar alternatieve detentievormen, vermits het gevangeniswezen niet altijd het gewenste effect bereikt. Er wordt heel wat criminologisch onderzoek verricht naar alternatieven voor klassieke detentievormen. Het is dan ook belangrijk om te weten in hoeverre een nieuw project functioneert in de samenleving om eventueel verder gezet te kunnen worden. Voor een project zoals de detentiehuisen is het belangrijk te weten hoe buurten reageren op deze huizen. Voor het welslagen van het concept van vzw De Huizen dient de buurt immers betrokken te worden bij detentie en terugkeer naar de samenleving.

2.2.3 Voor wie relevant?

Het onderzoek werd uitgevoerd in samenwerking met de dienst preventie en veiligheid van de stad Mechelen. De vraag kwam dan ook vanuit het beleid om een onderzoek te starten naar hoe buurtbewoners het transitiehuis beleven. Volgens Decorte en Zaitch (2016) kan men op twee manieren aan beleidsinhoudelijk onderzoek doen, namelijk explorerend of evaluerend. Dit (voor)onderzoek houdt een explorerend beleidsrelevant onderzoek in waarbij de werking van de actueel heersende maatregelen onderzocht wordt. Eén van de doelen van deze masterproef is om aanbevelingen over te maken aan de beleidsmakers.

Vanuit het werkveld kan er gesteld worden dat er interesse bestaat naar dit vooronderzoek vanuit vzw De Huizen maar ook vanuit G4S, aan wie de opdracht voor de opstart van transitiehuizen werd uitbesteed. Dit wordt door Decorte en Zaitch (2016) 'praktische relevantie' genoemd. Het onderzoek dient dan als evaluatie van een bestaand probleem waarbij er gekeken wordt naar mogelijke oplossingen. Hoewel de onderzoeker niet op de hoogte is van (zichtbare) problemen kan het hier wel gezien worden als een preventietool om mogelijke ongewenste omstandigheden te voorkomen.

2.3 Doelstelling en onderzoeksvragen

Met dit onderzoek wordt ten eerste nagegaan hoe de dynamiek van de buurt rondom het transitiehuis werkt en hoe sociale cohesie en sociale controle zich ontwikkelt in een buurt met een transitiehuis. Ten tweede wordt gekeken naar hoe de aan- of afwezigheid van sociale cohesie en sociale relaties een rol kan spelen in het re-integratieproces van gedetineerden. Ten derde wil de onderzoeker dieper ingaan op hoe de buurtbewoners het transitiehuis in hun buurt ervaren met betrekking tot hun (on)veiligheidsgevoel, om uiteindelijk na te gaan welke bezorgdheden zij over het transitiehuis hebben.

Daarnaast is het met deze masterproef de bedoeling om de vragenlijst die voor dit onderzoek werd opgemaakt, te evalueren en zo nodig aan te passen. Dit zal gebeuren aan de hand van literatuur en de data die uit interviews naar voren is gekomen. Deze aangepaste vragenlijst dient als de basis voor de verdere uitvoering van dit vooronderzoek aangezien de effectieve volbrenging van dit onderzoek verhinderd werd door de coronacrisis. Hierop wordt dieper ingegaan tijdens het 'methodologisch kader'.

Ten slotte zal in deze masterproef ook een aantal beleidsaanbevelingen geformuleerd worden omtrent de implementatie van het transitiehuis de buurt. Deze adviezen zullen zowel voortvloeien uit de literatuur als uit het empirisch onderzoek en kunnen eventueel helpen bij het invoeren van toekomstige transitiehuizen. Zowel voor de stad Mechelen als voor vzw De Huizen kunnen deze aanbevelingen interessant zijn naar later projecten toe.

Hierboven werd reeds aangegeven wat de centrale onderzoeksvraag inhoudt, namelijk:

Welke invloed heeft het transitiehuis op de beleving van de buurt?

Er zijn echter ook deelvragen die helpen bij het beantwoorden van bovenstaande hoofdonderzoeksvragen.

- 1) *Wat zorgt ervoor dat er al dan niet sociale cohesie en sociale controle ontstaat in een buurt?*

Eerst en vooral is het belangrijk om sociale cohesie in de buurt los van het transitiehuis te bekijken. Er moet aandacht gaan naar de mate waarin dit in deze buurt aanwezig is en hoe zich dat veruitwendigt. Daarvoor moet gekeken worden naar de contacten die buurtbewoners met elkaar hebben en hoe deze relaties zich ten opzichte van elkaar verhouden. Zoals we verder zullen zien is sociale cohesie ook sterk gekoppeld aan sociale controle, sociaal vertrouwen en sociaal kapitaal.

- 2) *Hoe ontwikkelt sociaal vertrouwen zich in een buurt met een transitiehuis?*

Sociaal vertrouwen zorgt samen met sociale cohesie voor sociale controle waardoor iedereen in de buurt voor elkaar zorgt en voor elkaar uitkijkt. Wanneer sociaal vertrouwen echter te sterk aanwezig is, kan dat ervoor zorgen dat men zich niet opent naar nieuwkomers in de wijk. Buitenstaanders, zoals de inwoners van het transitiehuis, kunnen dan als "vijanden van de buurt" beschouwd worden (Schnabel & de Hart, 2008).

- 3) *Hoe kan sociale cohesie en een sociaal netwerk in de buurt meespelen in de re-integratie van (ex-)gedetineerden?*

Een buurt met een sterke sociale cohesie, waar mensen elkaar kennen en openstaan voor anderen zouden de sociale re-integratie van gedetineerden kunnen bevorderen. Een te zwakke aanwezigheid van sociaal vertrouwen en sociale cohesie of zelfs de afwezigheid hieraan betekent ook een afwezigheid van sociaal contact, wat de sociale re-integratie van gedetineerden zeker niet ten goede komt.

Daarnaast is het belangrijk om te weten in welke mate er interactie bestaat met het transitiehuis en zijn bewoners. Dit is eveneens belangrijk in het kader van de sociale re-integratie van de gedetineerden. Om te kunnen re-integreren is het namelijk van belang dat veroordeelden in de samenleving geaccepteerd worden en als volwaardige burgers worden aanzien (Scheirs, 2016).

- 4) *Hoe ervaren buurtbewoners hun buurt met betrekking tot hun (on)veiligheidsgevoel? Welke invloed heeft het transitiehuis op dit (on)veiligheidsgevoel?*

Dit bouwt voort op de eerste vraag. Als daaruit blijkt dat er sociaal vertrouwen en sociale cohesie aanwezig is, is de kans reeds kleiner dat men bang is voor criminaliteit

(Scarborough, Like-Haislikp, Novak, Lucas, & Alarid, 2010). Daarnaast kan ook de vraag gesteld worden hoe de aanwezigheid van het transitiehuis ervaren wordt vanuit het perspectief van de buurt. In welke mate is hun (on)veiligheidsgevoel in de buurt veranderd door de komst van het transitiehuis? Zorgt deze aanwezigheid voor een onveiliger gevoel wanneer buurtbewoners op straat lopen of merkt men juist niets op?

5) *Welke bezorgdheden bestaan er al dan niet in de buurt over het transitiehuis?*

Ten eerste dient er nagegaan te worden hoe buurtbewoners tegenover de implementatie van het transitiehuis in hun buurt staan. Zijn ze een aanhanger van het concept, een radicale tegenstander of iets daar tussen? Men kan er ook geen mening over hebben of eerder neutraal tegenover het transitiehuis staan. Vervolgens kunnen de verhoudingen tussen de buurt en het transitiehuis onderzocht worden. Dit is niet enkel belangrijk voor de sociale re-integratie van gedetineerden maar ook om te weten in welke mate bezorgdheden eventueel geuit kunnen worden tegenover het transitiehuis. Ten slotte is het belangrijk om te weten te komen of zij voor- en/of nadelen ondervinden van het transitiehuis in de buurt. Dit vanuit de ervaringen van de buurtbewoners.

3 Literatuurstudie

In deze literatuurstudie zullen vooreerst de concepten detentiehuis en transitiehuis worden toegelicht alsook de link tussen beide begrippen. Vervolgens zal dieper ingegaan worden op enkele concepten waarmee rekening moet worden gehouden wil men bestuderen hoe een buurt een bepaald fenomeen beleeft. Er wordt tevens aandacht besteed aan hoe deze concepten zich ten opzichte van elkaar verhouden en welke waarde ze in buurtonderzoek hebben. Als laatste wordt kort ingegaan op verschillende vormen van re-integratie en waar gedetineerden nood aan hebben willen ze succesvol terug deel uit kunnen maken van de samenleving.

3.1 Detentiehuizen

'Detentiehuizen' is een concept uitgewerkt door vzw De Huizen. Deze vereniging beoogt op lange termijn de vervanging van alle gevangenen door kleinschalige detentievormen. Het is de bedoeling dat in detentiehuizen op een geïndividualiseerde manier gewerkt wordt aan de re-integratie van veroordeelden. Er wordt begeleiding voorzien die op maat gesneden is van elke individu in een daarvoor aangepaste architectuur die mikt op kleinschaligheid. Hierbij wordt gestreefd naar normalisering wat inhoudt dat hulp- en dienstverleningsinstanties makkelijker bereikbaar zijn voor de bewoners van het detentiehuis en dus het leven binnen wordt afgestemd op het leven buiten het huis. Daarnaast wordt ook ingezet op herstel en responsabilisering van de veroordeelden opdat ze een verantwoordelijke maatschappelijke rol zouden opnemen wanneer ze terugkeren naar de samenleving (Beyens et al., 2014; Claus et al., 2013).

Het concept detentiehuizen steunt op drie pijlers: kleinschaligheid, differentiatie en nabijheid (Claus et al., 2013). Hierna worden deze begrippen toegelicht.

Kleinschaligheid

Door in te zetten op kleine detentiehuizen worden de vooroordelen die gepaard gaan met gevangenisopsluitingen teruggedrongen en kan er makkelijker ingezet worden op individuele noden door middel van persoonlijke begeleiding (Claus et al., 2013). Gevangenen zijn er echter op gericht om totale controle uit te oefenen op het leven van een grote groep gedetineerden. 'Role stripping' (het verlies van diverse sociale rollen die men in de samenleving opnam) en 'mortification' (het verlies van privacy en zelfstandig je eigen leven kunnen leiden) zijn slechts enkele gevolgen hiervan (Snacken, 2010). Door kleinschalig te werk te gaan kan men de veroordeelden terug controle geven over hun eigen leven, wat het risico op ongewenste en onbedoelde gevolgen vermindert. Zo wordt in detentiehuizen bijvoorbeeld van hen verwacht dat ze actief meehelpen in het huishouden om op

die manier hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheidszin aan te wakkeren (Beyens et al., 2014).

Differentiatie

Vanaf een gedetineerde start in het transitiehuis wordt een 'oplossingsplan' samengesteld waarbij al aan de reclassering wordt gedacht. Hiermee probeert men in te zetten op de verantwoordelijkheidszin van de gedetineerde ten opzichte van de samenleving, zichzelf en de eventuele slachtoffers (Claus et al., 2013). Door standaardisering van de begeleiding worden nauwelijks stappen vooruit gezet. Het is dus belangrijk dat begeleiding op maat gemaakt is van elke individuele veroordeelde. Ook op vlak van detentie-invulling wordt gekeken om dit af te stemmen op elk individu (Beyens et al., 2014).

Daarnaast is het ook belangrijk dat de mate van beveiliging individueel bekeken wordt. Met detentiehuisen is het de bedoeling dat gedetineerden starten in een zwaarder beveiligd detentiehuis om zo door te stromen naar een lichter beveiligd detentiehuis. Deze doorstroom is afhankelijk van hun noden, mogelijkheden en wat op voorhand in hun individueel oplossingsplan werd afgesproken. Zo wordt stapsgewijs gewerkt naar een vlottere re-integratie in de samenleving (Beyens et al. 2014; Claus et al., 2013). Per regio worden meerdere detentiehuisen met verschillende types beveiliging aangeboden, zo blijft de gedetineerde constant in de streek waar hij/zij later zal reclasseren (Claus et al., 2013).

Nabijheid

Men wil gebruik maken van lokale hulp- en dienstverleningsactoren in functie van de reclassering van de gedetineerde. Dit zorgt zowel voor een wederzijdse betrokkenheid en verantwoordelijkheid van zowel de gedetineerde als van de maatschappij als voor een betere re-integratie (Claus et al., 2013). Op die manier kan het detentiehuis een economische, sociale of culturele meerwaarde voorzien in de buurt (Beyens et al., 2014).

Met het vooraf besproken oplossingsplan wil men voornamelijk inzetten op twee specifieke doelstellingen: enerzijds het ontwikkelen van een rol die de persoon in de samenleving kan aangaan en anderzijds het creëren van een sociaal netwerk. Dit zijn cruciale drijfveren die recidive kunnen voorkomen en re-integratie kunnen versterken (Claus et al., 2013). Daarnaast is ook nazorg zeer belangrijk bij het vermijden van herval. Daarbij staat naast wonen en werken ook zingeving centraal (Prang, van Wingerden & Timmer, 2010).

Het oplossingsplan houdt zowel een detentie- als een reclasseringsplan in. Het detentieplan geldt als een voorbereiding op het reclasseringsplan en bepaalt zowel het type detentiehuis waarin de gedetineerde zal verblijven als de begeleiding of beroepsopleiding die de persoon zal moeten volgen. De gedetineerde werkt samen met een 'Individueel planbege-

leider' een oplossingsplan uit. Deze begeleider volgt het oplossingsplan op doorheen het volledige detentietraject. Wanneer het plan opgemaakt is, moet dit worden goedgekeurd door de strafuitvoeringsrechter- of rechtbank. Als laatste stap moet dit door de directeur van de detentiestreek ondertekend worden zodat het ten uitvoer kan gebracht worden (Beyens et al., 2014; Claus et al., 2013).

Met dit oplossingsplan komt vzw De Huizen tegemoet aan wat beschreven staat in de wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (verder: Basiswet) en de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten (verder: WERV)³ (Beyens et al., 2014).

Zo gaat artikel 35 van de Basiswet⁴ over het individueel detentieplan dat wordt opgesteld op basis van een onderzoek naar de veroordeelde en zijn/haar levenssituatie. Artikel 38 van de Basiswet⁵ beschrijft dat het individueel detentieplan een richtlijn moet vormen van het detentietraject maar bespreekt daarnaast ook het herstelgerichte karakter van dit detentieplan. Bovendien wordt daarin ook besproken aan welke activiteiten de veroordeelde persoon zal participeren. Deze activiteiten zijn gericht op het uitvoeren van arbeid, het behalen van educatieve doeleinden en/of het volgen van programma's die psychosociale begeleiding aanbieden of medische of psychologische behandeling aanreiken. Daarnaast voegt artikel 39 van de Basiswet⁶ daaraan toe dat dit plan doorheen het traject kan worden aangepast of aangevuld. Vervolgens moeten overeenkomstig artikel 48 van de WERV⁷ alle dossiers, behalve de uitzonderingen die in dit artikel vermeld zijn, een sociaal reclaseringsplan bevatten waaruit afgeleid kan worden wat de veroordeelde concreet wil realiseren eens hij/zij vrij is. In dit reclaseringsplan, dat samen met de veroordeelde wordt opgemaakt, staat vermeld of en wanneer hij/zij strafuitvoeringsmodaliteiten kan verkrijgen.

³ Wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 januari 2006; Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁴ Art. 35 Wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 januari 2006.

⁵ Art. 38 Wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 januari 2006.

⁶ Art. 39 Wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 januari 2006.

⁷ Art. 48 Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Een draagvlak vinden voor een project als detentiehuizen is zeker en vast nodig maar men mag er niet automatisch van uitgaan dat deze moeilijk te vinden is (Beyens et al., 2014). Communicatie en een goede voorbereiding zijn belangrijk. Het is dan ook ideaal om dergelijke projecten te kunnen uittesten via pilootprojecten om op die manier te leren uit eventuele fouten en de zaken die goed lopen in de verf te zetten.

3.2 Transitiehuizen

Het project van de detentiehuizen is nog niet verwezenlijkt in België maar er is wel een stap in die richting gezet met de opstart van transitiehuizen. Deze transitiehuizen werken eveneens met een oplossingsplan en steunen op dezelfde drie basispijlers als detentiehuizen hoewel transitiehuizen een andere finaliteit beogen. Detentiehuizen willen namelijk op termijn alle gevangenen vervangen door kleinschalige detentiehuizen. Bij het concept 'transitiehuizen' zijn er nog steeds gevangenen nodig aangezien gedetineerden pas aan het einde van hun straf kunnen terecht komen in een transitiehuis.

Het transitiehuis kwam er naar aanleiding van het Masterplan 'Gevangenen en internering' van minister van justitie Koen Geens (2016). De hoofddoelstelling van dit masterplan is het tegengaan van de overbevolking die al jaren de Belgische gevangenen teistert. Één van de vier pijlers is dan ook het uitbouwen van een gedifferentieerde detentiebeleid met transitiehuizen waar uiteindelijk plaats moet zijn voor 100 gedetineerden.

Een eerste transitiehuis in België is vanaf begin september 2019 als pilootproject in werking getreden in Mechelen. Een tweede is sinds januari 2020 in het Waalse Edingen geopend. Het transitiehuis in Mechelen biedt plaats voor een vijftiental gedetineerden die, na een deel van hun straf in de gevangenis uitgezeten te hebben, er de laatste periode van hun detentie doorbrengen. De plaatsing in het transitiehuis fungeert als een strafuitvoeringsmodaliteit die gedetineerden kunnen aanvragen vanaf ze 18 maanden verwijderd zijn van hun datum om mogelijk voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden én als ze voldoen aan de voorwaarden. Er is meer persoonlijke begeleiding en opvolging voorzien dan in de reguliere gevangenen. Dit wordt ingevuld door psychologen, sociaal werkers en criminologen die werken in opdracht van G4S Care. Zij helpen gedetineerden terug zelfstandig te leren leven in de maatschappij door hen te ondersteunen op verschillende levensdomeinen zoals het aangaan en behouden van relaties, het zoeken naar een job, huisvesting en zingeving (Koen Geens, 2019). Dit bevordert de re-integratie en helpt recidive voorkomen (Prang et al., 2010).

Van gedetineerden in het transitiehuis wordt verwacht dat ze zowel actief deelnemen aan de activiteiten in het transitiehuis als actief naar hun re-integratie toewerken. Volgens B. Claes (persoonlijke communicatie, 15 november 2019), manager bij G4S Care, werkt het transitiehuis vanuit het Good Lives Model. Er wordt ingezet op krachtwerk waarbij er gewerkt wordt met en aan de vaardigheden van de gedetineerden. Dat wil echter niet zeggen dat er geen oog is voor de mogelijke risicofactoren, zoals het lastigvallen van slachtoffers en het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten⁸. Daarnaast wordt ook vanuit een herstelrechtelijk perspectief naar het misdrijf gekeken en wordt het sociaal netwerk betrokken in het proces naar re-integratie toe (Prang et al., 2010).

De uitbating van het transitiehuis door G4S gebeurt in samenwerking met Exodus Nederland, een private organisatie in Nederland die instaat voor de nazorg van (ex-)gedetineerden en hen steunt in het proces van re-integratie. Zij bouwen zogenaamde Exodushuizen waar (ex-)gevangenen begeleid kunnen wonen. Ook zij hebben als uitgangspunt het inperken van recidive en criminaliteit (Prang et al., 2010).

3.3 De buurt

Vanuit justitie is beslist dat enkele gedetineerden naar het transitiehuis in Mechelen mogen overgeplaatst worden die hun reclassering uitvoeren in de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen (Van De Voorde, 2019). Doordat men koos voor een vrij ruime regio kunnen (ex-)gedetineerden ervoor kiezen om niet te re-integreren in de gemeente waar ze vandaan komen. Dit kan belangrijk zijn om te breken met triggers, zoals foute vrienden, die de stap naar criminaliteit vergemakkelijken (Prang et al., 2010).

Vooraleer er dieper wordt ingegaan op de reactie van buurtbewoners op de implementatie van een transitiehuis in hun buurt, is het interessant te kijken wat een 'buurt' juist inhoudt. Dassopoulos en Monnat (2011, p. 547 [eigen vertaling]) beschrijven een buurt *"als een geografisch gebonden plek waar mensen wonen, met een infrastructuur van trottoirs en straten, huizen, recreatieruimtes, scholen en bedrijven. (...) De grenzen van een buurt worden meestal fysiek afgebakend door grote verkeersstraten, woonmuren of poorten, en de mogelijkheid om ongehinderd door de geografische ruimte te lopen."* Daaraan voegen ze toe dat een buurt ook een plaats is waar sociale interactie tussen mensen plaatsvindt. Zowel het fysieke als het sociale aspect moet dus in rekening worden gebracht, wil men spreken over een buurt.

⁸ Art. 47 Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006.

Volgens Chaskin (1997) bestaat er daarentegen geen universele methode om de grenzen van een buurt aan te geven. De buurt wordt beïnvloed door de historische ontwikkelingen die het meemaakt en de verschillende omstandigheden waaraan het onderworpen wordt. Het concept 'buurt' verschilt ook naargelang de inhoud die de bewoners eraan geven en de manier waarop zij, bedrijven, de overheid en andere zakelijke actoren de buurt gebruiken. Daarnaast wordt de invulling van de buurt mede bepaald door de relaties met de buitenwereld en de eventuele problemen die zich er voordoen. De buurt is daarbij tevens onderhevig aan veranderingen op sociaal, politiek en economisch vlak.

Buurten worden dan ook het best beschouwd als open systemen die beïnvloed worden door andere systemen zoals andere buurten in de omgeving, instellingen en organisaties. Bewoners kunnen tot verschillende systemen behoren. In die systemen bestaan er diverse soorten relaties, namelijk intieme, nabije en afstandelijke relaties. Intieme relaties in buurten kunnen informatie en ondersteuning opleveren, wat de connecties met andere systemen buiten de buurt kunnen versterken (Chaskin, 1997).

Voordien werd reeds gesproken over Exodushuizen. Wanneer dit in een buurt wordt geïmplementeerd, is het belangrijk dat hiervoor een draagvlak bestaat (Prang et al., 2010). Om dit draagvlak te creëren kan het interessant zijn om de buurtbewoners participatief te betrekken bij het proces. Buurtbewoners weten namelijk uit eigen bevindingen hoe de buurt in elkaar zit en wat er al dan niet zou werken. Participatie is dan niet alleen voordelig voor het beleid maar ook voor de bewoners zelf aangezien er op die manier een groter sociaal netwerk ontstaat, men leert samenwerken en zijn verantwoordelijkheid opneemt voor de buurt. Participatie werkt echter niet in elke buurt. In sociaal weerbare buurten weet men perfect waar de buurt nood aan heeft en weet men problemen op een concrete manier aan te pakken of te vermijden. In zo'n buurten zal bottom-up participatie zeer goed werken. Van bovenaf is weinig inmenging nodig. Wanneer echter sprake is van een asociaal weerbare buurt zullen buurtbewoners problemen aanpakken op een manier die niet overeenstemt met de wet. Hierbij is eerder een top-down methode nodig om meer toezicht te kunnen uitoefenen op de uit te voeren tussenkomsten. In niet-sociaal weerbare buurten worden problemen niet aangepakt door de buurtbewoners. Hier moet zowel top-down als bottom-up gewerkt worden waarbij experts en buurtbewoners samenwerken om de problemen aan te pakken (van Dijk & Koekkoek, 2011).

Bij het zoeken naar een geschikt pand moet men er daarnaast ook voor zorgen dat het huis gevestigd is in een buurt waar directe nabijheid met de samenleving mogelijk is om op die manier te kunnen werken aan de re-integratie (Prang et al., 2010). We kunnen stellen dat dit het geval is voor het transitiehuis in Mechelen. Het transitiehuis is gelegen in een woonwijk, op tien minuten wandelafstand van het station en het centrum.

Onwetendheid over dergelijke projecten zorgt ervoor dat sommige buurtbewoners ongerust zijn over de veiligheid in de buurt. Daarom is het van essentieel belang dat, wanneer men een pand heeft gevonden, hierover op een duidelijke manier gecommuniceerd wordt met zowel de gemeente als met de buurt (Prang et al., 2010). De communicatie met de buurt zou echter niet alleen voorafgaand aan het project moeten plaatsvinden maar ook tijdens. Op deze manier kan er een goede verstandhouding ontstaan en blijven bestaan tussen het project en de buurt (Dear, 1992).

De communicatie die voorafgaand aan het project wordt aangereikt, zorgt er echter niet voor dat er automatisch een draagvlak wordt gevonden die groot genoeg is. Zo werd het project Exodus Twente afgeblazen nadat omwonenden bleven protesteren tegen de komst van het Exodushuis. Ook Exodus Zuid-Limburg kreeg te maken met heel wat weerstand van buurtbewoners maar daar is het huis uiteindelijk wel geopend. De gemoederen zijn ondertussen bedaard en de relatie met de buurtbewoners is erop vooruit gegaan. Dit zijn echter niet de enige moeilijkheden die Exodus te verduren kreeg met betrekking tot buurtbewoners. Spanningen met omwonenden komen, jammer genoeg, niet zelden voor (Prang et al., 2010).

De weerstand van omwonenden, die hier juist besproken werd, heeft te maken met het NIMBY-fenomeen. NIMBY wordt gebruikt als afkorting voor Not In My Backyard. Daarbij aansluitend wordt ook de afkorting LULU gebruikt, wat languit Locally Unwanted Land Uses betekent. De plaatsing van ongewenste LULU-voorzieningen zoals gevangenissen, psychiatrische instellingen, opvangcentra voor daklozen,... kunnen leiden tot een NIMBY-reactie (Schively, 2007). Volgens Dear (1992) gaat het over een beschermingsreactie van de buurtbewoners tegen de mogelijk nadelige gevolgen die zich kunnen voordoen door de ongewenste ontwikkelingen in de buurt, namelijk de plaatsing van LULU's. Deze reacties kunnen zo ver gaan dat subsidies voor deze voorzieningen worden ingetrokken of dat ze zelfs moeten sluiten. Dit is duidelijk te zien in het hierboven aangehaalde onderzoek van Prang en collega's (2010) waar een Exodushuis de boeken moest neerleggen door teveel weerstand van de buurt.

Die weerstand kan overgaan in een collectieve actie wanneer er sprake is van een collectieve identiteit, een gevoel van onrechtvaardigheid en keuzevrijheid. Die collectieve actie moet gebaseerd zijn op gedeelde overtuigingen en attitudes (van Stekelenburg & Klendermans, 2013). De sociale identiteit slaat op de mate waarin mensen zichzelf definiëren op basis van de groepen waartoe ze behoren (Tajfel & Turner, 1979). Wanneer deze sociale identiteit van iemand op de voorgrond komt te staan, speelt de identificatie met een

groep een belangrijke rol bij het versterken van de betrokkenheid bij een collectieve actie (Stürmer & Simon, 2004).

Daarnaast is er ook een gevoel van onrechtvaardigheid nodig om van collectieve actie te spreken. Deze gevoelens komen voort uit het ervaren van onrechtmatige ongelijkheid en de aantasting van ethische principes (Klandermans, 1997). Keuzevrijheid in de sociologische zin van het woord wijst erop dat individuele acties kunnen leiden tot veranderingen in de sociale structuur. Door middel van collectieve actie hebben mensen het gevoel dat ze invloed kunnen uitoefenen op het beleid om zo de doelen die ze nastreven, te kunnen bereiken. Op die manier kan men ook de gedeelde waarden en opvattingen van de groep uiten (van Stekelenburg & Klandermans, 2013). De kans is groot dat iemand zal deelnemen aan een protest wanneer hij/zij ervan overtuigd is dat deelname effectief iets zal opleveren en de klachten zal wegnemen (Klandermans, 1997). Om een protest op gang te brengen is er daarnaast ook een sociaal netwerk nodig die achter de standpunten van deze activisten staat. Eveneens zijn ook de dynamiek van sociale invloeden en de psychologische band met de buurt belangrijke elementen in de opstart van een protest (Mannarini, Roccato, Fedi, & Rovere, 2009).

Mensen zijn ongerust over bepaalde zaken die komen kijken bij LULU-voorzieningen. Sandman (1986, p. 453 [eigen vertaling]) zette deze bezorgdheden op een rijtje:

- "(1) de daling van de waarde van onroerend goed;*
- (2) het onvermogen van de gemeenschap om ander ongewenst landgebruik buiten te houden wanneer men eenmaal is gevestigd;*
- (3) de achteruitgang in levenskwaliteit als gevolg van lawaai, vrachtverkeer, geur en dergelijke;*
- (4) de achteruitgang van het imago van de gemeenschap;*
- (5) de overbelasting van gemeenschapsdiensten en gemeenschapsbudgetten; en*
- (6) de esthetisch verwerpelijke kwaliteit van de faciliteit".*

Ook Dear (1992) erkent dat omwonenden zich zorgen maken over de waarde van hun eigendom. Hij voegt daaraan toe dat men zich ook zorgen maakt over de persoonlijke veiligheid, buurtvoorzieningen en buurtkwaliteit. Volgens Dear (1992) werd echter nooit bewezen dat er een daling van de vastgoedwaarde zou ontstaan zijn omwille van de aanwezigheid van een LULU-voorziening. In enkele gevallen zag men zelfs een opwaardering van de buurt tot stand komen doordat de voorziening er netjes en onderhouden uitzag en dit een positieve invloed had op de buurtbewoners. De bezorgdheid rond de eigen veiligheid is daarnaast afhankelijk van hoe gevaarlijk en onvoorspelbaar de bewoners van de voorziening worden ingeschat. Deze bezorgdheid uit zich vaak in het stellen van vragen over de manier waarop toezicht wordt uitgeoefend op deze groep bewoners. De ongerust-

heid over de achteruitgang van de buurtkwaliteit omvat de angst dat cliënten de klanten uit de buurt zouden houden, de angst dat men geen plezier meer zal beleven aan zijn buurt en de angst dat cliënten een slechte invloed zullen nalaten op de kinderen en jongeren in de buurt.

Daarenboven zijn volgens Dear (1992) niet alle NIMBY-reacties even schadelijk voor deze instellingen. Klachten die vanuit de buurt oprijzen, kunnen aanleiding geven tot het herzien en aanpassen van programma's die de hulp- en dienstverlening op een positieve manier kunnen bijsturen.

In de nasleep van wat zojuist besproken werd over NIMBY en LULU, kan de komst van het transitiehuis ook vanuit een ander oogpunt worden bekeken. Daarbij kan de implementatie van het transitiehuis in de buurt als economisch interessant beschouwd worden voor de omwonenden van dit transitiehuis. In haar casestudy concludeerde Thies (2001) dat de inwoners van een economisch verzwakte plattelandsgemeente in Amerika het project om er een correctionele voorziening te plaatsen eerder toejuichten dan zich er tegen te verzetten. De reden was dan ook de vele jobs die het met zich mee zou brengen, wat de NIMBY-reactie overheerste. Er werden in totaal 385 banen gecreëerd die goed betaald werden. Over de jaren heen werd dan ook een dalende trend waargenomen in de werkloosheidscijfers in de gastprovincie sinds de opening van de gevangenis. Op voorhand werd er geen vast percentage vastgelegd van het aantal jobs die voor de lokale bevolking zouden weggelegd worden, maar de strafinrichting werd wel bereid gevonden om zoveel als mogelijk lokale werkkrachten aan te werven.

Er werd een bevolkingstoename waargenomen in de gemeente waar de gevangenis gevestigd was. Dit veroorzaakte echter ook enkele nadelige neveneffecten. Zo steeg de criminaliteit er aanzienlijk. Er werden nieuwkomers opgemerkt in de buurt die door de buurtbewoners niet geapprecieerd werden. Vaak werden deze mensen gelinkt aan de correctionele inrichting. Het gaat daarbij om de gevangen zelf of familie of vrienden van hen. Er werden echter nooit aanwijzingen gevonden dat deze groep mensen zich in grote hoeveelheden ook effectief in die buurt hadden gevestigd (Thies, 2001).

Over het algemeen zijn er zowel positieve als negatieve zaken veranderd sinds de komst van de gevangenis in deze regio die op zijn minst voor een deel te linken zijn aan de inrichting. De veralgemeenbaarheid van dit onderzoek kan echter in vraag gesteld worden aangezien het hier gaat over een casestudy die uitgevoerd werd in een plattelandsgemeente in Amerika. Anderzijds werpt het onderzoek een ander licht op de manier waarop naar LULU's gekeken kan worden door er positieve eigenschappen aan toe te schrijven.

3.4 Buurtonderzoek

Een buurtonderzoek wordt verricht om na te gaan welke invloed het transitiehuis heeft op de beleving van de buurt. Bij een buurtonderzoek wordt onderzocht hoe een buurt functioneert. Daarbij moet gekeken worden naar de mate waarin een aantal concepten aanwezig zijn. Deze concepten spelen een belangrijke rol in het vastleggen van diverse buurtkenmerken en zijn dan ook van belang voor de topics in de vragenlijst. Daarnaast wordt nagegaan in welke mate er een verband bestaat tussen de begrippen onderling.

Een eerste concept dat belangrijk is bij het begrijpen van de werking van een buurt is het sociaal vertrouwen. Volgens Sampson, Raudenbush en Earls (1997) leidt de aanwezigheid van sociaal vertrouwen in een buurt tot solidariteit en de verwezenlijking van gemeenschappelijke doelen. Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2005), die in Nederland een onderzoek voerde naar het vertrouwen dat mensen in hun buurt hebben, zorgt sociaal vertrouwen ervoor dat men het gevoel heeft tot de gemeenschap te behoren. Het creëert een samenhorigheidsgevoel waarbij mensen betrokken worden bij die zaken die iedereen in die bepaalde gemeenschap aangaat. Hierin spelen buurtidentiteit en gemeenschapsgevoel een belangrijke rol om collectieve omstandigheden te ondersteunen en motivatie te creëren om over te gaan tot collectieve actie (Chaskin, 1997). Sociaal vertrouwen kan dus onmogelijk bestaan zonder dat er enige vorm van interactie bestaat tussen buurtbewoners onderling.

Het begrip sociale cohesie hangt sterk samen met sociaal vertrouwen. Vaak worden beide concepten ook als synoniem gebruikt. Het wordt door Schnabel en de Hart (2008, pp. 13-14) beschreven als *"de mate waarin mensen in gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijk leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving"*. Hierbij aansluitend beschrijven Chan, To & Chan (2006, p. 290 [eigen vertaling]) sociale cohesie als *"een stand van zaken met betrekking tot zowel de verticale als de horizontale interacties tussen leden van de samenleving, gekenmerkt door een reeks attitudes en normen die vertrouwen, een gevoel van verbondenheid en de bereidheid om deel te nemen en te helpen omvatten, evenals hun gedragsuitingen"*.

Daarbij neemt het sociaal netwerk van burgers alsook hun sociale integratie en aanpassingsvormen in de buurt of in de samenleving in het algemeen een belangrijke rol in (Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP], in WRR, 2005). Sociale integratie zou dan ook tot een reductie leiden van de angst voor criminaliteit. Dit komt omdat sociale cohesie en ondersteuning het gevoel van gevaar in de buurt, doet dalen. Dit wil echter niet automatisch zeggen dat dit in de realiteit ook het geval is. Het verhoogd veiligheidsgevoel resulteert

daarbij in een toegenomen tevredenheid over de buurt (Baba & Austin, 1989). Omgekeerd leidt het wegvallen van deze sociale cohesie tot een staat van vervreemding waar men een anoniem bestaan leidt en criminaliteit en onveiligheid steeds meer de bovenhand neemt (WRR, 2005). Deze sociale cohesie wordt volgens de WRR (2005) onder andere gemeten aan de hand van de mate waarin iemand participeert aan het verenigings- of vrijwilligerswerk, de geloofsgemeenschap, en soortgelijke activiteiten.

Uit het onderzoek van Scarborough en collega's (2010) blijkt dat wanneer de sociale cohesie in een buurt goed zit, de kans kleiner wordt dat men criminaliteit vreest. Wanneer men zijn buurtbewoners kent en op die manier een sociaal netwerk uitbouwt, werkt dit als een bescherming tegen angst. Volgens Scarborough en collega's (2010) heeft dit te maken met het gevoel dat de buurt in de gaten wordt gehouden door medebewoners (sociale controle) en dat men daarom ook sneller geneigd is zijn eigen burens te helpen wanneer zich iets zou voordoen. Naarmate buurtbewoners elkaar beter (leren) kennen, wordt de anonimiteit, die zo eigen is aan het stadsleven, in de buurt steeds kleiner. Het positieve gevolg hiervan is dat men minder angstig is en slachtofferschap gereduceerd wordt.

Scarborough en collega's (2010) zijn niet de enige die enkel positieve kenmerken toeschrijven aan sociale cohesie zoals empathie, samenhangsgevoelens, het vrijwillig helpen van anderen, enzovoort. Schnabel & de Hart (2008) merkten daarbij op dat het begrip 'sociale cohesie' amper werd gekoppeld aan negatieve kenmerken terwijl het niet altijd een positieve connotatie heeft. Zo kan een te sterke sociale cohesie zorgen voor groepsdruk en intensieve sociale controle wat ertoe kan leiden dat buurtbewoners mogelijk beperkt worden in hun keuzevrijheid. Daarbij aansluitend kan een te sterke sociale cohesie in een buurt leiden tot het strikt stellen en bewaken van grenzen. Het zorgt ervoor dat buitenstaanders er niet welkom zijn, of er zich niet welkom voelen. Op die manier sluit de buurt zich af van de rest van de maatschappij om te leven naar hun eigen groepsnormen die niet altijd aansluiting vinden bij de heersende normen van de samenleving.

Net zoals teveel sociale cohesie nefaste gevolgen kan hebben, kan ook een hoog sociaal vertrouwen negatieve invloed op een buurt nalaten. Dit kan wantrouwen tegenover derden teweeg brengen (Schnabel & de Hart, 2008). Toegepast op het transitiehuis kan dit betekenen dat als er een zeer sterk sociaal vertrouwen aanwezig is in de wijk, men de gedetineerden zal argwanen en alle contact zal vermijden. Dit is echter een mogelijkheid, geen zekerheid.

Sampson en collega's (1997) wilden de sociale cohesie en het sociale vertrouwen in buurten onderzoeken. Dit werd bevraagd aan de hand van vijf stellingen door middel van een

vijfpunts Linkertschaal. Buurtbewoners werden bevraagd in welke mate ze het eens waren met de volgende uitspraken:

1. *"De mensen die in deze buurt wonen zijn bereid om hun buren een handje te helpen."*
2. *"Dit is een hechte buurt."*
3. *"Men kan de mensen in deze buurt vertrouwen."*
4. *"Mensen in deze buurt komen over het algemeen niet goed met elkaar overeen."*
5. *"Mensen in deze buurt delen niet dezelfde waarden."* (Sampson et al., 1997, p. 920 [eigen vertaling])

Sociaal vertrouwen is niet enkel onderdeel van sociale cohesie maar ook van sociaal kapitaal. Karhina, Ng, Ghazinour, & Eriksson (2016, p. 2 [eigen vertaling]) beschrijven sociaal kapitaal op gemeenschapsniveau als *"een collectief kenmerk dat geografische gebieden kenmerkt in termen van vertrouwen, wederkerigheid en burgerbetrokkenheid"*. Putnam (1995, p. 67 [eigen vertaling]) voegt daaraan toe dat sociaal kapitaal verwijst naar *"kenmerken van sociale organisatie zoals netwerken, normen en sociaal vertrouwen die coördinatie en samenwerking voor wederzijds voordeel vergemakkelijken"*.

Het moet echter duidelijk zijn dat sociaal kapitaal een andere betekenis heeft dan sociale cohesie. Sociaal kapitaal focust zich op het individuele en groepsniveau. Het richt zich bijvoorbeeld op de sociale netwerken van personen waaruit elk individu mogelijk voordeel kan halen. In tegenstelling tot sociaal kapitaal heeft sociale cohesie een meer holistische betekenis die zich vooral toespitst op de samenleving in het algemeen. De twee begrippen zijn niet automatisch positief aan elkaar gecorreleerd in die zin dat er geen samenhang bestaat dat wanneer het sociaal kapitaal stijgt, ook de sociale cohesie zal stijgen (Chan et al., 2006).

Om de mate van sociaal kapitaal in een buurt te meten ten opzichte van de perceptie die buurtbewoners over de fysieke omgeving en de ervaren veiligheid in de buurt hebben, werd in het onderzoek van Oidjarv (2018) gekeken naar een aantal variabelen. Deze hielden in: de 'waargenomen toegang tot basisvoorzieningen in de buurt', de 'waargenomen voetgangersvriendelijkheid van de buurt', de 'waargenomen buurtcriminaliteit' en de 'waargenomen problemen in de gemeenschap'. Uit de resultaten bleek dat er een positieve relatie kon vastgesteld worden tussen de 'waargenomen buurtcriminaliteit' en de 'informele probleemoplossing', daarmee verwijst men naar de bereidheid van buurtbewoners om over te gaan tot collectieve actie om buurtproblemen op te lossen. Anderzijds werd een negatieve relatie gevonden tussen de 'waargenomen buurtcriminaliteit' en de 'waargenomen buurtondersteuning'. Wanneer gekeken werd naar de 'waargenomen problemen in

de gemeenschap' was dit een negatieve voorspeller voor de 'waargenomen buurtondersteuning'. De 'waargenomen toegang tot basisvoorzieningen in de buurt' werd dan weer positief gelinkt aan 'informele probleemoplossing' en 'waargenomen buurtondersteuning'. Ten slotte zorgt meer of minder 'waargenomen voetgangersvriendelijkheid in de buurt' voor een respectievelijke toename of afname van 'nauwe banden tussen buurtbewoners'.

Volgens Chaskin (1997) stimuleert buurtstabiliteit de ontwikkeling van buurtnetwerken, de bindingen met de buurt en deelname aan het sociaal en maatschappelijk leven. Een verbeterde buurtstabiliteit wordt dan ook gekoppeld aan sociaal kapitaal (Temkin & Rohe, 1998). Er bestaan verschillende omgevingsfactoren die de vorming van sociaal kapitaal binnen een buurt kunnen beïnvloeden. Zo wordt volgens de omgevingspsychologie iemands gedrag bepaald door de fysieke omgeving waarin deze persoon zich bevindt. Deze omgeving is al dan niet gunstig voor de sociale interactie en betrokkenheid van deze persoon (Saleebey, 2004). Daarbij aansluitend gaan Wood en Giles-Corti (2008) in hun onderzoek na welke invloed de fysieke omgeving heeft op de sociale integratie en het sociaal kapitaal van buurtbewoners. Zoals eerder vermeld, merken zij op dat buurtfactoren zoals wanorde, criminaliteit en instabiliteit de sociale relaties in de buurt verstoren waardoor het sociaal vertrouwen in de buurt achteruit gaat.

Sociaal kapitaal en daarmee ook de kwaliteit van de buurt worden volgens Wood en Giles-Corti (2008) bepaald door hoe individuen de buurt waarnemen qua veiligheid en kansen tot interactie enerzijds, en de aanwezigheid van open ruimte anderzijds. Dit sociaal kapitaal, alsook de veiligheid en de sociale interacties worden dus versterkt of juist vermindert door de kenmerken die in de omgeving aanwezig zijn. Heldere straatverlichting, veilig verkeer, propere straten, voetgangersvriendelijke wegen, de aanwezigheid van voorzieningen in de naaste omgeving, enzovoort zijn enkele voorbeelden van deze buurtkenmerken (Wood & Giles-Corti, 2008). Het aanpakken van de fysieke omgeving en het verbeteren van de veiligheid in achtergestelde wijken kan vertrouwen en interactie tussen buurtbewoners doen ontstaan (Halpern, 1995).

Het onderzoek van Dassopoulos en Monnat (2011) komt tot gelijkaardige bevindingen hoewel de insteek van beide onderzoeken verschillend was. Terwijl Wood en Giles-Corti (2008) zich focussen op sociale integratie en sociaal kapitaal richten Dassopoulos en Monnat (2011) zich op de buurttevredenheid. In hun studie onderzoeken ze in eerste instantie de perceptie van de bewoners over de sociale cohesie, sociale steun en sociale controle in de buurt. Daarna bestuderen ze de individuele percepties van bewoners in verband met hun tevredenheid over de buurt. Vervolgens gaan ze na in hoeverre er een wisselwerking bestaat tussen participatie in de gemeenschap enerzijds en de perceptie van sociale cohe-

sie, sociale steun en sociale controle in de buurt anderzijds om de buurttevredenheid te doen toenemen.

Massopoulos en Monnat (2011) stelden vast dat lokale participatie aan buurtvergaderingen en vrijwilligerswerk samen gaan met een hogere buurttevredenheid, hoewel deelname in een lokale organisatie niet zorgde voor meer of minder buurttevredenheid. Achteraf bleek vrijwilligerswerk buurttevredenheid niet meer te voorspellen wanneer rekening werd gehouden met de variabelen sociale cohesie, sociale steun en sociale controle, deelname aan buurtvergaderingen bleek dat wel nog te zijn. Daarnaast bleek dat meer tevreden zal zijn over de buurt wanneer men een sterke sociale cohesie en sociale controle in de buurt waarneemt. Sociale steun op zich draagt echter niet bij tot de buurttevredenheid.

Bij het beoordelen van de buurttevredenheid worden zowel objectieve als subjectieve criteria aangehaald omtrent de fysieke en sociale eigenschappen van de buurt. Daarbij wordt gekeken naar eerder vernoemde buurtfactoren zoals criminaliteit, geluidsoverlast, netheid van de buurt, relaties met burens, de mate waarin in de buurt gelijkaardige opvattingen bestaan over waarden, overtuigingen en doeleinden maar ook naar de mate van tevredenheid met het eigen huis, individuele socio-demografische factoren (Lu, 1999). Volgens Lu (1999) zijn de subjectieve bevindingen over de buurt doorslaggevender dan de objectieve factoren in het voorspellen van buurttevredenheid.

Tot nu toe werd gesproken over sociaal vertrouwen, sociale cohesie en sociaal kapitaal maar volgens Flap en Völker (2004) is informele sociale controle in een buurt een belangrijke, maar vaak vergeten vorm van maatschappelijke betrokkenheid. Betrokkenheid zorgt ervoor dat een buurt als aangenaam wordt ervaren, dat er orde heerst en dat iedereen het als zijn taak beschouwt om gemeenschappelijke goederen te onderhouden. In buurten waar sociale cohesie heerst, komt informele sociale controle veel beter tot zijn recht. Maar omgekeerd geldt het ook: sociale controle in een buurt zorgt ervoor dat er meer sociaal vertrouwen is tussen buurtbewoners onderling. Uit onderzoek bleek dan ook dat informele sociale controle samengaan met sociale cohesie en vertrouwen de kans op geweldpleging doet dalen (Sampson et al., 1997).

Naast het sociaal vertrouwen probeerden Sampson en collega's (1997) in hun kwantitatief onderzoek ook sociale controle te operationaliseren. Eveneens werden hiervoor vijf topics bevraagd aan de hand van een vijfpunts Likertschaal. Het gaat telkens over hoe waarschijnlijk men het acht dat mensen op hun burens kunnen rekenen wanneer zich een bepaalde situatie voordoet. Het gaat over de volgende situaties:

1. *"Wanneer men spijbelaars ziet rondhangen in de straat."*

2. *Wanneer men kinderen vandalisme ziet plegen door graffiti op een lokaal gebouw te spuiten.*
3. *Wanneer men kinderen respectloos tekeer ziet gaan tegen een volwassene.*
4. *Wanneer er zich een gevecht voordoet vlak voor hun deur.*
5. *Wanneer de dichtste brandweerkazerne mogelijks getroffen zal worden door besparingen."* (pp. 919-920 [eigen vertaling])

Uit het onderzoek van Wilson en Kelling (1982) bleek dat de openbare orde in verschillende buurten in de Amerikaanse stad Newark toenam wanneer agenten er te voet patrouilleerden. Hoewel werd vastgesteld dat de criminaliteitscijfers er zeker niet op achteruit gingen, voelden mensen er zich toch veiliger. Hieruit kan afgeleid worden dat de controle die op straat worden uitgevoerd, ervoor zorgt dat mensen zich veiliger voelen. Volgens Sampson en collega's (1997) is één van de voornaamste doelen van (informele) sociale controle dan ook om de veiligheid in de buurt te garanderen en zo wanorde en criminaliteit uit de wijk te bannen. Doordat controle wordt uitgeoefend door buurtbewoners op wat er in de buurt gebeurt, moedigt deze sociale controle buurtomwonenden aan om gewenst gedrag te vertonen en zo orde te creëren in de wijk. Op die manier staan buurtbewoners in voor hun eigen veiligheid (Flap & Völker, 2004).

Dit komt ook terug in het concept *collective efficacy*. Daarmee wordt verwezen naar de mogelijkheid van buurtbewoners om het gedrag van mensen of groepen mensen in de buurt te kunnen controleren en sturen. Door deze controle kan orde en veiligheid gerealiseerd worden. Bij *collective efficacy* gaat het enerzijds over het al dan niet aanwezig zijn van wederzijds sociaal vertrouwen tussen buurtbewoners en sociale cohesie en anderzijds over hun bereidheid om elkaar te helpen en in te grijpen wanneer er zich problemen voordoen in de buurt. De bereidheid om te interveniëren hangt echter af van de aan- of afwezigheid van sociaal vertrouwen en solidariteit tussen buren. Wanneer mensen elkaar niet vertrouwen, zullen ze minder snel ingrijpen. Door te interveniëren wordt de sociale controle in een buurt ondersteund. Deze kenmerken verklaren mede de criminaliteitscijfers van een buurt (Sampson, 2012; Sampson et al. 1997) en wijzen samen met de gemeenschappelijke waarden en normen van de gemeenschap ook op een georganiseerde buurt (Kubrin, Stucky, & Krohn, 2009).

Men zal minder snel geneigd zijn om tussen te komen, en dus controle uit te oefenen, wanneer er argwaan bestaat tegenover de buurt, wat kan leiden tot een verhoging van criminaliteit en overlast (Sampson et al., 1997). Overlast en criminaliteit worden dan ook als een negatief gevolg gezien van de afwezigheid van *collective efficacy* (Sampson, 2012). Daarnaast zal de *collective efficacy* eveneens dalen wanneer een buurt gekenmerkt wordt door armoede, lage-inkomensgroepen, sociale achterstelling, minderheids-

groepen, eenoudergezinnen enzovoort. Daarenboven geldt ook dat wanneer de groep groot is, men minder snel geneigd is om gemeenschappelijke taken, zoals erop toezien dat de buurt ordelijk blijft, op zich te nemen. Daarmee gepaard gaande zal ook de sociale orde afzwakken. Een stabiele buurt kan daarentegen positief gecorreleerd worden met collective efficacy (Raudenbush & Sampson, 1999; Sampson et al., 1997).

De link tussen wanorde en criminaliteit die door Sampson en collega's (1997) aangehaald wordt, ziet men ook in zekere zin terugkomen in de broken-windows theorie: wanneer gebroken ruiten niet worden hersteld en hierdoor wanorde ontstaat, zal dit de deur openen voor meer delinquent gedrag wat uiteindelijk leidt tot het inslaan van alle ruiten. Dit veroorzaakt dus meer criminaliteit (Wilson & Kelling, 1982). Hierin merken we dat de broken-windows theorie wanorde als een rechtstreekse oorzaak ziet van criminaliteit. Daarin laat de theorie sociale cohesie en controle als oorzaak volledig buiten beschouwing, wat bij collective efficacy wel als oorzaak wordt gezien. Daarin wordt een verminderd sociaal vertrouwen en controlebereidheid gezien als oorzaak voor zowel wanorde als voor criminaliteit in de buurt (Sampson, 2012). Volgens de broken-windows theorie (Wilson & Kelling, 1982) is het net omgekeerd en leidt ongepast gedrag (criminaliteit en wanorde) tot wantrouwen en angst bij buurtbewoners (Wood & Giles-Corti, 2008). Deze angst zorgt er echter voor dat buurtbewoners wegblijven van de straten om zo contact met anderen te mijden. Hierdoor vallen sociale controles weg waardoor uiteindelijk criminaliteit steeds meer aanwezig wordt in het straatbeeld.

Uit het onderzoek van Bolan (1997) blijkt dat mensen vaker verhuizen wanneer ze ontevreden zijn over de buurt waarin ze wonen. Daarnaast verstoort een hoog verloop van bewoners, vooral wanneer deze niet vervangen worden door nieuwe inwoners, de stabiliteit van zowel de nieuwe als de oude buurt. Het zorgt daarenboven voor desorganisatie, wanorde en een vermindering van sociale controle en gemeenschapsgevoel. Het leren kennen van buren neemt echter enige tijd in beslag maar wanneer de buurt een plaats wordt waar buurtbewoners komen en gaan, wordt het moeilijk voor omwonenden om sociale relaties te kunnen aangaan met nieuwkomers (Ager & Strang, 2008; Bolan, 1997; Sampson et al., 1997). Sampson en collega's (1997) vermoeden dan ook dat bewoners die een huis of appartement gekocht hebben, minder snel geneigd zijn om op korte tijd weg te trekken uit deze buurt. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat het eigenaar zijn van een woning bijdraagt tot het in stand houden van sociale controle. Wanneer mensen langer in hun buurt blijven wonen, ervaren zij een groter gevoel van betrokkenheid en vriendschap in de buurt en raken zij op emotioneel en cognitief vlak steeds meer gehecht aan de plaats waar ze wonen (Bolan, 1997; Sampson, 1988).

Uit de resultaten van het onderzoek van Sampson en collega's (1997) blijkt dat er een negatief verband bestaat tussen hoge mobiliteit in een buurt en collective efficacy terwijl het bezitten van een woning en leeftijd positief werden geassocieerd met collective efficacy. Voor geslacht, etniciteit en het aantal jaren woonachtig in de wijk werden geen correlaties gevonden en hadden dus geen invloed op de collective efficacy. Verder blijkt uit de bevindingen van het onderzoek dat er een positief verband waar te nemen is tussen sociale cohesie en informele sociale controle. Wanneer de sociale cohesie stijgt, zal dit ook leiden tot een verhoging van de sociale controle en omgekeerd.

Sociale relaties zijn dus belangrijk wil men spreken van sociale controle. Dat kan volgens Flap en Völker (2004) niet zonder de aanwezigheid van ontmoetingsplaatsen zoals parken en winkels. Wanneer buurtbewoners elkaar daar geregeld ontmoeten, ontstaan er sociale netwerken wat op zijn beurt kan leiden tot de totstandkoming van gemeenschappen. De hoeveelheid tijd die iemand spendeert in zijn buurt bepaalt dan ook de kans op het ontmoeten van buurtbewoners. Maar ook andere zaken zijn van belang bij het tegenkomen van omwonenden zoals de binding die men met de buurt heeft, de mate waarin de levensstijlen van de buurtbewoners op elkaar afgestemd zijn en de stabiliteit die de buurt kent en kan bieden. Dit vergemakkelijkt de interactie met buurtbewoners onderling.

Hoe meer afhankelijk buurtbewoners van elkaar worden, hoe meer ze in elkaar en in de buurt zullen investeren. Er zal hier echter alleen in geïnvesteerd worden wanneer men meer voordeel kan halen uit de afhankelijke relaties dan uit het beëindigen van deze relaties. Mensen kunnen op verschillende vlakken afhankelijk van elkaar zijn. Dit kan op een structurele manier, waarmee men doelt op het lidmaatschap van een netwerk in de buurt. Daarnaast kan men ook functioneel afhankelijk zijn van elkaar, wat wijst op de afhankelijkheid om gezamenlijk iets te kunnen verwezenlijken. Ten slotte is er ook cognitieve afhankelijkheid waarmee wordt bedoeld dat men beseft dat men bepaalde referentiekaders met elkaar deelt (Lindenberg, in Flap & Völker, 2004). Raudenbush en Sampson (1999) koppelen deze relaties aan de aan- of afwezigheid van wanorde. De sociale relaties die in buurten ontstaan, zouden volgens hen de oorzaak vormen van sociale en fysieke (wan)orde in een buurt, eerder dan het gevolg ervan.

3.5 Re-integratie

De bovenvermelde begrippen, zoals sociale cohesie en sociale controle enzovoort, zijn dan ook van belang wanneer er een transitiehuis in de buurt opgenomen wordt. Want wanneer een stabiele basis ontbreekt, zal het re-integratieproces bemoeilijkt worden.

Om de re-integratie van gedetineerden op gang te kunnen brengen, moet het sociaal kapitaal van deze persoon volgens Scheirs (2016) in eerste instantie versterkt worden. Daarnaast moet het voor gedetineerden ook mogelijk zijn om te kunnen re-integreren maar deze mogelijkheid wordt al te vaak nog belemmerd door verschillende barrières. Ten eerste wordt er in het werken naar hun re-integratie vooral gefocust op het vermijden van recidive en andere risico's. Daarbij is de risicotaxatie het instrument bij uitstek om dit te kunnen bepalen. Dit houdt de volgende tegenindicaties in:

- 1) *"De afwezigheid van vooruitzichten op sociale reclassering van de veroordeelde;*
- 2) *Het risico van het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten;*
- 3) *Het risico dat de veroordeelde de slachtoffers zou lastig vallen;*
- 4) *De houding van de veroordeelde ten aanzien van de slachtoffers van de misdrijven die tot zijn veroordeling hebben geleid;*
- 5) *De door de veroordeelde geleverde inspanningen om de burgerlijke partij te vergoeden, rekening houdend met de vermogenssituatie van de veroordeelde zoals die door zijn toedoen is gewijzigd sinds het plegen van de feiten waarvoor hij veroordeeld is."*⁹

Deze risicotaxatie neemt echter al te vaak de bovenhand. Daarbij verdwijnt het 'echte' re-integratiewerk naar de achtergrond. Op die manier wordt re-integratie herleid tot het voorkomen van deze gevaren. Ten tweede stoten gedetineerden vaak op middenklassewaarden wanneer hun reclasseringsplan aan de strafuitvoeringsrechtbank (verder: SURB) wordt voorgelegd. Volgens Scheirs (2016) verwacht de SURB dat gedetineerden zich naar deze waarden gedragen. Het leven van de gedetineerde extra muros wordt dermate beperkt tot het nastreven van deze waarden. Ten derde beoordelen de SURB's het reclasseringsplan aan de hand van een vooropgesteld, gestandaardiseerd traject. Deze is gebaseerd op werk, woonst en welzijn en wordt amper aangepast aan de individuele problemen en noden van gedetineerden waardoor de interpretatie van re-integratie door de SURB geminimaliseerd wordt. De SURB's zouden dus moeten aan re-integratie doen maar dit wordt sterk in twijfel getrokken door Scheirs (2016). Naast re-integratie en het vermijden van recidive, focust de Belgische strafuitvoering ook op de openbare veiligheid als doelstelling.

Ager en Strang (2004, 2008) zijn, in het kader van vluchtelingen en asielzoekers in het Verenigd Koninkrijk, op zoek gegaan naar de belangrijkste elementen die een integratieproces succesvol maken en ontwierpen zo een model van indicatoren van integratie. Met

⁹ Art. 47 Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006.

hun onderzoek probeerden ze na te gaan in welke mate vluchtelingen geïntegreerd waren. Later zullen we zien dat de situaties die hier beschreven worden over vluchtelingen ook kunnen gelden voor delinquenten (Kirkwood & McNeill, 2015). Het gaat bij Ager en Strang (2008) over tien elementen die onder vier domeinen worden geplaatst. Ze ontwierpen hiervoor een kader die deze domeinen aan elkaar linkt (zie Figuur 1).

Figuur 1: Een conceptueel kader dat de kerndomeinen van integratie definieert (Ager en Strang, 2008).

Volgens Ager & Strang (2004, p. 5 [eigen vertaling]) is men geïntegreerd in een samenleving wanneer men:

- *"openbare resultaten bereikt op het vlak van werkgelegenheid, huisvesting, onderwijs, gezondheid, enzovoort die gelijkwaardig zijn aan die van de bredere gast-gemeenschappen;*
- *sociaal verbonden is met leden van een (nationale, etnische, culturele, religieuze of andere) gemeenschap waarmee men zich identificeert, met leden van andere gemeenschappen en met relevante diensten en functies van de staat; en*
- *voldoende taalkundige competentie en culturele kennis bezit, en op een voldoende wijze het gevoel van veiligheid en stabiliteit heeft, om vol vertrouwen deel te nemen aan de samenleving op een manier die consistent is met gedeelde opvattingen over de natie en burgerschap."*

Deze elementen mogen volgens Ager en Strang (2004) echter niet gezien worden in een hiërarchische verhouding ten opzichte van elkaar omdat ze allemaal een even belangrijke waarde hebben in het integratieproces.

De eerste vier elementen worden onder het domein 'tekens en middelen' geplaatst. Het gaat hierbij over werkgelegenheid, huisvesting, onderwijs en gezondheid. Deze elementen kunnen ervoor zorgen dat mensen die proberen te integreren in de samenleving zaken kunnen bereiken die door de gemeenschap als belangrijk worden geacht. Ze kunnen dus gezien worden als middel om deze doeleinden te bereiken waardoor vervolgens andere belangrijke aspecten in hun integratie verwezenlijkt kunnen worden (Ager & Strang, 2004). De onderzoekers wijzen erop dat het doorlopen van elke van deze vier elementen niet louter als het ultieme resultaat van het integratieproces mag gezien worden maar dat deze ook als middel dient in de aanloop naar integratie.

Het tweede domein omvat 'sociale connecties' waaronder sociale bruggen, sociale banden en sociale linken vallen. Hier wordt het belang van menselijke relaties en sociaal kapitaal aangekaart die ervoor kunnen zorgen dat integratie gerealiseerd wordt. Met sociale banden wordt gewezen op de connecties tussen individuen in een gemeenschap die bestaan doordat men verbonden is door middel van familie, etniciteit, nationaliteit, religie, enzovoort. Sociale bruggen duiden op de relaties die mensen hebben met leden uit andere gemeenschappen.

In het onderzoek van Ager en Strang (2008) werd door zowel vluchtelingen als niet-vluchtelingen aangegeven dat de vriendelijkheid van mensen die men dagelijkse tegenkomt een belangrijke reden vormde in het zich 'thuis' voelen in de gemeenschap. Het sociaal contact dat hieruit voortvloeit, creëert een gevoel van acceptatie, veiligheid en zekerheid, wat de levenskwaliteit in de gemeenschap positief beïnvloedt. Daarnaast kan het sociaal contact met de lokale gemeenschap een diepgaandere betrokkenheid met de lokale bevolking genereren. Op lange termijn zou dit sociale en economische voordelen bieden. Met het derde element 'sociale linken' worden de connecties bedoeld tussen individuen en de lokale en centrale overheidsdiensten. Een nieuwe onbekende omgeving, het niet spreken van de taal en andere zaken die gebonden zijn aan de specifieke context van vluchtelingen, zorgen voor vluchtelingen voor heel wat barrières. Om toegang te krijgen tot verschillende diensten, vereist dit niet enkel bijkomende inspanningen van de vluchtelingen zelf maar ook van de bredere samenleving. Vluchtelingen aan de gepaste hulpverlening helpen vinden, is dan ook een belangrijke opdracht in het bevorderen van de integratie (Ager & Strang, 2004, 2008).

Taal- en culturele kennis enerzijds en veiligheid en stabiliteit anderzijds worden ondergebracht onder het derde domein: 'faciliterende factoren'. Het niet spreken van de taal verhindert niet alleen sociale interactie maar ook economische interactie en volledige deelname (Home Office, in Ager & Strang, 2008). Daarnaast is ook een uitgebreide kennis van de cultuur van het gastland voor vluchtelingen van belang in hun integratieproces om de gebruiken van het land te leren kennen en over te nemen. Verder wordt met veiligheid bedoeld dat wanneer vluchtelingen zich ergens niet veilig voelen, dit hen belemmert om zich geïntegreerd te voelen. Stabiliteit duidt op een zekere mate van continuïteit die belangrijk is om langdurige relaties te kunnen aangaan. Op zijn beurt zorgen deze relaties voor diepgang in de ontwikkeling van de integratie (Ager & Strang, 2008).

Het laatste element van het kader van Ager & Strang (2004, 2008) betreft burgerschap en de rechten en de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken, wat valt onder het vierde domein 'fundering'. Daarmee wordt gewezen op de verwachtingen en verplichtingen die gepaard gaan met het integratieproces waaraan personen zich moeten aanpassen.

Hetgeen Ager en Strang (2004, 2008) beschreven over vluchtelingen en asielzoekers kan vergeleken worden met de situatie van veroordeelden. Het zijn beiden categorieën die door de wet gecreëerd zijn en die zowel juridische als sociale gevolgen maar ook labels met zich meebrengen (Kirkwood & McNeill, 2015). Dit model van Ager en Strang (2004, 2008) kan daarom voor een deel gekoppeld worden aan de vier vormen van re-integratie die McNeill (2012) heeft beschreven. Volgens hem zijn deze vier vormen van re-integratie belangrijk bij desistance (het stoppen van het plegen van criminaliteit). Hij heeft het over psychologische, legale, morele en sociale re-integratie.

Het is belangrijk eerst het concept psychologische of persoonlijke re-integratie toe te lichten omdat deze sterk samenhangt met de drie andere vormen van re-integratie. Psychologische re-integratie probeert ervoor te zorgen dat deze persoon beetje bij beetje positieve veranderingen boekt op individueel niveau. Het is hierbij belangrijk dat er ingezet wordt op de motivatie, talenten en vaardigheden van de veroordeelde. Dit is ook terug te vinden in de elementen 'taal en culturele kennis' van Ager en Strang (2004, 2008) die helpen bij de economische en sociale integratie en het toe-eigenen van de gangbare gewoontes.

Deze vorm van re-integratie houdt verband met de drie andere vormen van re-integratie. Één van die vormen is de legale re-integratie die wijst op het strafblad dat gedetineerden met zich meedragen en het daarbij horende stigma. Het zoeken naar werk is slechts één indicator die hierdoor verhinderd wordt. Het is dan nog maar de vraag of gedetineerden

ooit los weten te geraken van dit stigma dat door hun veroordeling gecreëerd is (Kirkwood & McNeill, 2015; McNeill, 2012).

De tweede vorm van re-integratie waarover McNeill (2012) het heeft, is de morele re-integratie. Hierbij staat herstel van de relaties tussen de dader, het slachtoffer en de samenleving centraal. In eerste instantie ligt de verantwoordelijkheid voor het goedmaken van het misdrijf bij de veroordeelde. Deze moet zijn verontschuldiging oprecht kunnen aanbieden door het misdrijf en de neveneffecten die het heeft veroorzaakt te erkennen. Daarnaast zou hij ook de schade die hij heeft toegebracht letterlijk, dan wel figuurlijk moeten terugbetalen. Het helpt om te kunnen aantonen dat hij initiatief neemt om de aanleiding van zijn daden aan te pakken zodat deze in de toekomst vermeden kan worden (McNeill, 2014).

Er wordt hier dus onder andere gestreefd naar het herstel van de sociale positie van de gedetineerde. Het is belangrijk dat de veroordeelde terug leert om als een goede huisvader in de samenleving te kunnen leven en dit ook kan aantonen. Wanneer de dader deze stap heeft ondergaan, kan hij het verdienen om terug te keren naar een volwaardige plaats in de maatschappij. Het zijn echter niet enkel zijn daden tot herstel die meespelen in deze beslissing. Ook de gemeenschap en de staat spelen hierin een belangrijke rol. Zij moeten de re-integratie van de veroordeelde mogelijk maken door het re-integratieproces te ondersteunen en de status van deze persoon uiteindelijk te herstellen (McNeill, 2012, 2014).

Dit leunt sterk aan bij de laatste vorm van re-integratie die McNeill (2012) beschrijft: de sociale re-integratie. Dit gaat over het herstel van de sociale rollen en sociale status die de dader had voor hij van zijn vrijheid werd beroofd. Het is de bedoeling dat de persoon terug opgenomen wordt in de samenleving en daarbij erkend en geaccepteerd wordt als volwaardige burger in de veranderingen die hij tijdens zijn detentie heeft doorgemaakt. Dit sluit aan bij wat eerder beschreven werd door Ager en Strang (2004, 2008) als 'tekens en middelen' en 'sociale connecties'. Deze zaken helpen en ondersteunen de persoon immers in de richting van sociale re-integratie. Scheirs (2016) voegt hieraan toe dat met sociale re-integratie wordt bedoeld dat men de capaciteiten van veroordeelden probeert te corrigeren en te versterken zodat ze na hun vrijlating op een gebruikelijke manier terug in de samenleving kunnen functioneren. In het proces van sociale re-integratie wordt dan ook de klemtoon gelegd op humanisering en inclusie.

Hoewel al deze vormen van re-integratie volgens McNeill belangrijk zijn, duidt Maier (2020) er in haar onderzoek op dat heel wat gedetineerden die in een halfway house in Canada verblijven, economische re-integratie, wat gericht is op het zoeken van werk,

hoog in het vaandel dragen. Het onderzoek wijst uit dat gedetineerden tijdens de eerste veertien dagen in het halfway house vooral gefocust zijn op sociale re-integratie maar dat dit nadien verandert. Gedetineerden die langer dan twee weken in het halfway house verblijven, vinden het belangrijker om ergens te wonen waar er veel werkgelegenheid is dan om ergens dicht bij hun familie te verblijven. Economische re-integratie zou er dan ook voor zorgen dat gedetineerden op korte termijn stoppen met het plegen van criminaliteit en op lange termijn hun focus leggen op andere aspecten van hun re-integratie zoals het betalen van vervoer om hun familie te kunnen zien. Tewerkstelling is ook voor de SURB een belangrijk item in het reclasseringsplan. Volgens Scheirs (2016) laat deze economische re-integratie ook het sociaal kapitaal van daders toenemen omdat het stabiliteit en sociale contacten biedt. Hoewel sterk wordt ingezet op dit sociaal kapitaal door de SURB's, wordt dit element dikwijls niet in rekening gebracht wanneer gekeken wordt naar werkgelegenheid. Bij het zoeken naar werk focust de SURB vooral op risicovermijdende elementen zoals een legitiem verkregen inkomen en een financieel stabiel leven.

Bij het beoordelen van het sociaal kapitaal van de veroordeelde wordt vooral gekeken naar het onderhouden en versterken van een stabiel sociaal netwerk. Van dit netwerk wordt verwacht dat het de persoon doorheen zijn integratieproces zou bijstaan. De afwezigheid van een ondersteunend netwerk wordt dan ook als een tekortkoming gezien in de re-integratie. De SURB kijkt voor dit sociaal netwerk het meest naar familie, vrienden en de eventuele partner van de dader. Daarbij is het belangrijk dat zij geen slechte invloed hebben op de gedetineerde. Zij kunnen controle uitoefenen op en structuur bieden aan het leven van de veroordeelde. Daarnaast kan dit sociaal netwerk ook gezien worden als een startpunt voor het aangaan van andere relaties (Prang et al., 2010; Scheirs, 2016).

Volgens Scheirs (2016) zorgt de aanwezigheid van de reeds bestaande relaties voor een toename in participatie, betrokkenheid en wederzijds vertrouwen. Ze geven de gedetineerde tevens motivatie om naar hun voorwaardelijke vrijheid toe te werken. Er moet echter rekening gehouden worden met de vaststelling dat heel wat gedetineerden sociaal geïsoleerd zijn, uit een marginaal milieu komen en/of werkloos zijn. Om die redenen ontbreekt het hen aan 'menselijk' of 'cultureel' kapitaal die zij nodig hebben om te kunnen slagen in het leven. Dit kapitaal zorgt er namelijk voor dat men vaardigheden ontwikkelt die onder andere van pas komen bij het zoeken naar werk (Kirkwood & McNeill, 2015; Scheirs, 2016).

Wanneer echter (goede) relaties met familie of vrienden ontbreken, kan het contact met de buurt een eerste stap zijn richting het uitbouwen van een sociaal netwerk. Wanneer een sociaal netwerk reeds aanwezig is, kunnen deze buurtcontact het sociaal netwerk verder verstevigen en uitbreiden. Het zou dan zeker een meerwaarde zijn wanneer blijkt

dat sociale controle in zekere mate aanwezig is in de wijk aangezien de SURB ook een deel controle overlaat aan het sociaal netwerk van de veroordeelde.

4 Methodologisch kader

De methodologie van deze masterproef heeft doorheen het proces verschillende veranderingen ondergaan ten gevolge van de coronacrisis. Hierdoor moest het onderzoeksopzet geherformuleerd worden. De onderzoeksvragen werden aangepast en tevens verbreed. Daarom zal in dit methodologische luik zowel de aanvankelijke methodiek besproken worden als de aanpassingen die achteraf gemaakt zijn om van deze masterproef een vooronderzoek te maken.

4.1 Kwalitatieve onderzoeksmethode

Met kwalitatief onderzoek is het de bedoeling om zo dicht mogelijk bij het studieonderwerp te komen en zo ook de bredere omgeving in kaart te brengen. Men staat letterlijk en figuurlijk dicht bij de respondent waardoor er meer diepgang en inzicht gecreëerd kan worden in het onderzoek. Aangezien transitiehuizen nog maar net concreet ten uitvoer zijn gebracht, is er nog geen onderzoek gevoerd naar verschillende aspecten van deze transitiehuizen. Met dit onderzoek wordt minstens een deel van deze nog niet verkende aspecten onder de loep genomen. Een exploratief onderzoek verleent zich dan ook uitstekend om inzichten te verwerven in dit onderwerp aangezien hierover amper iets geweten is (Decorte & Zaitch, 2016).

Het oorspronkelijke idee voor deze masterproef bestond erin om de medewerkers van de psychosociale dienst van de gevangenis van Mechelen te interviewen. Helaas was een nauwe samenwerking met het transitiehuis, noch met de PSD niet mogelijk doordat G4S de uitslag van hun eigen eerste evaluatie wilde afwachten. Een buurtonderzoek leek dan ook het beste en meest voor de hand liggende alternatief. Hiervoor werd samengewerkt met de dienst preventie en veiligheid van de stad Mechelen. Opdat het onderzoek vlot zou kunnen verlopen, werd een onderzoeksvoorstel via deze dienst overgemaakt aan het schepencollege van Mechelen (zie Bijlage 1). Zij gaven groen licht om met het onderzoek van start te gaan. Daarna zorgde de afdeling preventie en veiligheid ervoor dat de buurtbewoners van het transitiehuis via een brief (zie Bijlage 2) op de hoogte werden gesteld van dit onderzoek. Als tegenprestatie verwacht de stad Mechelen de resultaten van het vooronderzoek als eerste te kunnen inkijken.

4.1.1 Dataverzamelmethode

Aanvankelijk was de opzet van het onderzoek om data te verzamelen door middel van een buurtonderzoek. Daarbij zou gebruik gemaakt worden van kwalitatieve halfgestructureerde diepte-interviews, afgenomen bij buurtbewoners van het transitiehuis te Mechelen. Met kwalitatieve interviews kan gefocust worden op de manier waarop mensen het piloot-

project van de transitiehuizen ervaren en beleven en hoe zij hun buurt aanvoelen. Het voordeel van halfgestructureerde interviews is dat er kan worden afgeweken van de structuur van de topic- en vragenlijst (zie Bijlage 3) wat voor de respondenten een vrijheid creëert om zelf hun visie te geven. Aan de andere kant kan de interviewer door middel van een topiclijst toch een houvast creëren doorheen het interview. Daarnaast is er ook enige flexibiliteit mogelijk in het aanpassen van topic- en vragenlijsten, omdat kwalitatieve interviews nooit helemaal dezelfde zijn (Decorte & Zaitch, 2016).

Er werd samen met een medestudente, Tess De Westelinck, een vragenlijst opgemaakt die bestond uit topics met daaronder enkele vragen. De topics hadden zowel betrekking op haar onderzoek als op dit onderzoek. Op die manier wilden de onderzoekers meer interviews op een korte tijd uitvoeren gezien hun beide masterproeven over de beleving van het transitiehuis gaan maar elk vanuit een ander perspectief. Vanuit de masterproef van Tess wordt eerder de klemtoon gelegd op de mate waarin het transitiehuis een meerwaarde kan betekenen voor de buurt. Initieel was het de bedoeling dat beide onderzoekers elk een vijftiental buurtbewoners zouden interviewen waarbij er dus een totaal van 30 respondenten zou bereikt worden. Uiteindelijk vond er een totaal van zeven interviews plaats, waarvan drie door de medestudente werden uitgevoerd. De vier interviews die de onderzoeker van deze masterproef heeft afgenomen duurden tussen een halfuur en een uur. De zeven bereikte respondenten waren drie vrouwen en vier mannen met een leeftijd tussen 35 en 91 jaar. De 23 andere interviews zijn niet verder gezet aangezien vanuit de VUB de richtlijn werd gegeven geen face-to-face interviews meer af te nemen als gevolg van de uitbraak van COVID-19, hier wordt later dieper op ingegaan. Daarnaast stelde iemand die verbonden is aan de faculteit recht en criminologie echter nog voor om contact met haar, en mogelijke andere respondenten, op te nemen. Dit leek voor beide onderzoekers echter niet haalbaar gezien de toegenomen werklast en tijdsnood die voor problemen zorgde ten gevolge van de coronacrisis.

Het onderzoek werd omwille van deze reden omgezet in een vooronderzoek dat volgend jaar verder gezet zal worden. Dat betekent dat in dit vooronderzoek alle stappen van het onderzoek zullen uitgevoerd worden tot het punt wanneer er effectieve interviews plaatsvinden. Een deel van deze interviews is, zoals eerder vermeld, echter al uitgevoerd maar krijgen in het vooronderzoek een andere functie. Deze interviews zullen immers gebruikt worden, samen met de gevonden literatuur, om een nieuwe vragenlijst op te stellen en om tevens een inzicht te krijgen op mogelijke antwoorden op de onderzoeksvragen. Deze interviews kunnen echter ook gezien worden als testinterviews waar kan nagegaan worden welke informatie nog ontbreekt en dus in de volgende vragenlijst opgenomen kan worden.

Van de vier interviews die de onderzoeker heeft kunnen uitvoeren, werden er twee face-to-face afgenomen en twee via internet. Bij de medestudente werden alle interviews face-to-face afgenomen. Voor de twee interviews die via het internet verliepen, werden Skype en Windows Teams gebruikt. Er werd telkens toestemming gegeven om de gesprekken op te nemen. Voor deze toestemming werd een aparte goedkeuring in de informed consent (zie Bijlage 4) voorzien. Deze informed consents werden door alle respondenten op voorhand getekend. De face-to-face gesprekken werden opgenomen via de gsm van de onderzoeker. Via Skype en Windows Teams werden de gesprekken via het programma zelf opgenomen, waarbij zowel audio als video werden geregistreerd. Een duidelijk overzicht is te vinden in Tabel 1.

Tabel 1

Gegevens respondenten en interviews.

	Geslacht	Leeftijd	Datum afname interview	Manier van afname
Respondent 1	Man	61 jaar	Woensdag 11 maart 2020	Face-to-face
Respondent 2	Man	42 jaar	Vrijdag 13 maart 2020	Face-to-face
Respondent 3	Man	35 jaar	Zondag 15 maart 2020	Windows Teams
Respondent 4	Vrouw	44 jaar	Dinsdag 17 maart 2020	Skype
Respondent 5	Vrouw	91 jaar	Vrijdag 13 maart 2020	Face-to-face
Respondent 6	Vrouw	74 jaar	Vrijdag 13 maart 2020	Face-to-face
Respondent 7	Man	79 jaar	Vrijdag 13 maart 2020	Face-to-face

De opnames zullen verwijderd worden na de evaluatie van deze masterproef. De interviews werden letterlijk getranscribeerd. Op deze manier leunen de citaten die later gebruikt zullen worden, het dichtst aan bij hetgeen de respondent gezegd heeft. Omwille van privacy redenen werd ook aan de informed consent toegevoegd dat de transcripties enkel door een beperkt aantal bevoegden gelezen zouden worden. Ten slotte werd aan de respondenten gegarandeerd dat de gebruikte citaten gepseudonimiseerd zouden worden. Meer informatie is te vinden in Bijlage 6.

Aanvankelijk was het de bedoeling om vrij snel na het afnemen van de interviews deze te transcriberen. Op deze manier kon de interviewer voor zichzelf uitmaken waarop er bij het volgende interview extra moest gelet worden en welke bijvragen eventueel konden worden gesteld. Dit werd bij het eerste afgenomen interview ook gedaan. Vanaf het tweede interview ontstond echter onzekerheid over de verzetting van het onderzoek waardoor het transcriberen van de andere interviews even on hold werd gezet.

Er werd gezocht naar alternatieven via een videogesprek op Skype waarbij de promotor, professor Vanhouche, het afdelingshoofd preventie en veiligheid, meneer Van Herle en beide onderzoekers aan deelnamen. Er werd gedacht aan het telefonisch opbellen van buurtbewoners, maar daar kwamen twee problemen bij kijken. Ten eerste is er het probleem dat men niet zeker is of respondenten wel vrijuit kunnen spreken. Hierdoor komt de eerlijkheid van de antwoorden in het gedrang. Ten tweede kon een telefoonlijst van de omwonenden van het transitiehuis niet ter beschikking worden gesteld omwille van praktische redenen en ter bescherming van de persoonlijke gegevens van deze personen.

Daarnaast werd gekeken om de interviews via internet te laten doorgaan. Volgens Paul (2012) lijken softwares, zoals Skype, "het meest haalbare alternatief" voor een face-to-face interview omdat de interacties tussen onderzoeker en respondent synchroon verlopen én nonverbaal gedrag op die manier zichtbaar blijft. Daarnaast is er ook de mogelijkheid om het videogesprek op te nemen. Doch kunnen er zich problemen voordoen onder andere doordat de communicatie via technologie verloopt, aangezien de onderzoeker niet de eigenaar is van deze technologie (Lo Iacono, Symonds & Brown, 2015).

Vanuit de VUB werden dan ook verschillende ethische vragen gesteld bij het afnemen van interviews via Skype. WhatsApp bleek een beter alternatief vanwege de end-to-end encryptie die het onmogelijk maakt voor derden om het gesprek te volgen. Windows Teams zou mogelijks nog een beter alternatief zijn, maar is algemeen gezien minder gekend bij het grote publiek wat ervoor zorgt dat mensen minder snel geneigd zullen zijn om via deze weg een interview te doen. Maar ook hier kan de vraag worden gesteld op welke manier de contactgegevens van de omwonenden kunnen bekomen worden op één van bovengenoemde manieren.

Een ander alternatief was om een literatuuronderzoek uit te voeren. Dit zou het initieel onderzoek op de meest ingrijpende manier veranderen: interviews zouden geen nut meer hebben en daarnaast zou een grote heroriëntering moeten plaatsvinden met betrekking tot het onderzoeksopzet en de onderzoeksvragen. Daarenboven zou een aanzienlijk deel van de literatuurstudie weggelaten en vervangen moeten worden. Uiteindelijk werd de beslissing genomen om tot een vooronderzoek over te gaan. De input van de reeds afgenomen interviews zullen verder worden gebruikt als inspiratiebron voor de vragenlijst aan te passen, alsook om op basis van citaten en literatuur een voorzichtig antwoord te kunnen bieden op de onderzoeksvragen.

4.1.2 Onderzoekspopulatie en steekproef

Zoals voordien werd aangehaald, werd er beslist om een totaal van 30 respondenten die in de buurt rond het transitiehuis wonen, en ouder dan 18 jaar zijn, te bereiken. Dit lijkt

de onderzoeker voldoende om genoeg diversiteit te creëren in de antwoorden op de vragenlijst. Doordat deze 30 respondenten onder twee onderzoekers verdeeld wordt, is de werklust draaglijker. Er werd verwacht om theoretische saturatie te bekomen door 30 respondenten te bereiken. Met saturatie wordt bedoeld dat er een verzadiging optreedt van informatie. Wanneer saturatie is bereikt, creëert elk nieuw interview geen extra meerwaarde meer voor het onderzoek (Decorte & Zaitch, 2016). Gezien de maatregelen die getroffen werden in verband met COVID-19 was het bereiken van dit aantal echter niet meer mogelijk. Daardoor kwam de representativiteit en de generaliseerbaarheid van de resultaten in het gedrang. Deze zullen dan ook zeer voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Tot de onderzoekspopulatie van dit onderzoek behoren de buurtbewoners wonende in de straten rondom het transitiehuis. Hieruit werd een steekproef getrokken zonder selectie van cases. Dit wil zeggen dat de onderzoekseenheden op voorhand gekozen werden door de opdrachtgever (Decorte & Zaitch, 2016), de dienst preventie en veiligheid van de stad Mechelen. De steekproef werd door hen bepaald op basis van de ligging van de woningen ten opzichte van het transitiehuis (zie Bijlage 5).

Zoals eerder aangehaald, verspreidden zij een brief naar de directe omgeving van het transitiehuis (zie Bijlage 2). Via mail werd een stedelijk grondplan meegegeven waarop te zien was over welke straten dit ging (zie Bijlage 5). De inwoners van de huizen in deze straten werden onze onderzoekspopulatie. Er werd echter geen bijkomende informatie gegeven over deze onderzoekspopulatie waardoor niet geweten is hoe heterogeen of homogeen deze is. Wanneer dit op voorhand geweten is, kan men de steekproef hieraan aanpassen aangezien heterogene populaties een grotere steekproef vragen dan homogene populaties (Decorte & Zaitch, 2016).

Het leek de onderzoeker het makkelijkst om vanaf het begin van de straat bij elke woning aan te bellen en dit te vervolgen tot het einde van de straat. Om op een professionele manier te werk te gaan, werd afgesproken dat beide onderzoekers hun studentenkaart zichtbaar op hun kledij droegen, zoals in de brief (zie Bijlage 2) werd opgegeven.

Er werd een lijst bijgehouden van de plaatsen waar aangebeld werd. In die lijst werd de straat bijgehouden alsook het huisnummer en de naam van de perso(o)n(en) die er woonde(n) (wanneer die er bij stond). Telkens werd hierbij geschreven of mensen al dan niet de deur openden en al dan niet bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek. Wanneer men bereid was mee te werken, maar op het ogenblik dat de onderzoeker langskwam niet in de mogelijkheid was om een interview te laten afnemen, werd een afspraak gemaakt om terug te komen op een moment wanneer het voor de respondent be-

ter paste. In totaal werd door de onderzoeker aan 68 deuren aangebeld, gespreid over twee dagen. Dit telkens tussen 14 uur en 17 uur. Van dit aantal openden slechts dertien personen de deur en daarvan wilden vier personen meewerken.

4.1.3 Kritische bedenkingen

Het bereiken van respondenten op bovenbeschreven manier is niet eenvoudig en stelt verschillende problemen. Buurtbewoners waren een moeilijk te bereiken groep. Ten eerste was het overgrote deel van de personen waarbij werd aangebeld, niet thuis (of wilden ze de deur niet openen). Dit kan liggen aan het feit dat het buurtonderzoek enkel plaatsvond tijdens de kantooruren. Hieraan moet toegevoegd worden dat de onderzoeker slechts twee dagen aanwezig was in de buurt om interviews af te nemen. Hierna werden de maatregelen omtrent het coronavirus (COVID-19) doorgevoerd. Het feit dat mensen moeilijk te bereiken waren, kan dus ook aan een toevallige factor te wijten zijn. Desalniettemin wil de onderzoeker dit meegeven in het kader van transparantie.

Ten tweede waren een aantal mensen niet bereid mee te werken, waaronder een dame die het Nederlands niet voldoende beheerste. De vrouw bleek van een andere origine te zijn en kon om die reden bijgedragen hebben aan de diversiteit van het onderzoek. Jammer genoeg was de taalbarrière voor deze vrouw te groot om aan het onderzoek deel te nemen. Voor andere respondenten vormde deze taalbarrière echter geen probleem. Zo was er een andere respondent die het Nederlands eveneens niet machtig was maar die wel het interview in het Engels kon voeren. Bij nog een ander interview die door de medestudente werd gevoerd, begon een respondent het gesprek in het Nederlands maar schakelde ze, waarschijnlijk zonder het goed en wel te beseffen, na een tijdje over in het Frans. Dit is voor de onderzoeker echter niet altijd eenvoudig vermits dit enige flexibiliteit en aanpassing vergt. Daarnaast eist het analyseren van transcripten in een andere taal een extra inspanning van de onderzoeker, zeker wanneer deze niet door de onderzoeker zelf zijn afgenomen. Bij het lezen van de transcripties van de medestudente kon echter steeds gevraagd worden naar verduidelijkingen.

Ten derde wilden zeven buurtbewoners wel meewerken aan het onderzoek, maar op een later moment waarvoor een afspraak werd gemaakt. Vanuit de VUB werd de richtlijn gegeven dat face-to-face interviews niet meer konden doorgaan. Dit werd eerst kenbaar gemaakt via een bericht van de promotor, professor Vanhouche: "*de VUB adviseert intussen om alle externe activiteiten af te lassen*" (A. Vanhouche, persoonlijke communicatie, 13 maart 2020). Daarna werd een mail vanuit de opleiding gestuurd: "*Om de verspreiding van het corona-virus zo veel mogelijk te vermijden, werd door de opleidingsraad beslist dat studenten niet langer hun empirisch onderzoek in het kader van hun MAP mogen voortzetten.*" (A. Nuytiens, persoonlijke communicatie, 17 maart 2020).

Aangezien de onderzoeker op 13 maart reeds aanwezig was in Mechelen werd terug aangebeld bij de respondenten die wilden meewerken en werd hen gevraagd om dit via videogesprek te laten doorgaan. Vier van hen stemden hiermee in, anderen waren niet thuis of weigerden dit. Er werd aan hen een mail gestuurd met uitleg over het onderzoek, de reden waarom deze niet face-to-face kon doorgaan en de vraag wanneer het voor hen zou lukken om dit gesprek te laten doorgaan. Drie van hen beantwoordden de mail. Van deze drie haakte één respondent af nadat de informed consent haar in een later bericht werd doorgestuurd en ze nadien niet meer reageerde. Achteraf gezien leek het een beter idee de informed consent mondeling meegedeeld te hebben.

4.1.4 Data-analyse

De verzamelde data van de interviews werd geanalyseerd op basis van het programma MAXQDA. Er werd vanuit de Grounded Theory (Decorte & Zaitch, 2016) gewerkt. Hierbij is de data het vertrekpunt van alles. Door concepten te vormen komt men tot een theorie. Deze concepten worden gegeven aan fenomenen die zich in de realiteit voordoen waarna ze ook aan elkaar verbonden kunnen worden.

Bij de Grounded Theory is het belangrijk dat de transcripties eerst open gecodeerd worden. Hoewel in vivo codes niet altijd mogelijk waren, werd er wel gestreefd om de codes zo dicht mogelijk bij de originele bewoording van de respondent te laten aansluiten. Hierna werden de codes onder verschillende categorieën geplaatst via axiaal coderen. Op die manier wordt er een duidelijk overzicht gecreëerd van de bestaande labels. Als laatste werd er selectief gecodeerd om zo linken te kunnen leggen tussen de verschillende categorieën (Decorte & Zaitch, 2016).

4.2 Kwaliteit van het onderzoek

Om de kwaliteit van het onderzoek te beoordelen wordt naar vier criteria gekeken: interne validiteit, externe validiteit, interne betrouwbaarheid en externe betrouwbaarheid. Het onderzoek heeft in kwaliteit moeten inboeten doordat de uitvoerbaarheid van het onderzoek in het gedrang is gekomen door het coronavirus COVID-19. Daarom werd gekozen voor een vooronderzoek dat meer garanties biedt voor een kwalitatiever resultaat.

4.2.1 Interne validiteit

Met interne validiteit wordt nagegaan in welke mate er sprake is van causaliteit en er dus relaties gevonden kunnen worden tussen fenomenen. In kwalitatief onderzoek is men vaak niet geneigd op zoek te gaan naar causale uitspraken hoewel deze niet altijd even

vermijdbaar zijn (Decorte & Zaitch, 2016). Als er gekeken wordt naar dit vooronderzoek, kan gezegd worden dat de interne validiteit eerder laag is.

Een manier om deze interne validiteit te verhogen is door toepassing van triangulatie (Decorte & Zaitch, 2016). In dit vooronderzoek is er in zeker mate sprake van onderzoekerstriangulatie waarbij meerdere onderzoekers samenwerken aan eenzelfde onderzoek. In dit vooronderzoek werd er samengewerkt met medestudente Tess De Westelinck tijdens het dataverzamelingsproces. Er werd op voorhand besproken wat de betekenis was achter bepaalde concepten zodat beide onderzoekers wisten waarover ze het hadden. De ene onderzoeker legt andere klemtonen in de interviews dan de andere en dat zorgt voor een grotere verscheidenheid aan informatie en andere inzichten. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat de data niet op een eenzijdige en te subjectieve wijze gepercipieerd wordt (Decorte & Zaitch, 2016).

4.2.2 Externe validiteit

De externe validiteit wijst op het kunnen veralgemenen van de uitkomst van het onderzoek (Decorte & Zaitch, 2016). In het oorspronkelijk onderzoek was het de bedoeling om de bevindingen te kunnen veralgemenen zodat dit werk ook voor eventuele toekomstige projecten een meerwaarde kan bieden. Als deze externe validiteit toegepast wordt op dit vooronderzoek kan er gesteld worden dat de veralgemeenbaarheid zeer laag is aangezien slechts zeven respondenten effectief zijn ondervraagd, kunnen de daaruit volgende resultaten en conclusies echter niet gegeneraliseerd worden. De data kan echter wel een eerste indicatie geven van de mogelijke resultaten van het hierop volgende onderzoek.

4.2.3 Interne betrouwbaarheid

Wanneer derden met dezelfde data uit het onderzoek tot dezelfde conclusies komen als de onderzoeker, kan men spreken van interne betrouwbaarheid (Decorte & Zaitch, 2016). Om de interne betrouwbaarheid te verhogen is het dan ook belangrijk om op een transparante manier over het dataverzamelingsproces te reflecteren, wat de onderzoeker doorheen het methodologische luik op een systematische manier heeft proberen te doen. Door transparantie kunnen derden achterhalen op welke manier de data is geanalyseerd en nadien is geïnterpreteerd door de onderzoeker. Het is daarom ook belangrijk dat deze derden ook toegang hebben tot de gebruikte data, waaronder ook de uitgeschreven interviews. Aan de andere kant moet ook de bedenking gemaakt worden welke derden hier toegang tot mogen hebben en wie niet. Dit werd dan ook in de informed consent (zie Bijlage 4) opgenomen om op die manier tegemoet te komen aan de privacy van de respondenten. Enkel de promotor, een jurylid, de medestudente en de onderzoeker van deze masterproef kregen de toestemming om transcripties in te lezen.

Ook hier zorgt onderzoekerstriangulatie voor een verhoogde interne betrouwbaarheid (Decorte & Zaitch, 2016). In dit vooronderzoek zorgt dit slechts voor een kleine verhoging van de interne betrouwbaarheid aangezien de twee onderzoekers niet alle stappen in het onderzoek samen hebben uitgevoerd. Daarnaast werd de topiclijst, voordat ze uitgevoerd werd, nagekeken en goedgekeurd door de stad Mechelen, wat de interne betrouwbaarheid weer ten goede komt.

4.2.4 Externe betrouwbaarheid

Externe betrouwbaarheid heeft te maken met het kunnen reproduceren van het onderzoek waarbij nieuwe toegevoegde informatie in vergelijkbare omstandigheden tot dezelfde conclusies moet leiden (Decorte & Zaitch, 2016). Externe betrouwbaarheid wordt vooral verzekerd door het onderzoek dat volgend jaar (deels) gereproduceerd zal worden. Daarbij dient dit vooronderzoek als basisopzet voor masterstudenten uit het volgende academiejaar. Daarbij kunnen zij de literatuurstudie en methodologie van dit werk hergebruiken. Dit zal ervoor zorgen dat zowel de externe als de interne betrouwbaarheid verhoogd wordt (Decorte & Zaitch, 2016).

4.3 Beperkingen van het onderzoek

De grootste beperking van dit onderzoek werd veroorzaakt door de uitbraak van COVID-19 waardoor de onderzoekbaarheid en de haalbaarheid van het oorspronkelijke onderzoek in het gedrang kwam. Door de ommezwaai die gemaakt werd in verband met het oorspronkelijke onderzoek en de tijd die nodig was om te heroriënteren, hebben er niet meer dan zeven interviews kunnen plaatsvinden. Hoewel er minstens één extra respondent bereid werd gevonden om deel te nemen aan het onderzoek. Er was dus een mogelijkheid om een meer representatief beeld in dit vooronderzoek te kunnen integreren maar beide onderzoekers zagen dit niet als haalbaar gezien het gebrek aan tijd.

Het uitvoeren van een (voor)onderzoek naar een recent fenomeen brengt altijd de moeilijkheid met zich mee om voldoende wetenschappelijke literatuur te vinden rond het thema. Hoewel verschillende databronnen werden geraadpleegd leek het concept 'transitiehuisen' in zowel de nationale als de internationale literatuur moeilijk te vinden. Wanneer daarnaast gekeken wordt naar bronnen over buurtonderzoek, betreffen dit voornamelijk internationale bronnen. Buurtonderzoeken van eigen bodem verwijzen dan ook meestal naar deze internationale bronnen. Er zal een zekere graad van veralgemening kunnen doorgevoerd worden van de gevonden literatuur naar dit buurtonderzoek maar aangezien landen op zich sterk verschillen qua cultuur en omgangsregels, kan het zijn dat niet alle

gevonden buurtonderzoeken altijd even veel betrekking heeft op de Belgische of zelfs Vlaamse buurten.

Daarnaast is het gebruiken van interviews die door een andere onderzoeker werd afgenomen, niet ideaal om mee aan de slag te gaan. Elke onderzoeker legt andere klemtonen tijdens het afnemen van interviews en dat heeft zo zijn voordelen maar zeker ook zijn nadelen. Naast het verschil in interviewstijl is er ook een verschil in het uitschrijven van transcripties. Daarbij werden in de transcripties van de medestudente stopwoordjes werden wat de transcripties vlotter leesbaar maakt. De onderzoeker van dit onderzoek transcribeerde echter letterlijk de interviews. Op die manier gaat zo weinig mogelijk informatie verloren.

5 Resultaten

In dit deel wordt aandacht besteed aan de data die voortgekomen is uit de afgenomen interviews. Er wordt een onderverdeling gemaakt waarbij het eerste gedeelte de beleving van de buurt omvat, los van het transitiehuis. In het tweede gedeelte wordt de klemtoon gelegd op het transitiehuis en hoe de buurtbewoners dit huis beleven. Daarbij wordt gekeken welke plaats het transitiehuis in de buurt inneemt. Ook worden in dit stuk linken gelegd tussen bepaalde begrippen en uitspraken. Hier moet echter nogmaals vermeld worden dat zeer voorzichtig moet omgesprongen worden met de interpretatie en analyse van deze data aangezien het verwachte aantal respondenten niet behaald is.

5.1 Beleving van de buurt

5.1.1 *Buurtcontact*

Om een eerste zicht te krijgen op hoe de buurt ervaren wordt door zijn bewoners, werd nagegaan in welke mate ze graag in hun buurt wonen. Daarbij zijn de achterliggende redenen voor hun antwoorden zeer belangrijk voor dit onderzoek. Doorheen de interviews kan algemeen aangenomen worden dat de respondenten hun buurt als aangenaam ervaren en er graag wonen. Daarvoor halen ze verschillende redenen aan. De meest voorkomende reden is het contact met (voornamelijk naaste) burens, wat een positieve indruk nalaat op de beleving van de buurt. Het wordt door één van de respondenten beschreven als een buurt die aan elkaar hangt. Een andere respondent beschrijft dan weer de kerkgemeenschap in de buurt als een gemeenschap die op elkaar afgestemd is. In twee interviews werd verteld dat men af en toe samenkomt met de naaste burens om samen iets te gaan eten. Dit gebeurt zowel op verplaatsing naar een etablissement als thuis waarbij er telkens afgewisseld wordt tussen de woningen van de burens. Op deze manier wordt er een sterke band creëert. In die zin kan er gesproken worden van sociale cohesie in de buurt. Deze informatie kan dus van pas komen bij het bespreken van de sociale controle in deze buurt.

Ondanks dat door sommige respondenten wordt aangegeven dat ze met de meeste mensen in de buurt een goed contact onderhouden, kennen niet alle respondenten de buurtbewoners even goed. Door de meeste respondenten wordt zelfs aangegeven dat frequent contact met buurtbewoners niet verder gaat dan het contact met de directe omwonenden. Het opbouwen van relaties met andere burens wordt vaak niet opgezocht. Één respondent sprak zelfs over weinig sociaal contact in de ganse buurt en voegt daaraan toe dat mensen meer op zichzelf zijn.

"'t Is ook zo geen leefstraat ofzo, allee, waar ge op uw gemak zijt of op een bank zit of, allee dus... 't Is gewoon functioneel." (Respondent 2)

Het blijkt echter ook niet altijd even eenvoudig te zijn om contacten te leggen met andere buurtbewoners. De buurt kent veel appartementsblokken en de drempel is soms letterlijk en figuurlijk te hoog voor een aantal omwonenden om sociale relaties op te bouwen. Daardoor kennen sommige respondenten hun buurtbewoners slechts zeer vaag en zijn de relaties met deze burens eerder afstandelijk. Op die manier blijft de anonimiteit voor een groot deel gewaarborgd. Het inperken van deze anonimiteit zou nochtans volgens Scarborough en collega's (2010) ervoor kunnen zorgen dat angst en slachtofferschap gereduceerd worden.

"Omdat hier natuurlijk ook heel veel mensen in appartementen wonen... da's ook al een heel andere verhouding, is de afstand sowieso een beetje groter. Ge loopt nie bij elkaar binnen, ge weet nie euhm, ja, wie daar precies woont in die appartementsblok. Of wie bezoeker is of, of daar werkt." (Respondent 2)

Hoewel er dus aangenomen kan worden dat contact met verdere burens voor de meeste respondenten echter beperkt blijft, wordt sociaal contact toch beschreven als een belangrijk element in de buurt. Sociaal contact is immers nodig wil men ervoor zorgen dat een buurt op een kwalitatieve manier blijft functioneren.

"Ik vind dat zelf ook belangrijk dat er zo, dat de buurt aan mekaar hangt en euh... Om zo een sociaal weefsel eigenlijk te laten versterken zo. Ma da's veel te weinig." (Respondent 2)

Daarnaast werkt het creëren of opknappen van ontmoetingsplaatsen in de naaste omgeving van de buurt, zoals parken, bevorderlijk voor het sociaal contact. Bovendien geven twee respondenten aan dat het hebben van een hond ervoor zorgt dat het contact met andere hondeneigenaars toeneemt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat door het delen van dezelfde of gemeenschappelijke interesses het buurtcontact versterkt wordt. We zagen reeds eerder dat volgens Flap & Völker (2004) sociale relaties van belang zijn bij het uitbouwen van sociale controle en sociaal vertrouwen. Hier zal dan ook uitgebreider op ingegaan worden wanneer het sociaal vertrouwen en de sociale controle verder in dit deel aan bod komen.

"People are friendly, people are nice. I have a little dog and there are a lot of people with animals, they are very friendly. There is a park around the corner and then they just rearranged this euhm, green area." (Respondent 4)

"Well, with those who have dogs, we know them a little bit more because we share the same interests so you talk to people more." (Respondent 4)

Dit nabijgelegen park brengt daarnaast ook rust met zich mee in de buurt. Deze rustige kant staat volgens meerdere respondenten in evenwicht met het stadsleven. Deze centrale ligging van de buurt wordt dan ook als een pluspunt ervaren. Doch wordt de buurt door sommige respondenten ervaren als een afgescheiden deel van de stad. Dit wordt zo gepercipieerd doordat aan het einde van de buurt de ringweg rond het centrum van Mechelen begint. Hoewel de straat enkel eenrichtingsverkeer toelaat voor wagens (fietsers mogen langs beide kanten rijden), klagen veel buurtbewoners over een drukke straat. Hier wordt later dieper op ingegaan.

5.1.2 Sociaal vertrouwen en sociale controle

De meeste respondenten verwezen naar hun directe burens wanneer gevraagd werd naar hun relaties met buurtbewoners. Daarbij gaven ze aan deze naaste burens het beste te kennen en het meeste te vertrouwen. Een voorbeeld dat vaak terugkwam in de verschillende interviews was het uitlenen van de huissleutels aan directe burens. Dit gebeurde het vaakst wanneer men op reis gaat. Zo kunnen de burens post binnen halen zodat het niet lijkt alsof er niemand thuis is. Één van de respondenten gaf aan dat alle burens in haar appartementsgebouw elkaars sleutel in bewaring houden. Op die manier kan zowel zij als haar burens te allen tijde in elkaars appartement geraken in het geval er iets zou gebeuren. Huissleutels worden ook uitgeleend aan burens waar respondenten een goede verstandhouding mee onderhouden, ook al wonen deze personen wat verder.

"Iedereen is altijd bereid om te helpen en ik vertrouw ze zeker. Er is echt een familiegevoel." (Respondent 5)

"Ma, den ene mens die gaat op verlof. (...) Die geeft zijne sleutel aan mij. Voor de post te halen en dan leg ik dat daar binnen op tafel euhm, dan sluit ik die deur terug en dan kom ik terug. Die komt terug, ik ga eerst die sleutels afgeven." (Respondent 1)

"So we all have keys in between us in case that something happens. And we have... euhm, yeah... this is, I believe this is trustworthy." (Respondent 4)

Door deze goede contacten met de burens, wist één van de respondenten ook te vertellen dat zijn buurmeisje af en toe op zijn kinderen komt passen. Ook bij sociaal vertrouwen zien we dat het buurtcontact belangrijk is. Doorheen de interviews komt naar voren dat

mensen kunnen rekenen op hun naaste buren maar dat dit ook omgekeerd geldt. Één van de respondenten beschrijft zichzelf als een vertrouwenspersoon waarbij verschillende buurtbewoners terecht kunnen. Sociaal vertrouwen wordt dan ook snel gekoppeld aan het feit dat men op elkaar kan rekenen en de bereidheid om buurtbewoners te helpen. Zo sprak een vrouw over een buur die voor haar boodschappen ging doen wanneer ze dat zelf moeilijk kon. Dat wijst op collective efficacy zoals door Sampson en collega's (1997) werd omschreven. Verschillende respondenten gaven echter toe nog nooit in een situatie terecht te zijn gekomen waarbij men moest ingrijpen, wat kan wijzen op een buurt die als rustig en veilig wordt ervaren.

Een vrouw gaf daarentegen wel aan dat ze in verschillende situaties mensen zou aanspreken, zoals wanneer ze kinderen ziet spijbelen of wanneer ze mensen ziet sluikstorten, maar haar gebrek aan Nederlands zorgt er echter voor dat ze dit niet doet. Wel spreekt ze mensen erop aan die de uitwerpselen van hun hond niet oprapen. Ze vindt het dan ook belangrijk dat iedereen zijn verantwoordelijkheden naleeft. Op die manier oefent ze ook sociale controle uit (Sampson et al., 1997).

"We should all be very responsible as citizens of this city and therefore I would warn them." (Respondent 4)

In tegenstelling tot deze vrouw, vond een andere respondent dat het niet zijn taak is om bijvoorbeeld iemand die aan het sluikstorten is, daarop aan te spreken. Hoewel hij geregeld iemand met afval naar een vuilnisbak ziet lopen om daar zijn afval te dumpen, zegt hij daar niets op.

Dit sociaal vertrouwen hangt ook samen met de mate waarin er sociale controle aanwezig is in de buurt. Er wordt verondersteld dat iedereen in de straat een oogje in het zeil houdt voor elkaar. Wanneer iets in de straat gebeurt, zijn mensen ook geneigd dit te melden aan hun buren. Men gaat er ook van uit dat omwonenden de politie zouden bellen wanneer dit nodig zou zijn.

"So, it just came to mind, this happened last year and our car got hit on the street. And the neighbours were immediately calling 'hey, please come down, somebody just hit your car'. So that was really nice." (Respondent 4)

Daarnaast wordt ook door één van de respondenten gewezen op een pand in de straat dat vroeger leeg stond. Het zou in het verleden gebruikt zijn geweest als een kraakpand voor dealers. Het gebouw is ondertussen gesaneerd en er huisvest nu een klusbib, een plaats

waar gereedschap ontleend kan worden. Op die manier zorgt het nieuwe gebouw voor meer toezicht in de buurt, wat positief onthaald wordt.

Deze respondent duidde ook op de aanwezigheid van drugs in het openbaar in een kleine zijstraat van de straat waarin de respondent woont. Om ervoor te zorgen dat dit niet meer zou voorvallen, plaatsten zijn burens er camera's om de dealers en/of gebruikers af te schrikken. Nu valt het drugsgerelateerde probleem niet meer voor, of wordt het alleszins niet meer opgemerkt. Camera's zorgen dan ook voor meer controle, de beelden kunnen immers herbekeken worden wanneer er zich iets heeft voorgedaan.

5.1.3 Ontmoetingsplaatsen en buurtactiviteiten

Naast de aanwezigheid van een park in de dichte omgeving en een klusbib zijn er nog tal van andere sociale initiatieven die georganiseerd worden in de buurt. Deze initiatieven creëren ontmoetingsplaatsen waar buurtbewoners en inwoners van Mechelen in het algemeen elkaar kunnen opzoeken en samen kunnen komen. Daarbij gaat het vaak over sociaal-culturele projecten die alle lagen van de bevolking proberen aan te trekken. Zo heb je het er een theatergezelschap, de jeugddienst van Mechelen waar kinderen en jongeren tijdens hun vrije tijd terecht kunnen, de basiliek (waar de kerkgemeenschap bijeenkomt) en een organisatie die creatieve culturele activiteiten aanbiedt en ondersteunt maar ook buurtfeesten mee helpt organiseren. Een respondent probeerde zelf een 'burendag' te organiseren, maar dit lukte niet. De reden voor het niet slagen van zo'n 'burendag' lag volgens de respondent aan de drukte van de straat waardoor er niet voldoende ruimte was om een initiatief te organiseren, rekening houdende met de privacy van de deelnemers en de rust.

Daarnaast worden er ook rommelmarkten georganiseerd in de buurt en werd er met oudejaarsavond ook een activiteit voorzien om samen met de buurt het nieuwe jaar te vieren. Één van de respondenten sprak ook over de mogelijke oprichting van een buurtcomité door jongere buurtbewoners, wat door de respondent in kwestie als positief werd ervaren. Niet iedereen neemt echter deel aan deze activiteiten. Als reden geven respondent vaak een te volle agenda aan of een te druk sociaal leven waardoor er geen tijd of zin meer is om actief in interactie te treden met buurtbewoners. Anderen hebben er gewoon geen nood aan. Hoe dan ook, deze initiatieven worden als iets gunstig ervaren voor mensen die minder contact hebben met familie of vrienden en enigszins behoefte hebben aan sociale interactie.

5.1.4 Verbeterpunten

We hadden het eerder over de drukte van de straat. Dit wordt in verschillende interviews aangehaald. Daarbij zijn de files, de uitlaatgassen van de auto's, het lawaai dat het met zich meebrengt en de snelheid waarmee zowel auto's als fietsers zich verplaatsen zijn de meest voorkomende bekommernissen rond verkeer. Één van de respondenten tracht dit probleem zelfs aan te pakken en spreekt hiervoor zijn connecties aan bij de gemeente. Hierbij moet tevens vermeld worden dat op het moment dat de interviews afgenomen werden, de straat als drukker werd ervaren dan normaal. Dit komt omdat er werken aan de gang waren aan het station en de ring waardoor veel verkeer werd omgeleid door de buurt van het transitiehuis.

Gelinkt aan het verkeer en de drukte in de straat werd ook door twee respondenten aangehaald dat het verkeer voor hen niet altijd even zichtbaar is bij het uitrijden van hun straat. Zij wonen namelijk in een kleine zijstraat en wanneer ze deze uitrijden, hebben zij weinig zicht op het aankomend verkeer, aangezien bomen hun gezichtsveld belemmeren. Veel voorbijgangers merken niet op dat dit een straat is en letten dan ook niet op de eventuele weggebruikers die hieruit kunnen rijden, tot grote ergernis van de bewoners van deze straat. Een andere ergernis die komt kijken bij deze zijstraat is de aanwezigheid van hangjongeren. Zij zorgen voor een onveiligheidsgevoel bij sommige bewoners, dit wordt later meer uitgebreid besproken.

Wanneer gevraagd wordt wat er zou moeten veranderen om er de ideale buurt van te maken, zijn zaken omtrent het verkeer ook de meest voorkomende antwoorden. Één van de respondenten wil bijvoorbeeld dat de straat voor alle vervoersmiddelen, dus ook voor de fietsers, een eenrichtingsstraat wordt. Daarnaast zou deze respondent ook willen dat fietsers achter elkaar blijven rijden, althans wanneer er een auto voorbij rijdt. Een andere respondent wil terug meer parkeerplaatsen zodat bewoners makkelijker hun auto kwijt kunnen. Hier tegenover staat dat twee andere respondenten juist pleiten voor een auto-luwe straat waarbij de aanwezigheid van auto's tot een minimum wordt herleid. Daarbij wordt ook vaak verwezen naar de wens om de buurt groener te maken. De werken aan het station en de ring, waarvan eerder sprake was, zijn daarbij een stap in de goede richting. Een respondent legde uit dat na afloop van de werken het verkeer via een bypass zou omgeleid worden zodat ze zo niet door het centrum zouden moeten rijden. Hoewel de werken en het daarmee gepaard gaande verkeer momenteel als een last worden ervaren, zal dit uiteindelijk de verkeersdrukke in de buurt doen afnemen.

"(...) we zijn er vóór dat de stad wel investeert in zo'n bouwprojecten omdat het uiteindelijk ook ons wel ten goede gaat komen." (Respondent 3)

Daarnaast wordt ook het parkeerbeleid bekritiseerd. Er zou onduidelijkheid bestaan over het al dan niet moeten betalen van een parkeerplaats in de straat. Dit is reeds verschillende keren veranderd in het verleden en sinds kort werd de regeling weer aangepast. De communicatie hieromtrent verliep volgens verschillende respondenten moeizaam. Dit zou volgens één van de respondenten liggen aan een verstoorde samenwerking tussen de stad Mechelen en de privé instantie die de boetes uitschrijft waardoor een aantal bewoners soms onnodig boetes kregen. Tevens zijn doorheen de jaren ook enkel parkeerplaatsen verwijderd, tot grote ergernis van sommige bewoners want op die manier wordt het nog moeilijker om een parkeerplaats te vinden.

Naast het onderhoud van de straten die door de stad Mechelen zelf wordt voorzien, staan buurtbewoners ook gedeeltelijk in voor de properheid van de straat. Respondenten geven aan het stuk voetpad voor de deur te onderhouden en gaan ervan uit dat iedereen dit in de buurt doet. Één van de respondenten haalde zelfs aan dat hij in zijn buurt altijd afval opraapt om het vervolgens in de vuilbak te gooien. Hoewel respondenten dus aangaven hun buurt als proper te ervaren, werd er toch gesproken over sigarettenpeuken op de grond. Daarnaast werd ook de staat van de voetpaden bekritiseerd. Die zouden volgens sommige respondenten op een aantal plaatsen in de wijk, zeer slecht aangelegd zijn. Het zou vooral een belemmering vormen voor oudere mensen of mensen in een rolstoel.

"Hier wonen heel veel oude mensen en die mensen vallen hier allemaal op de stoep. Dat is ongelooflijk, zo verwaarloosd." (Respondent 6)

5.1.5 Veiligheidsgevoelens

Over de verschillende interviews heen kan worden aangenomen dat de respondenten zich behoorlijk veilig voelen in hun buurt. Voor de ene betekent deze veiligheid dat hij gekend is in de buurt waardoor hij een bepaalde invloed kan uitoefenen op wat er gaande is. Ook voor veiligheidsgevoelens kan er dus gesteld worden dat buurtcontact hiervoor een sterke indicator is.

"En als er iet is dan ga ik efkes buiten staan. En dan is 't opgelost." (Respondent 1)

Anderen voelen zich over het algemeen wel veilig maar wijzen op zaken die hun onveiligheidsgevoel doen aanwakkeren. Zo gaf één van de respondenten aan zich wel veilig te voelen in haar omgeving maar voegde ze daaraan toe dat ze het mijdt om in het donker naar buiten te gaan. Voor nog andere buurtbewoners betekent veiligheid eerder de afwezigheid van 'storingen' in de buurt. Zij verwezen verschillende keren naar één of meerdere huizen (er kon niet worden afgeleid of de respondenten het telkens over hetzelfde dan wel over een ander huis hadden) waar er problemen zouden zijn. Deze

problemen werden beschreven als geluidsoverlast in het midden van de nacht, druggebruik en -handel en agressie. Het zou gaan om een huis/huizen die gekend is/zijn bij de politie maar waar vervolgens nooit verder iets mee gebeurt.

"Ik vertelde daarnet over dat euhm, dat huis dat zo een beetje bekend is ook bij de politie door euh, veel druggebruik en -handel zelfs euh, daarin euhm, en da zorgt wel voor euhm, 'k vind da het laatste deel van de straat toch wel voor een ongemakkelijk gevoel... Ah, oke. Ja, ja, de politie is er zeker van op de hoogte maar heeft het eigenlijk niet echt in de hand. Ja. Die kan er weinig euh, kan er weinig mee doen. Dat creëert zowel een gevoel van ongemak en onveiligheid." (Respondent 2)

"I have to say I had few chilling moments where I was like 'oh, what is going on in this family with the police?'" (Respondent 4)

De kinderen van één van de twee respondenten mijden deze plaats. Ze ervaren het huis als onprettig en voelen op die manier zelf aan dat ze dit huis beter ontwijken. De andere respondent sprak over een onaangename situatie die ze in de late avond meegemaakt had met haar man en haar zoon. Dit speelde zich af voor het, wat zij beschrijft als problematische, huis waar een vreemde man zich verdacht gedroeg. Op dat specifieke moment probeerde ze zoveel mogelijk de man voor het huis te mijden. Buiten dit ene voorval mijdt ze het huis niet, ook niet wanneer het donker is. Anderen linken hun gevoel van veiligheid aan het sociaal vertrouwen en de sociale controle die in de buurt aanwezig is. Vertrouwen in de omwonenden en uitkijken voor elkaar zorgen op die manier voor een veiliger gevoel omdat men kan rekenen op de burens men weet dat ze zouden ingrijpen moest er iets voorvallen.

Nog een andere bewoner heeft het over het onveiligheidsgevoel die zijn vrouw ervaart. Dit onveiligheidsgevoel wordt gecreëerd door de aanwezigheid van de hangjongeren waarvan eerder sprake was. Zij zouden op bepaalde momenten net voor het huis van het koppel staan te roken en te eten. De respondent geeft aan hen al meerdere keren hierover te hebben aangesproken. Daarbij dreigde hij ermee naar de politie te bellen als ze niet snel zouden vertrekken.

"Dan is de police is geweest en dan hebben ze een zak gevonden met vol poeder in... dat zegt al genoeg he! (...) Dan hebben ze mij eens gevraagd of ik daar last van heb, last nee... maar als mijn echtgenote 's avonds in de garage moet rijden en er staan daar 3 of 4 Marokkanen... Dat is een gevoel van onveiligheid tot en met he!"

Dat begrijpen ze dan wel. Maar de laatste tijd is het toch al wat minder." (Respondent 7)

Deze en een andere respondent spreken ook over een (poging tot) inbraak in hun huis. Bij de ene respondent hebben ze de garagepoort weten open te breken en werd een fiets gestolen. De inbrekers geraakten echter niet verder dan de garage. De tweede respondent heeft een mogelijke inbraak kunnen vermijden door op tijd te zien dat er een jongeman in zijn tuin stond. Hoewel deze twee gebeurtenissen zich hebben voorgedaan, spreken beide personen niet over een onveiligheidsgevoel dat daardoor veroorzaakt zou zijn.

5.1.6 Diversiteit

Diversiteit kent verschillende gezichten. Zo verschillen personen door leeftijd, etniciteit, taal, geslacht, beroepssituatie enzovoort. Ook voorzieningen voor een specifiek publiek wakkeren deze diversiteit in de buurt aan.

In eerste instantie stellen we vast dat de buurtbewoners een heterogene groep vormen qua leeftijd. In de interviews wordt aangehaald dat zowel oudere als jongere mensen in de buurt wonen. Deze diversiteit is ook zichtbaar bij de respondenten. Daarnaast werden er in de interviews ook verschillende talen gesproken en wilde een vrouw liever niet deelnemen aan het onderzoek door haar gebrek aan kennis van het Nederlands. Ook hier merken we dus een bepaalde graad van diversiteit op. Qua beroepssituaties kunnen we ons enkel baseren op de interviews en daarin kan er gesteld worden dat er diversiteit merkbaar is. Zo zijn de respondenten gepensioneerd, invalide, bediende of werkzoekende.

Daarnaast is er ook diversiteit merkbaar in de etniciteit van buurtbewoners. Deze diversiteit wordt echter niet steeds als een verrijking gezien. In de interviews kwam verschillende keren naar voren dat oudere mensen minder open zouden staan tegenover diversiteit en verandering in de buurt. Daarbij werd in eerste instantie verwezen naar een eerder gereserveerde houding tegenover personen van een andere afkomst. Daarnaast wordt deze groep ouderen door één van de respondenten ook afgeschilderd als personen met een oppervlakkige visie.

"(...) meestal zijn da die oudere mensen. En die hebben nogal een oppervlakkige visie." (Respondent 1)

Aan de andere kant wordt deze diversiteit ook positief onthaald. Een respondent sprak over haar positieve ervaring met een dokterspraktijk waar enkel dokters en verpleegsters werken van Marokkaanse afkomst. Ze beklemtoont dat ze zeer vriendelijk zijn en dat ze niet over hen kan klagen, dit zou erop kunnen wijzen dat niet iedereen er zo over denkt.

"Mais ils sont très très gentil et capable. (...) Et je dois dire ils sont très sympa et poli. Donc je ne peux pas me plaindre, nous sommes gâtés de la vie." (Respondent 5)

Door een transitiehuis toe te laten in de wijk, wordt de buurt nog meer divers qua bewoners. Ook de aanwezigheid van andere voorzieningen verhogen de diversiteit. Zo zijn er ontmoetingsplaatsen en sociaal-culturele aangelegenheden in de buurt, maar is er ook sprake van een vluchthuis voor vrouwen en, wat door een respondent werd beschreven als een 'huis voor mensen met een enkelband'. Niet iedereen is echter blij met de aanwezigheid van zoveel LULU-organisaties in de buurt maar hier wordt verder op ingegaan tijdens het volgende deel over het transitiehuis.

5.2 Transitiehuis

5.2.1 Een transitiehuis in de buurt

Een buurt om een transitiehuis in op te starten, wordt niet zomaar gekozen. De buurt moet een aantal eigenschappen bevatten om de re-integratie van de gedetineerden te vergemakkelijken. Daarnaast moet er ook een draagvlak aanwezig zijn zoals we eerder zagen bij Prang en collega's (2010). Daarbij werd aangegeven dat nabijheid een belangrijk element is. Het is immers niet de bedoeling dat zo'n huis geplaatst wordt in een industriegebied.

Er werd reeds geduid op de goede ligging van de buurt, dicht bij het centrum maar vooral ook dicht bij het station, wat de mobiliteit van gedetineerden vergemakkelijkt. Deze ideale locatie brengt dus enkele voordelen met zich mee voor het transitiehuis. Maar ook de diversiteit tussen de buurtbewoners onderling zouden bijdragen aan een goede buurt.

"Ik denk wel dat er in de straat een gezonde mix is van de samenleving. 't Is nie dat er hier allemaal blanken zijn of allemaal zwarten of allee, het maakt nie uit." (Respondent 3)

5.2.2 Eerste indruk over het transitiehuis

Uit de interviews bleek dat uiteindelijk niemand van de respondenten bezwaar had tegen het transitiehuis, hoewel dit niet bij iedereen vanaf het begin zo was. Sommigen respondenten gaven aan dat hun mening over het transitiehuis en de invloed die dit op de buurt zou hebben na de komst van het transitiehuis niet gewijzigd is in vergelijking met vóór de komst van het transitiehuis. Anderen hadden eerder een negatieve houding tegenover de

komst van het transitiehuis. Deze negatieve houding kan gelinkt worden aan het NIMBY-fenomeen waarop later dieper wordt ingegaan.

Enkele buurtbewoners voelden zich ongemakkelijk bij de gedachte dat er een huis met gedetineerden in hun buurt zou gehuisvest worden. Men verwachtte dat dit problemen met zich mee zou brengen in de buurt. Twee respondenten die zelf reeds problemen ondervonden hadden met moeilijke burens of hangjongeren, stonden extra wantrouwig tegenover de komst van het transitiehuis.

"It was uneasy. I was thinking 'hm, okay, what does this mean'? Exactly like what you said: public safety euh, what does this mean for our street? Euh, we already have this family that is problematic. So, you know, what is happening?" (Respondent 4)

Uiteindelijk gaven deze mensen allemaal toe dat de komst van het transitiehuis beter meeviel dan ze verwacht hadden. De buurt wordt niet anders dan gewoonlijk ervaren want voor velen is er niets veranderd.

"Goh ja, nu dat we weten hoe het in feite in elkaar zit enzo... ik zeg het, het valt goed mee!" (Respondent 7)

Bovendien vertelde één van de respondenten niet eens te weten waar dit huis zich juist bevindt in de wijk. De respondent wees er ook op dat het transitiehuis voor hem en zijn naaste burens geen onderwerp is die bij hen leeft. Dit wijst erop dat het transitiehuis zelfs niet wordt opgemerkt in de buurt en het een huis is zoals de rest. Voor een andere respondent wordt de aanwezigheid van het transitiehuis zelfs als positief ervaren voor de buurt. Hij is dan ook voorstander om mensen te laten integreren en re-integreren in de samenleving. Daaraan voegt hij wel toe dat deze positieve houding zeker niet door iedereen gedeeld wordt en daaronder vallen dan vooral oudere mensen.

5.2.3 Mening van ouderen en anderen

Een aantal respondenten deelden mee dat zij buurtbewoners kennen die niet erg tevreden waren met de komst van het transitiehuis en dit nog steeds niet zijn. Die 'andere buurtbewoners' waren vaak oudere mensen. Eerder werd reeds gesproken over de gesloten houding tegenover diversiteit en verandering in de buurt en de 'oppervlakkige' visie die buurtbewoners toeschrijven aan oudere personen in de wijk. Deze lijn wordt ook doorgetrokken wanneer men het over het transitiehuis heeft. Er zou een bepaalde vooringenomenheid bestaan bij een deel van deze groep mensen. Die vooringenomenheid zou op zijn buurt een negatieve ingesteldheid creëren ten opzichte van het transitiehuis.

"Hier wonen ook wel wat oudere mensen, ik denk dat die misschien er wat kritischer naar kijken of wa meer argwaan hebben daar tegenover." (Respondent 3)

"Buiten de ouderen, heb ik echt nog niemand horen klagen!" (Respondent 6)

Volgens één van de respondenten zou dit te maken kunnen hebben met een gebrek aan kennis over het transitiehuis. Omdat hij zelf erg positief tegenover het transitiehuis staat, is hij bezorgd over de onwetendheid bij de buurtbewoners over dit huis. Ondanks het feit dat hij zelf nog niet in contact is geweest met de gedetineerden of het personeel, vindt hij het wel belangrijk dat mensen in de buurt weten hoe het transitiehuis werkt en wat het precies inhoudt. Die onwetendheid zal volgens de respondent niet (voldoende) weggewerkt kunnen worden door het geven van informatie via een brief of het lezen van een artikel in de krant. Er zou volgens hem eerder ervaringsgericht gewerkt moeten worden waarbij buurtbewoners het transitiehuis beter leren kennen door middel van het ontmoeten van de gedetineerden die er verblijven en/of het personeel die er werkt. Op die manier zal de onwetendheid vervagen.

"Kennis is weten he... Hoe meer we erover weten hoe beter de verstandhouding denk ik!" (Respondent 7)

Wanneer we dan naar de mening vragen van oudere mensen zoals respondent 5 (91 jaar), respondent 6 (74 jaar) en respondent 7 (79 jaar) blijkt dit toch niet volledig te kloppen. We kunnen wel stellen dat ze er in het begin enigszins sceptisch tegenover stonden. Maar ook hun mening is doorheen de tijd veranderd. De oudste respondent had er van de drie het minst bezwaar tegen toen ze voor het eerst van het concept hoorde. Zij vond het in het begin een vreemde gedachte om zo'n transitiehuis in de straat te hebben maar vind het eigenlijk een zeer goed idee om deze gedetineerden een tweede kans te geven. Zeker omdat ze aan het einde van hun straf zitten en dus in haar ogen wel 'verbeterd' zijn. Respondent 6 geeft aan dat ze an sich nooit iets tegen het transitiehuis heeft gehad, toch heeft ze enkele bezorgdheden over het transitiehuis die later besproken zullen worden. Haar burens, daarentegen, zouden er niet blij mee zijn. Daarbij laat ze verstaan dat deze burens het transitiehuis en de gedetineerden die er verblijven geen kansen (willen) geven. Zelfs wanneer ze over het transitiehuis iets positiefs vertelt tegen haar buurvrouw, valt het niet in goede aard.

Ze voegt er echter aan toe dat niemand de gedetineerden reeds op onregelmatigheden heeft kunnen betrappen en dat zij en haar buurtbewoners dus niets van last ervaren. Doch zouden haar burens blijven vastklampen aan het idee dat wanneer er iets zou mislo-

pen, zij de eerste zouden zijn om de politie erbij te halen. Hoewel ze aangeeft geen probleem te hebben met het transitiehuis, laat ze zich toch leiden door de negatieve opmerkingen die anderen over het transitiehuis te zeggen hebben en past ze daardoor haar gedrag aan. De reden hier achter kan zijn dat ze de goede band met haar burens niet op het spel wil zetten door een meningsverschil over het transitiehuis.

"Ik wou een doos pralines gaan brengen met Kerstmis... maar ik heb het uiteindelijk toch niet gedaan. Moesten ze dat hier gezien hebben dat ik dat zou doen, het was oorlog denk ik!" (Respondent 6)

Vervolgens had respondent 7 in het begin ook enkel bekommernissen. Nu het transitiehuis er is, valt het volgens hem heel goed mee. De bewoners hebben vooralsnog een goede indruk op hem gemaakt. Zo heeft hij reeds opgemerkt dat de gedetineerden overdag gaan werken en dat hun partner met de kinderen, als deze er zijn, af en toe langskomen. In hun gedrag komen de gedetineerden volgens hem ook sympathiek over. Hoewel hij dus (momenteel) geen problemen ervaart, blijft hij toch op zijn hoede en wacht hij af wat de volgende maanden zullen brengen. Hieruit kan blijken dat hij het transitiehuis niet volledig vertrouwt en ergens nog steeds een terughoudend standpunt inneemt.

5.2.4 Bezorgdheden

We kunnen stellen dat ongeveer de helft van de respondenten geen bezorgdheden heeft in verband met de komst van het transitiehuis en de andere helft wel enkele problemen hiermee ervaart. Zoals voordien vermeld, waren enkele respondenten in het begin geen fan van het transitiehuis wanneer ze hoorden dat dit in hun buurt zou opgestart worden. Een groot deel van de bezorgdheden die door de buurtbewoners geuit werden, kan gelinkt worden met de bekommernissen die Sandman (1986) neerschreef in verband met LULU's.

Één van de respondenten heeft het bijvoorbeeld over een buurvrouw bij wie inwoners van het transitiehuis kunnen binnenkijken. De vraag is echter of dit haar stoort omdat ze het niet fijn vindt dat mensen bij haar kunnen binnen kijken of enkel en alleen omdat het over gedetineerden gaat? Dit kan helaas niet uit het citaat worden afgeleid. Wanneer we van de eerste stelling uitgaan, heeft dit geen enkel verband met het transitiehuis. Wanneer de tweede stelling blijkt te kloppen, is dit wel het geval en kan er ook gesproken worden van een NIMBY-reactie.

"Er was een madam en die was niet content, want daar is een brandtrap en die kunnen dan zo binnen kijken bij haar." (Respondent 6)

Een andere respondent had vooral schrik dat de gedetineerden zouden recidiveren en wanorde zouden creëren in de buurt door hun foute vrienden er uit te nodigen, zoals bleek uit het onderzoek van Thies (2001). Daarbij gaat de respondent bijna automatisch ervan uit dat dit het geval zou zijn. Hieruit kan afgeleid worden dat sommige buurtbewoners een stereotiep beeld over gedetineerden in gedachten hebben ("eens een crimineel, altijd een crimineel"). Deze vooroordelen zorgen er dan ook voor dat mensen bang zijn voor het transitiehuis.

"Mijn bekommernis was vooral voor die mensen dat hier nu in dat huis zitten... die hebben allemaal 3 jaar gekregen en ter voorbereiding van hun vrijlating komen ze dan naar hier! Maar als je 3 jaar hebt gekregen... dan is dat niet omdat je u parkeerbon niet betaald hebt he. Die hebben toch iets op hun geweten he. Dus dan dacht ik dat dat hier binnen de kortste keren een bijeenkomst ging zijn met al die kennissen en die gasten dan...en dan komen ze hier dealen. Maar ik moet eerlijk zeggen... niks... ik heb daar echt nog niks van gemerkt!" (Respondent 7)

Nog een andere respondent heeft het over de aanwezigheid van verschillende 'huizen' in de buurt. Daarmee wordt geduid op het vluchthuis en het 'huis voor mensen met een enkelband' waar eerder sprake van was. Deze (LULU-)voorzieningen zouden volgens de respondent teveel geconcentreerd zijn op één bepaalde plaats. Er bestaat dan ook een schrik bij haar burens dat er in de toekomst misschien nog een LULU-voorziening in de buurt zou geplaatst worden.

"Het enige waar ik ze gelijk in kan geven is dat het allemaal huizen naast elkaar zijn... Op die paar honderd meter dan dat vluchthuis voor vrouwen, dan de enkelbanden en nu dit..." (Respondent 6)

"Op den duur wordt het wel een beetje de straat van de 'huizen'. (...) Dat zijn 3 dingen in 1 straat. En dat vinden de meesten wel wat lastig..." (Respondent 6)

5.2.5 NIMBY en LULU

Verder gaand op het hierboven vermelde citaat kan dus gesproken worden van een NIMBY-reactie. Uit de reactie van de respondent kunnen we afleiden dat de NIMBY-reactie voornamelijk is ontstaan doordat er reeds andere voorzieningen in de buurt aanwezig zijn die (waarschijnlijk) als ongewenst worden ervaren. Hoewel de respondent aangeeft er geen probleem mee te hebben, zou naar haar mening mogelijks toekomstige LULU-voorzieningen ergens anders mogen opgestart worden. Ze begrijpt het standpunt die haar burens innemen, zij zouden het transitiehuis liever ergens anders gezien hebben. Dit omwille van het bestaan van de andere voorzieningen in de buurt.

"Maar het is wel dat sommigen vinden dat het de waarde van de straat naar beneden haalt (...). En mensen die zeggen dat ze op de duur niet meer buiten durven komen in de avond... Maar het is van hun kant ook een beetje schrik in de zin van 'Wat gaat er nu nog allemaal komen?'. Dat begrijp ik ergens wel, dus de volgende keer kan de stad ook weleens beslissen om een andere straat te kiezen natuurlijk. Alles is nu zo samen in 1 straat, dat is ook niet nodig." (Respondent 6)

Daarnaast kan uit het citaat ook opgemaakt worden dat volgens sommige buurtbewoners het transitiehuis ervoor zorgt dat de waarde van hun huis en de kwaliteit van de buurt verlaagd wordt. Dit is dan ook een typisch kenmerk van het NIMBY-fenomeen. Een andere respondent zit er echter niet mee in dat het de prijs van zijn woning zou laten dalen. Als reden geeft hij daarvoor aan dat hij niet de eigenaar is van het huis en het enkel huurt.

Uit twee interviews kan ook afgeleid worden dat er enige spanning aanwezig was bij de beslissing om een transitiehuis in de buurt op te starten. Daarbij namen een aantal buurtbewoners het voortouw en werd er uit hun naam een brief naar de burgemeester geschreven. De aanleiding hiervoor was een persbericht in de krant waarin stond dat iedereen in de buurt akkoord zou zijn gegaan dat er een transitiehuis werd opgericht, wat niet het geval was.

Mensen hebben voornamelijk schrik voor zowel hun persoonlijke veiligheid als voor de algemene veiligheid van de buurt. Buurtbewoners willen er dan ook op toe zien dat er niets fout loopt om op die manier de veiligheid te garanderen. We zagen eerder dat er sociale controle in de buurt is. Die controle geldt ook voor de gedetineerden van het transitiehuis, misschien zelfs nog meer.

"En toch worden er dan dingen gezegd zoals 'Als ik er ooit ene betrap dat hier durft te pissen he, ik bel de police he!'" (Respondent 6)

Uit één van de interviews kan afgeleid worden dat men voornamelijk bang is wanneer het om delinquenten gaat met een zwaarder strafblad. De respondent voegt daaraan toe dat ze steeds op de hoogte wil gesteld worden wanneer zware delinquenten in het transitiehuis zouden geplaatst worden. Het is echter niet duidelijk waarom ze dit wilde weten. Een mogelijke hypothese is dat ze dan meer zal opletten wat er op straat gebeurt en ze dus meer sociale controle zal uitoefenen. Dat is af te leiden uit het tweede citaat hieronder.

"I can't say that I'm happy to live down the street with a murderer but at least I would like to know about it." (Respondent 4)

"(...) even in any case, we can always be here and observe and help them [gedetineerden] also to transition into a normal life." (Respondent 4)

Anderen hebben er dan weer absoluut geen last van dat het transitiehuis in hun buurt gevestigd is. Zo lang dat de gedetineerden uit het transitiehuis de buurtbewoners met rust laten, interesseert het hen zelfs niet dat er een transitiehuis aanwezig is in de buurt.

5.2.6 Veiligheidsgevoel

De meeste respondenten vonden het niet nodig om kennis te hebben van de delicten die de bewoners van het transitiehuis hebben gepleegd. Enerzijds om de privacy van de gedetineerden te respecteren, anderzijds omdat dit voor een stigma zal zorgen dat hun re-integratieproces zal belemmeren. Eén van de respondenten wilde echter wel weten wie in het transitiehuis wordt opgenomen wanneer dit gaat over veroordeelden die zware feiten hebben gepleegd zoals pedofilie, verkrachting, moord,... De vrouw wil dit voornamelijk weten omdat ze zelf moeder is en het dus belangrijk vindt om als ouder op de hoogte te zijn van de aanwezigheid van (voornamelijk seksueel) delinquenten in de buurt. Veiligheid is voor haar een prioriteit.

Één van de vrouwelijke respondenten vertelde enige schrik te hebben in het donker en daarom 's avonds niet meer naar buiten te gaan. In het volgende citaat koppelt ze deze angst aan de aanwezigheid van een 'vreemdelingenhuis' in de buurt. Ze voegt eraan toe dat ze geen kennis heeft over wie er verblijft. Later bleek dit 'vreemdelingenhuis' het transitiehuis te zijn. Tegenstrijdig hierbij is dat deze respondent doorheen het interview wel telkens aanhaalt geen problemen te hebben met het transitiehuis. Ook hier kan vastgesteld worden dat onwetendheid leidt tot angst. Daarnaast haalde ook een andere respondent aan dat ze opgevangen had van andere buurtbewoners dat ze omwille van het transitiehuis bang zijn om na het donker nog buiten te komen.

"Non je n'ai pas peur, mais je n'aime quand même pas y aller le soir. Le soir je n'aime pas de sortir. Parce qu'ici en face il y a aussi une maison pour les étrangers... Je ne les connais pas mais bon." (Respondent 5)

Anderen vinden dan weer dat hun veiligheidsgevoel helemaal niet veranderd is door het transitiehuis. Een respondent haalde als reden aan dat hij weet dat de gedetineerden om 22 uur in het transitiehuis moeten zijn. Ook heeft hij een aantal gedetineerden leren kennen bij een ontmoetingsmoment waarbij hij aangeeft een aangenaam contact mee te hebben gehad. Er kan dus gesteld worden dat kennis over het transitiehuis ook invloed kan hebben op het veiligheidsgevoel.

5.2.7 Interactie tussen de buurt en het transitiehuis

Eerder werd ook aangehaald dat buurtcontact belangrijk is om de manier waarop de buurt functioneert, draaiende te houden. Als we hiervan uitgaan, is het dan ook belangrijk dat er interactie moet bestaan met het transitiehuis. Wanneer een buurt dus goed aan elkaar hangt en ook in interactie treedt met het transitiehuis, zou dat de sociale re-integratie, zoals McNeill (2012) die beschreef, ten goede komen en aanmoedigen. Daarbij kunnen een aantal initiatieven ontstaan in samenwerking met de buurt. Een respondent sprak over het idee om gedetineerden op vrijwillige basis te laten samenwerken met bijvoorbeeld het toneelgezelschap of de basiliek. Op die manier ontstaat er ook wederzijds vertrouwen tussen de buurt en de gedetineerden, wat kan leiden tot meer erkenning van gedetineerden.

"Ik geloof erin dat, dat... Dat een buurt allemaal samenhangt en dat de manier waarop mensen hun... zich voelen en zich gedragen en op elkaar reageren en de rust die der is of de onrust, dat dat heel erg daaraan gelinkt is. Dus dat het belangrijk is dat er ook mensen zijn die kunnen bemiddelen, die kunnen euhm, ja, verbindend werken enzo euh... Ja, ik denk dat da heel zinvol kan zijn omdat da ook in projecten en dergelijke, dat dat tot projecten kan leiden euhm, en ja zo eigenlijk de dynamiek van de buurt kan versterken." (Respondent 2)

Door in interactie te gaan met het transitiehuis zou de onwetendheid waarvan eerder sprake was volgens één van de respondenten geleidelijk aan verdwijnen. Daarbij stelt hij zich voor dat er een aantal mensen uit de buurt of de ruimere omgeving betrokken kunnen worden bij het transitiehuis om op die manier de openheid naar het transitiehuis toe aan te wakkeren en te verbreden. Op die manier wordt het 'vreemde', het 'onbekende' van het transitiehuis weggehaald en verdwijnt geleidelijk aan het wij-zij-denken. Wanneer dit bereikt kan worden, wordt het transitiehuis ook echt een deel van de buurt.

Er hebben reeds een aantal ontmoetingsmomenten plaatsgevonden waarbij buurtbewoners de kans kregen om het transitiehuis en zijn werking beter te leren kennen. Een aantal van de ondervraagde mensen zijn hierop ingegaan zoals hierboven werd aangegeven. Allen wezen ze op een aangename beleving, maar hoefde dat voor een bepaalde respondent niet te frequent plaats te vinden. Anderen vonden het een leuk initiatief en hadden er mogelijks ook naartoe geweest, moest het voor hen gepast hebben. Anderzijds geeft één van de respondent ook aan dat hij nooit weigerachtig heeft gestaan tegenover het transitiehuis en hij om die reden misschien ook niet hoefde te gaan. Hiermee impliceert de respondent dat deze ontmoetingsmomenten vooral zouden bedoeld zijn voor buurtbewoners die het transitiehuis afkeuren en hen zo kunnen overtuigen van het nut van het

huis. Ook hier kan weer gesteld worden dat het beter begrijpen van het transitiehuis ervoor kan zorgen dat mensen het beetje bij beetje leren accepteren.

Naast deze ontmoetingsmomenten wordt door de respondenten aangegeven dat er verder geen tot weinig interactie is geweest met het transitiehuis of toch alleszins niet van hun kant. Één van de respondenten vindt het om die reden belangrijk dat er meer mogelijkheden zouden moeten bestaan om als buurtbewoner naar het transitiehuis te kunnen stappen. Hoewel hij vermoedt dat dit mogelijk het geval is, is daarover niet gecommuniceerd. Moest hier duidelijkheid over bestaan, zou dit de drempel om contact te leggen met het transitiehuis wellicht verlagen volgens deze respondent. Een andere respondent die voorafgaand aan het interview niet wist waar het transitiehuis juist in de buurt gelegen was, deelde mee dat hij in de toekomst wel oog zou hebben voor wie binnen en buiten loopt. Daarbij gaf hij aan expliciet deze personen te begroeten om hen op die manier te laten weten dat ze welkom zijn in de buurt. Ook een andere respondent gaf aan dat een simpele "goeiendag" veel kan betekenen voor deze mensen om zich aanvaard te voelen.

Toch gaf één respondent aan dat ze in contact is geweest met het transitiehuis, hoewel dit gering was. Ze zag dat op woensdagen de kinderen van de gedetineerden langskwamen. Ze bedacht haar dat ze nog speelgoed had liggen die niet meer gebruikt wordt. Ze vroeg dan ook of de bewoners van het transitiehuis hiermee iets kon aanvangen en doneerde uiteindelijk het speelgoed aan het transitiehuis.

5.2.8 Re-integratie

We kunnen er dus vanuit gaan dat contact met de buurt een belangrijke stap is in het re-integratietraject van gedetineerden. Volgens een respondent moeten de buurtbewoners niet alleen de problematieken erkennen die gepaard gaan met het gedetineerd zijn, maar zouden ze zich ook open moeten stellen tegenover de nieuwe bewoners en hen de kans bieden om zich in de samenleving opnieuw te bewijzen. Dit beschrijft voor een groot deel de rol van de buurt in de re-integratie van gedetineerden. Sociale re-integratie is dus de vorm van re-integratie waarbij de buurt het meeste kan helpen.

"De rol van de buurt begint denk ik met euh, met het leren kennen en met het geïnformeerd worden maar vooral door het leren kennen, door de ontmoeting euhm, en de ervaring." (Respondent 2)

Maar ook in de zoektocht naar (vrijwilligers)werk kan de buurt van betekenis zijn. Zo werd verwezen naar de klusbib, zowel voor het uitlenen van materiaal als voor een eventuele tewerkstelling. Daarnaast werden er in de interviews ook geduid op het theatergezelschap voor culturele aangelegenheden en de basiliek voor een spiritueel aanbod. Dit

zijn organisaties en gemeenschappen die interessant kunnen zijn in verband met de re-integratie van gedetineerden. Op die manier kan de buurt ook een steentje bijdragen in het re-integratieproces van gedetineerden. Zo sprak een respondent over de mogelijkheid voor gedetineerden om oudere mensen in het woon-zorgcentrum vlak bij het transitiehuis te helpen bij hun eten. Op die manier is er interactie en ontstaan er sociale contacten. Ook werd door een respondent voorgesteld om hen te laten deelnemen aan de buurtactiviteiten zoals de rommelmarkten. Het zou de buurt ook de kans bieden om de gedetineerden geleidelijk aan beter te leren kennen en zich aan te passen aan hun aanwezigheid.

Een andere respondent wees op de geringe kansen die sommige oudere buurtbewoners het transitiehuis en de gedetineerden geven. Volgens haar zou het transitiehuis dan ook beter functioneren in een buurt met jongere mensen. Om die reden zou volgens haar de re-integratie daar dan ook vlotter verlopen dan in deze buurt.

5.2.9 *Inspraak*

In de interviews wordt aangegeven dat men op voorhand geïnformeerd is geweest over de komst van het transitiehuis. Vanuit de gemeente werd een brief verstuurd naar de buurtbewoners met de mededeling dat er een transitiehuis zou opgestart worden in de buurt. Voor de grote meerderheid gaf deze informatie voldoende uitleg over het transitiehuis. Voor twee respondenten volstond deze brief echter niet, zij hadden liever op voorhand meer inspraak gehad. Daarnaast werd er ook de vraag gesteld of ze al dan niet akkoord gingen met de plaatsing van het transitiehuis in hun buurt. Hierbij gaven enkele buurtbewoners aan dat ze hier niet akkoord mee waren. In de krant stond echter dat iedereen hiermee instemde.

Volgens één van de respondenten was de beslissing om het transitiehuis in die wijk op te starten, bij het verspreiden van de brief reeds gemaakt. De brief zou dan enkel gediend hebben om na te gaan hoeveel procent van de wijk al dan niet een probleem had met het transitiehuis in hun buurt. Samen met een andere respondent had deze geïnterviewde gehoopt op meer inspraak en betrokkenheid bij het besluitvormingsproces. De respondenten leggen uit dat ze liever een uitgebreidere mening hadden kunnen geven voordat er werd beslist om een transitiehuis in de buurt te plaatsen. Op die manier was er ruimte om hun bezorgdheden te kunnen uiten en eventueel vragen te stellen.

"(...) involving the community more in decision making process and not just putting this information and saying 'this is happening'." (Respondent 4)

"What I was meant to say is that we were not informed of... it's going to happen, what do you think about this? How do you feel about this? Because it's also important if they want to be integrated, it has to be both ways. You cannot integrate yourself by yourself. You have to be welcomed by the people and that creates this uneasy feeling." (Respondent 4)

Het beslissingsproces zou volgens haar transparanter moeten verlopen. Daarbij zou ook de gemeenschap mee betrokken moeten worden zodat er vanuit de buurtbewoners ook inspraak is in het hele proces. Daarnaast mocht de informatie in haar ogen eerder verspreid worden en mocht er meer informatie gegeven worden over de reden waarom dit transitiehuis er ging komen, wat dit precies zou inhouden voor de buurt, wie in dit transitiehuis zou verblijven,... Toch vindt ze het goed dat de buurt op de hoogte is gebracht. Zo lang momenteel alles transparant gedeeld wordt met de buurt, volstaat het voor haar.

In het bovenvermelde citaat legt deze respondent ook de link met re-integratie. De respondent kan met deze uitspraak bedoelen dat wanneer men goed geïnformeerd wordt, bekommernissen kan uiten en het gevoel heeft gehoord te worden, dit kan bijdragen tot het accepteren van het transitiehuis en zijn bewoners in de buurt. Een buurt die deze mensen accepteert, zal dan ook de re-integratie van veroordeelden kunnen bevorderen.

6 Discussie

In dit deel worden de resultaten gekoppeld aan de reeds besproken onderzoeken in de literatuurstudie en wordt gekeken in welke mate deze al dan niet overeenstemmen. Vervolgens wordt de vragenlijst die op voorhand werd opgesteld herbekeken, geëvalueerd en aangepast waar nodig. Deze aanpassingen zullen gebeuren aan de hand van de voorafgaande literatuurstudie en de bevindingen die uit de afgenomen interviews konden gefilterd worden.

6.1 Link tussen literatuur en resultaten

6.1.1 *Sociale contacten*

Zoals in de literatuurstudie (Dassopoulos & Monnat, 2011; Sampson et al., 1997; Scarborough et al., 2010) vast te stellen was, vormden sociale contacten in de buurt vaak de basis voor sociale cohesie, sociaal vertrouwen, sociale controle enzovoort. Daarnaast is een sociaal netwerk ook voor gedetineerden een belangrijk element in hun re-integratietraject (Prang et al., 2010; Scheirs, 2016). Sociale contacten met buurtbewoners zorgen namelijk voor meer betrokkenheid bij de lokale gemeenschap. Een eerste stap om dit sociaal contact aan te wakkeren gebeurde bij de ontmoetingsmomenten die door het transitiehuis werden georganiseerd. Buurtbewoners kregen er de kans om het transitiehuis en zijn bewoners te leren kennen. Niet elke respondent zegt hier naartoe te zijn geweest, maar de buurtbewoners die er wel aanwezig waren, spreken allemaal over een aangename ervaring, wat de acceptatie van het transitiehuis makkelijker maakt. Een tweede stap om de gedetineerden beter te leren kennen, blijft tot nu toe nog uit, behalve in het geval van één respondent die speelgoed naar het transitiehuis bracht voor de kinderen van de gedetineerden.

De aanwezigheid van dit sociaal contact kan zowel voor de buurt als voor de gedetineerden in het transitiehuis verschillende voordelen bieden op sociaal en economisch vlak (Ager & Strang, 2008). Naast de sociale re-integratie kan het dus ook bijdragen tot de legale en economische re-integratie (Kirkwood & McNeill 2015; Maier, 2020; McNeill, 2012). Door in contact te komen met de verschillende organisaties in de buurt, kunnen gedetineerden ook een engagement aangaan om er vrijwilligerswerk te doen of is er misschien wel een mogelijkheid tot werkgelegenheid. Daarnaast kan dit sociaal netwerk ook voor een stuk bijdragen aan de controle die door de SURB als een belangrijk element wordt beschouwd.

6.1.2 De buurt, een sociaal geheel

Wanneer we kijken naar het sociaal vertrouwen in de buurt zien we dat deze vrij sterk aanwezig is. Een vaak terugkerend verhaal was dan ook het bijhouden van sleutels van burens. Dit beperkte zich meestal enkel tot de naaste burens. Dit sociaal vertrouwen is ook een teken van sociale controle doordat mensen voor elkaar uitkijken. De aanwezigheid van sociale controle zorgt op zijn beurt voor sociale cohesie. Samen met de bereidheid om buurtbewoners te helpen, zorgt dit voor collective efficacy (Sampson et al., 1997). Hoewel een aantal respondenten vertelden nog nooit te hebben moeten ingrijpen in een bepaalde situatie, gaven ze wel aan dat ze hiertoe bereid zouden zijn. Doordat dergelijke situaties voor heel wat respondenten zelden tot niet voorkomen, kan dit het veiligheidsgevoel in de buurt versterken.

We zagen eerder bij Schnabel en de Hart (2008) dat een te sterk sociaal vertrouwen kan leiden tot wantrouwen tegenover derden. Dit is bij enkele van de (oudere) respondenten in een lichte vorm waar te nemen wanneer ze spreken over hoe ze in het begin tegenover het transitiehuis stonden. Dit wantrouwen is vooral te merken wanneer bepaalde respondenten het hebben over de houding van hun burens tegenover het transitiehuis. Er wordt gezegd dat ze weigerachtig tegenover het transitiehuis staan en het project geen kans willen geven. Daarenboven zijn ze er ook van overtuigd dat het een keer zal mislopen met de gedetineerden, wat dus wijst op die wantrouwige houding.

Hierbij aansluitend kan ook een te sterk aanwezige sociale cohesie voor problemen zorgen in de buurt. Het kan leiden tot groepsdruk en intensieve sociale controle met als gevolg dat men beperkt wordt in zijn keuzevrijheid (Schnabel & de Hart, 2008). Dit is duidelijk te zien in het fragment waarbij een respondent pralines wilde afgeven bij het transitiehuis en dit uiteindelijk toch niet deed omwille van de mogelijke reactie die ze van haar burens zou krijgen. Ze wordt dus gelimiteerd in de keuzes die ze wil maken door de groepsdruk die ze ervaart. We kunnen hieruit afleiden dat bepaalde burens van respondenten alle contact met het transitiehuis wil vermijden en deze delinquente 'buitenstaanders' niet welkom hebben in de buurt. Er is niet geweten hoe groot deze groep burens is maar we kunnen wel uit de interviews opmaken dat dit om een selecte groep is.

Voor de duidelijkheid: er was geen enkele respondent die in de interviews aangaf dat hij of zij op dat moment iets tegen het transitiehuis had. Wanneer men vanuit een positieve houding naar het transitiehuis aankijkt en op een vriendelijke, respectvolle manier met de bewoners van een LULU-voorziening omgaat, creëert dat voor de bewoners van de voorziening een verwelkomend gevoel (Ager & Strang, 2008). Men zal zich echter niet snel thuis voelen in een buurt waar mensen alle contact doelbewust vermijden en weigerachtig staan tegenover de voorziening. Dit kan dus het geval zijn als de groep wantrouwige

mensen een te groot deel van de buurtbewoners uitmaakt. In tegenstelling tot deze mensen, wilde één van de respondenten juist extra moeite doen om op een vriendelijke manier de gedetineerden uit het transitiehuis duidelijk te maken dat ze welkom zijn in de buurt door hen in de toekomst te begroeten. Een andere respondent duidde ook het nut van een simpele begroeting in functie van de re-integratie van de gedetineerden op zich op die manier aanvaard te voelen.

Vervolgens kan er gesteld worden dat er sociale cohesie aanwezig is in de buurt. Dit kan afgeleid worden uit de verschillende activiteiten die reeds georganiseerd werden zoals een rommelmarkt of een evenement voor oudejaarsnacht. Daarnaast kan dit ook afgeleid worden uit de organisaties die gevestigd zijn in de buurt die erop gericht zijn om zowel sociaal contact als deelname aan het maatschappelijk leven aan te moedigen (Chan et al., 2006). Wanneer een buurt aan elkaar hangt en buurtbewoners afhankelijk van elkaar worden, gaat men ook steeds meer gaan investeren in zijn buurt (Lindenberg, in Flap & Völker, 2004). Op die manier worden buurtbewoners afhankelijk van elkaar. Één van de vormen van die afhankelijkheid is de functionele afhankelijkheid die erop duidt dat buurtbewoners elkaar nodig hebben om iets te kunnen realiseren. Dit is eveneens merkbaar in de buurtactiviteiten die georganiseerd worden maar wordt nog duidelijker zichtbaar wanneer er in de interviews gesproken wordt over de collectieve brief die naar de burgemeester is gestuurd in verband met de komst van het transitiehuis. De aanwezigheid van deze sociale cohesie in combinatie met sociale controle leidt tot meer buurttevredenheid (Masopoulous & Monnat, 2011), wat hier wel eens het geval zou kunnen zijn.

6.1.3 De aanwezigheid van angst

In de literatuurstudie werd verwezen naar de onderzoeken van Scarborough en collega's (2010) en Baba en Austin (1989) die een negatieve relatie vaststelden tussen sociale cohesie en angst voor criminaliteit. Wanneer we kijken naar de interviews kan deze stelling ook bevestigd worden. Mensen onderhouden vaak een goede relatie met hun directe buren en dat leidt tot minder angst volgens Scarborough en collega's. Ook werd door Oidjarv (2018) vastgesteld dat het minder opmerken van criminaliteit in de buurt leidt tot een toename in buurtondersteuning. Over het algemeen wist iedereen te vertellen dat (naaste) buurtbewoners ook een oogje in het zeil houden voor elkaar, wat zorgt voor sociale controle. Dit kan dan ook de reden zijn waarom men zich veilig voelt in de buurt. Wanneer er immers sprake is van sociale cohesie en men een netwerk in de buurt heeft weten uit te bouwen, verlaagt dat de angst voor criminaliteit in de wijk. Daarbij aansluitend geldt dat hoe meer men een veilig gevoel heeft in de buurt, hoe meer tevreden men is over de wijk waarin men woont (Baba & Austin, 1989).

De aanwezigheid van criminaliteit veroorzaakt dan ook wantrouwen en angst (Wood & Giles-Corti, 2008). Maar ook omgekeerd kan de afwezigheid van sociaal vertrouwen en sociale controle leiden tot criminaliteit en wanorde (Sampson, 2012). Het is dan ook niet verwonderlijk dat sociale controle voornamelijk doelt op het kunnen garanderen van de veiligheid (Sampson et al., 1997). Buurtbewoners geven echter aan dat er in de buurt niet veel criminaliteit plaatsvindt buiten enkele drugsgerelateerde delicten die ondertussen niet meer voorvallen. Dit kan liggen aan de sociale controle die er in de buurt aanwezig is. Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door een respondent die meedeelt hoe zijn burens komaf trachtten te maken met drugsfeiten door camera's te plaatsen langs hun gevel. Of er een causaal verband bestaat tussen deze vorm van controle en het niet meer plaatsvinden van de delicten, is hier echter niet geweten.

Daarnaast zorgt angst er ook voor dat buurtbewoners wegblijven uit de straat (Wood & Giles-Corti, 2008), wat evenmin het geval is in deze buurt in Mechelen. Buiten één vrouw gerekend, werden er in de interviews door niemand aangegeven dat ze bepaalde plaatsen in de buurt mijden of op bepaalde tijdstippen niet meer buiten komen. Dit geeft ook een indicatie van de mate waarin de bewoners zich veilig voelen in hun buurt. Hoewel buurtbewoners zich globaal gezien veilig voelen ondervinden sommigen toch hinder in de buurt door de aanwezigheid van burens die voor allerlei problemen zorgen. Deze zaken laten zien dat de lijn tussen het zich veilig of onveilig voelen soms zeer dun kan zijn. Veiligheidsgevoelens worden bovendien ook gekoppeld aan sociaal vertrouwen en sociale controle (Baba & Austin, 1989; WRR, 2005): wetende dat hun burens hen kunnen helpen, geeft een veilig gevoel. Ook is de ervaring zich veilig te voelen in de buurt van belang voor gedetineerden. Het gevoel veilig te zijn bevordert volgens Ager en Strang (2008) het gevoel geïntegreerd, of in dit geval eerder gereïntegreerd te zijn in de buurt of zelfs de samenleving in het algemeen.

Het transitiehuis verandert voor de meesten niets aan hun gevoel van veiligheid in de buurt. Een vrouwelijke respondent gaf aan dat ze wel bezorgd zou zijn om de veiligheid van haar zoon mocht ze weten dat er gedetineerden met een zwaar strafblad in het transitiehuis zouden verblijven. Ze zou hier dan ook liever over ingelicht worden. Daarnaast geeft de vrouw die bang is om in het donker naar buiten te gaan, aan dat haar angst komt door de aanwezigheid van een LULU-voorziening waar ze niemand kent. Zoals eerder werd aangehaald leidt onwetendheid dan ook tot angst voor de veiligheid van de buurt (Prang et al., 2010).

Het veiligheidsgevoel, interactie tussen buurtbewoners en de aanwezigheid van open ruimtes zijn volgens Wood en Giles-Corti (2008) van belang voor het sociaal kapitaal en daarmee aansluitend ook voor de kwaliteit van de buurt. Doorheen de interviews kon op-

gemerkt worden dat er min of meer een gemeenschappelijk gevoel van veiligheid bestaat bij de buurtbewoners. De keren dat men zich onveilig voelt is voornamelijk gebonden aan een bepaalde situatie die zich voordoet en is niet een constant gevoel. Daarnaast zijn er open ruimtes zoals parken in de omgeving aanwezig en daarmee ook kansen tot interactie. Daarenboven zijn er nog andere ontmoetingsplaatsen in de buurt die sociale relaties bevorderen. Gaande van een sociaal-cultureel centrum tot een plaats waar men gereedschapsmateriaal kan ontfangen. Regelmatig sociaal contact kan leiden tot sociale netwerken (Flap & Völker, 2004). Dat betekent meer mensen die voor elkaar kunnen uitkijken en dus meer sociale controle. Hoewel er dus heel wat mogelijkheden zijn om buurtbewoners te ontmoeten, werd ook opgemerkt dat niet iedereen deze kansen benut. De wisselwerking tussen burens blijft voor sommigen dan ook eerder oppervlakkig.

Daarnaast zijn ook andere fysieke omgevingskenmerken van belang voor het sociaal kapitaal zoals straatverlichting, veilig verkeer, propere straten, voetgangersvriendelijke wegen, de aanwezigheid van voorzieningen in de naaste omgeving, enzovoort zijn enkele van de omgevingsfactoren die de veiligheid en de sociale interacties kunnen versterken (Wood & Giles-Corti, 2008). Respondenten gaven in hun interview aan dat snelheid en de files in de buurt een probleem zijn. Daaraan werd toegevoegd dat ook de onvoorzichtigheid van fietsers die langs beide kanten in een straat mogen rijden soms voor onveilige situaties zorgt.

Daarnaast gaven respondenten wel aan dat hun buurt er netjes bij ligt. De respondenten gaven niet alleen aan dat hun buurt door de gemeente goed onderhouden worden, ze duiden ook op hun eigen handelingen om de buurt netjes te houden. Buiten sigarettenpeuken en hondenpoep die hondenbaasjes af en toe niet opkuisen, werd er geen melding gemaakt van een slecht onderhouden buurt. Dit versterkt niet alleen het sociaal kapitaal maar ook de buurttevredenheid (Lu, 1999). Vervolgens liggen de voetpaden er niet altijd even bewandelbaar bij volgens twee respondenten. Deze zouden vooral voor oudere mensen en voor mensen in een rolstoel voor moeilijkheden zorgen. Volgens Oidjarv (2018) zou deze verlaagde voetgangersvriendelijkheid echter kunnen leiden tot minder nauwe banden tussen buurtbewoners. Dit zou gedeeltelijk kunnen kloppen gezien de meeste respondenten aangeven enkel met dichte burens nauw contact te hebben. Uit deze elementen kan voorzichtig afgeleid worden dat de buurtbewoners hun buurt als matig kwalitatief ervaren, aangezien niet aan alle elementen evenveel voldaan is.

6.1.4 NIMBY

Er werd een brief naar de burgemeester verstuurd omdat een groep bewoners het niet eens was met wat ze in de krant lazen over het akkoord die de ganse buurt zou gegeven hebben voor de komst van het transitiehuis. De brief kan gezien worden als een collectie-

ve actie die door deze buurtbewoners ondernomen werd als gevolg van een NIMBY-reactie. Een collectieve actie is volgens van Stekelenburg en Klandermans (2013) gebaseerd op gemeenschappelijke overtuigingen. In dit geval is dit het niet aanvaarden van een transitiehuis in de buurt. Daarbij moet er een collectieve identiteit aanwezig zijn waarbij de leden zich met de groep identificeren (Stürmer & Simon, 2004). Dit valt echter niet na te gaan uit de interviews. We zouden er wel van uit kunnen gaan dat dit aanwezig is doordat men dezelfde mening heeft over het transitiehuis.

Een collectieve actie komt tot stand als gevolg van een gevoel van onrechtvaardigheid (Klandermans, 1997). De buurtbewoners voelen zich immers niet gehoord doordat in de krant werd aangegeven dat iedereen instemde met het transitiehuis terwijl zij daar helemaal niet mee akkoord gingen. Vervolgens moet men er ook van overtuigd zijn dat door middel van de collectieve actie en dus het uiten van hun ongenoegen, de sociale structuur veranderd kan worden en zo ook het beleid (van Stekelenburg & Klandermans, 2013). Daarnaast vormen deze bewoners een sociaal netwerk (Mannarini et al., 2009) die weerstand biedt tegen het nieuwe transitiehuis. Wat de buurtbewoners juist trachtten te bereiken is niet duidelijk. Er kan wel van uitgegaan worden dat ze met deze collectieve actie de besluitvormers onder druk wilden zetten om op die manier het transitiehuis elders op te richten.

In een eerder citaat bij het resultatengedeelte werd door een vrouw verteld: *"op den duur wordt het wel een beetje de straat van de 'huizen'."* (Respondent 6). Daarmee verwijst ze naar de twee andere LULU-voorzieningen: een vluchthuis voor vrouwen en een, wat zij noemt, 'huis voor mensen met een enkelband'. De uitspraak kan gelinkt worden aan twee van de bezorgdheden die Sandman (1986) beschreef. In eerste instantie kan het gekoppeld worden aan de angst om andere LULU's aan te trekken. In dit geval is de bezorgdheid een realiteit geworden. Hoewel ze deze opmerking heeft gemaakt, kan niet gezegd worden dat ze tegen het concept van het transitiehuis is. Ten tweede verwijst het citaat ook naar de achteruitgang van het imago van de buurt doordat 'de huizen' een negatieve connotatie hebben en daardoor iets voorstellen wat de hele buurt onderuit haalt.

Daarnaast werd ook gezegd dat sommige buurtbewoners van mening zijn dat hun woning minder waard zou zijn door de aanwezigheid van het transitiehuis. Ook dit is terug te vinden in één van de bekommernissen die Sandman (1986) maar ook Dear (1992) beschreef. In de interviews werd letterlijk aangehaald dat burens *"vinden dat het de waarde van de straat naar beneden haalt"* (Respondent 6). We kunnen echter niet weten of deze daling ook effectief aanwezig is. In eerste instantie omdat het transitiehuis nog maar vrij recent opgericht is in de buurt, maar ook omdat hiervoor een ander soort onderzoek voor nodig is.

Daarnaast zouden sommige buurtbewoners met argusogen naar het transitiehuis kijken. Vanaf ze nog maar één iets zouden opmerken dat de bewoners van het transitiehuis verkeerd doen, zouden ze meteen de politie opbellen. Op die manier spelen ze sterk in op sociale controle om er zeker van te zijn dat de rust en de orde in de buurt niet verstoord wordt.

"En toch worden er dan dingen gezegd zoals 'Als ik er ooit ene betrap dat hier durft te pissen he, ik bel de police he!'" (Respondent 6)

Zoals voordien in de discussie werd aangehaald, werd door een vrouw vermeld dat ze graag op de hoogte zou willen gebracht worden wanneer veroordeelden die zwaardere feiten hebben gepleegd in het transitiehuis zouden verblijven. Vooral wanneer het zou gaan om seksueel delinquenten omdat ze haar zoon daartegen wil beschermen. Zoals eerder werd aangehaald bij de resultaten kan hieruit worden afgeleid dat men zich zorgen maakt over de eigen veiligheid. Deze zorgen zijn volgens Dear (1992) afhankelijk van de gevaarlijkheid en de onvoorspelbaarheid van de bewoners van de LULU-voorziening. Er kan gesteld worden dat gedetineerden als een 'gevaarlijke' populatie worden beschouwd waar dus extra voor uitgekeken moet worden. Dat is ook zichtbaar in het bovenvermelde citaat.

Men wil zich dan ook beschermen tegen de eventuele ongunstige consequenties van het transitiehuis. Volgens Dear (1992) zal deze bezorgdheid zich veruitwendigen door vragen te stellen over de manier waarop toezicht wordt gehouden. In dit geval zien we dat de buurt dit toezicht op zich neemt. Dat bleek uit het citaat van respondent 4: *"we can always be here and observe"* (Respondent 4) en uit het citaat die aan het einde van de vorige alinea werd aangehaald waarbij buurtbewoners controle zouden uitoefenen op het strikt naleven van de regels. Dit toezicht kan op zijn beurt duiden op een sterke sociale controle in de buurt.

Daarnaast is er ook ongerustheid over de achteruitgang van de buurtkwaliteit (Dear 1992). Dit zou onder andere kunnen leiden tot de angst dat de gedetineerden een slechte invloed zouden hebben op de kinderen en jongeren in de buurt. Uit de interviews leiden we bij één respondent af dat het transitiehuis haar niet in deze zin zorgen maakt. Wel is ze bezorgd om de mogelijke misdrijven die zouden plaatsvinden tegenover haar zoon. Daarbij denkt ze voornamelijk aan seksueel delinquenten. Dit duidt in zekere zin op wantrouwen tegenover de gedetineerden. Daarbij geeft ze aan dat ze vooral op de hoogte wil gesteld worden moesten er gedetineerden in het transitiehuis verblijven die zwaardere feiten gepleegd hebben.

6.1.5 Onwetendheid

Doorheen de resultaten hebben we opgemerkt dat onwetendheid één van de grote boosdoeners is die het accepteren van het transitiehuis in de weg staat. Door onwetend te zijn, gaan mensen vaak voort op de vooroordelen die over gedetineerden bestaan. Op die manier ontstaat een wij-zij-gevoel en wordt het bijna onmogelijk om het transitiehuis als een deel van de buurt te zien. Dit leidt tot angst voor de eigen veiligheid en die van de buurt (Dear, 1992; Prang et al., 2010). Hoe meer buurtbewoners vertrouwd werden met het transitiehuis, door bijvoorbeeld naar ontmoetingsmomenten te gaan, hoe minder weigerachtig ze kwamen te staan tegenover het transitiehuis. Daarnaast zorgt deze vertrouwdheid eveneens voor een veiliger gevoel omtrent het transitiehuis doordat de vooroordelen verdwijnen die vooral op angst en onjuiste informatie zijn gebaseerd.

Dit toont aan waar Prang en collega's (2010) al eerder op duiden, namelijk dat er duidelijke informatie moet gegeven worden over de komst van een LULU-voorziening en hier op een heldere manier over moet gecommuniceerd worden. Prang en collega's voegen hier echter ook aan toe dat een draagvlak hierdoor niet automatisch gecreëerd wordt. We zien dan ook dat de respondenten die meer informatie en inspraak hadden gewild op voorhand, ook in het begin geen voorstander waren van het transitiehuis. Deze inspraak zou hen eventueel geholpen kunnen hebben om vanaf de aanvang van het project in te stemmen met het transitiehuis. We merken op dat het transitiehuis niet zo'n negatieve indruk nalaat op de buurt als sommige bewoners aanvankelijk dachten. De vraag is dan of er extra energie gepompt moet worden in het organiseren van een inspraakmoment vóór de komst van het transitiehuis om deze buurtbewoners vanaf het begin mee te krijgen in de aanvaarding ervan. Volgens de onderzoeker is het antwoord 'ja'. Zo krijgen de omwonenden het gevoel dat er naar hen geluisterd wordt waardoor vanaf het begin een groter draagvlak kan ontstaan. Hierdoor kunnen collectieve acties, zoals de brief die geschreven werd naar de burgemeester, vermeden worden.

6.2 Aanpassingen voor volgende vragenlijst

In dit deel van de discussie wordt de vragenlijst geëvalueerd door de bestaande vragen aan te passen of nieuwe vragen toe te voegen. Eventueel worden ook sommige vragen van de bestaande lijst geschrapt omdat ze niet relevant genoeg zijn of sociaal wenselijke antwoorden in de hand werken. Hierbij moet ook vermeld worden dat in de reeds afgenomen vragenlijst (zie Bijlage 3) zoveel als mogelijk gerefereerd wordt naar de bronnen waaruit de onderzoeker de vragen heeft gevonden. Dit zou het voor de masterstudenten van het volgend academiejaar makkelijker moeten maken om zelf de bronnen van deze

vragen te raadplegen. Hieronder wordt per topic de aangepast of bijgevoegde vragen opgenomen.

Informatie buurtbewoners

Nieuwe vraag: *Huurt u deze woning of bent u eigenaar?*

Volgens Sampson en collega's (1997) zou er wel eens een verband kunnen bestaan tussen eigenaarschap van een woning en de aanwezigheid van sociale controle. Daarom is het interessant om deze vraag toe te voegen. Daarnaast kan dit ook interessante informatie opleveren wil men nagaan of mensen in het kader van NIMBY al dan niet bezorgdheden hebben omtrent het transitiehuis. Eerder zagen we dat sommige buurtbewoners bang zijn voor een daling in de waarde van hun huis. Mensen die een huis of appartement huren zullen deze bekommernis echter niet delen.

Ervaring buurt

Nieuwe vraag: *In welke mate ervaart u de buurt als voetgangersvriendelijk?*

Uit het onderzoek van Oidjarv (2018) is gebleken dat een verhoging in de 'waargenomen voetgangersvriendelijkheid van de buurt' samen gaat met een versterking van de nauwe sociale relaties met de buurtbewoners. Ook in het onderzoek van Wood en Giles-Corti (2008) is voetgangersvriendelijkheid van belang in het kader van sociaal kapitaal. Tijdens de interviews werd ook opgemerkt dat enkel buurtbewoners het over de slechte staat van de voetbanden hadden. Dat zou voor oudere mensen en mensen in een rolstoel voor problemen zorgen. Slechts twee respondenten spraken hier over in de interviews waardoor we hun uitspraken dus niet kunnen generaliseren. Het zou dus interessant zijn mocht hier op een systematische manier naar gevraagd worden.

Aangepaste vraag: *Hoe tevreden bent u met uw buurt?*

(Oorspronkelijke vraag: *Waarom houdt u van uw buurt?*)

In de originele vraag wordt ervan uit gegaan dat de respondent van zijn buurt houdt. In de nieuwe vraag wordt eerder naar de tevredenheid getoetst. Daarbij kan getoetst worden naar buurtfactoren die ervoor zorgen dat een persoon al dan niet graag in zijn of haar buurt woont. Bij de interviews werkt opgemerkt dat respondenten aangaven graag in hun buurt te wonen maar vaak bleef de reden hiervoor niet volledig duidelijk. Daarbij kunnen de buurtkenmerken die Lu (1999) opsomt in zijn onderzoek (criminaliteit, geluidsoverlast, netheid van de buurt, relaties met burens, mate waarin in de buurt gelijkaardige opvattingen bestaan over waarden, overtuigingen en doeleinden, de mate van tevredenheid met het eigen huis, individuele socio-demografische factoren) van pas komen om te bevragen

bij de respondenten. Vooral de subjectieve buurtfactoren zouden volgens Lu belangrijk zijn bij het meten van buurttevredenheid.

Bij deze topic zouden twee vragen geschrappt kunnen worden. Namelijk:

- *Wat kan er beter in uw buurt?*
- *Wat vindt u minder aan uw buurt?*

Beide vragen komen volgens de onderzoeker terug in de vraag *Wat zou u willen veranderen in uw buurt om hiervan de ideale buurt te maken?*. In deze vraag kunnen de positieve en negatieve punten van de buurt besproken worden.

Sociale cohesie

Nieuwe vraag: *Hoe groot is de kans dat u in de toekomst zal verhuizen (aantal verwachte jaren dat men in de buurt zou wonen (Oidjarv, 2018))?* *In welke mate is er verloop van bewoners in deze buurt?*

Volgens Bolan (1997) verstoort een hoog verloop de stabiliteit van de buurt en leidt dit tot desorganisatie, wanorde, en minder sociale controle. Ook sociale contacten zijn moeilijker te leggen wanneer nieuwe buurtbewoners vaak komen en gaan. Daarnaast kan ook gevraagd worden of men weet heeft van veel verloop in de buurt. Op die manier kan er een beter zicht gecreëerd worden op de stabiliteit van de buurt. Tevens wordt de buurttevredenheid hiermee gemeten want als mensen vaak verhuizen uit een buurt betekent dit dat ze niet tevreden zijn met de buurt.

Aangepaste vraag: *In welke mate schat u uw buurtbewoners bereid om te helpen en in te grijpen wanneer er zich problemen voordoen in de buurt? Zoals hangjongeren, sluikstorten, graffiti, buurtruzies,...* (Oorspronkelijke vraag: *In welke mate bent u bereid om uw burens te helpen wanneer er problemen opduiken in de wijk?*)

De oorspronkelijke vraag kan sociaal wenselijke antwoorden opwekken. De vraag gaat over de mate van bereidheid van de respondent om zijn burens te helpen wanneer er problemen opduiken in de wijk. De vraag beter gesteld worden vanuit het standpunt van de burens van de respondent zoals hierboven vermeld. Ook zou het interessant zijn om te vragen in welke mate zijzelf of hun burens bereid zouden zijn om de gedetineerden uit het transitiehuis te helpen als zij een vraag zouden hebben over de buurt. Bijvoorbeeld over de afvalophaaldienst.

Nieuw vraag: *In hoeverre vertrouwt u de gedetineerden uit het transitiehuis? In hoeverre kent u hen?*

We hebben uit de interviews reeds kunnen vaststellen dat er een zekere mate van sociaal vertrouwen in de buurt aanwezig is. Het is dan ook interessant om na te gaan in hoeverre

dit sociaal vertrouwen ook geldt ten opzichte van gedetineerden. Wanneer sociaal vertrouwen aanwezig is in de hele buurt bevordert dit het verwezenlijken van gemeenschappelijke doelen (Sampson et al., 1997), wat in dit geval de re-integratie kan voorstellen.

Nieuwe vraag: *In welke mate participeert u aan het verenigings- of vrijwilligerswerk, de geloofsgemeenschap, en soortgelijke activiteiten? Waar vinden deze activiteiten plaats?*

Uit de interviews bleek dat sommige buurtbewoners geëngageerd zijn in de geloofsgemeenschap of vrijwilligerswerk verrichten. Er is hier echter niet expliciet naar gevraagd in de vragenlijst. Volgens de WRR (2005) leidt de deelname aan bovenvermelde activiteiten tot een verhoging van de sociale cohesie. Daarnaast zorgt vrijwilligerswerk samen met het deelnemen aan wijkvergaderingen ook voor meer buurttevredenheid (Massopoulos & Monnat, 2011). Er zou dan ook expliciet gevraagd moeten worden naar de mate van deelname aan deze activiteiten. Daarnaast lijkt het de onderzoeker ook interessant om na te gaan waar deze activiteiten zich plaatsvinden. Wanneer dit zich voordoet in de buurt, creëert dit een kans om andere buurtbewoners te ontmoeten, wat op zijn beurt weer meer sociale relaties met zich meebrengt, meer sociale cohesie en dus ook meer buurttevredenheid (Lu, 1999).

Communicatie en informatie-uitwisseling

Nieuw vraag: *In welke mate vindt u dat er naar uw mening is geluisterd in verband met het transitiehuis vóór de komst ervan? Op welke manier zou u het liefst betrokken zijn geweest bij de bekendmaking van de komst van het transitiehuis?*

Er haalden verschillende respondenten aan dat een briefje waarop ze hun "goedkeuring" moesten aangeven niet voldoende was voor hen om hun mening te kunnen uiten over het transitiehuis. Anderen vonden dan weer dat er genoeg informatie werd gegeven en de communicatie goed was verlopen. De informatie die uit deze nieuwe vraag voortvloeit kan interessante ideeën opwerpen over de manier waarop buurtbewoners bij dergelijke projecten betrokken willen worden.

7 Conclusie

Vooreerst wordt in dit deel het ganse onderzoek nog eens samengevat om een kort overzicht te creëren van wat vooraf besproken werd. Vervolgens zal de onderzoeker een antwoord trachten te geven op de centrale onderzoeksvraag en de subonderzoeksvragen. Hierna worden enkele suggesties gegeven voor verder onderzoek. Ten slotte worden enkele beleidsaanbevelingen geformuleerd.

In de probleemstelling werd gesproken over infrastructurele en structurele problemen die de Belgische gevangenen vandaag kennen. Vzw De Huizen bedacht hiervoor een oplossing onder de vorm van het concept detentiehuisen. Deze zouden op lange termijn alle gevangenen moeten vervangen door kleinschalige, geïntegreerde en gedifferentieerde detentievormen. We zagen dat een eerste transitiehuis in België de deuren opende in Vlaanderen, meer bepaald in Mechelen. Dit kan echter niet gelijkgesteld worden met het concept detentiehuisen. Toch is het criminologisch relevant om onderzoek te verrichten naar het recent fenomeen transitiehuisen aangezien er de laatste jaren verschillende onderzoeken zijn gevoerd naar alternatieven voor de klassieke gevangenisstraf. De buurt is een belangrijk element om rekening mee te houden wil men het project van de transitiehuisen doen slagen. Hieruit volgt dan ook de onderzoeksvraag: Welke invloed heeft het transitiehuis op de beleving van de buurt?

Een kwalitatief buurtonderzoek werd opgestart om na te gaan hoe de buurt rond het transitiehuis functioneert. Van daaruit werd dan gekeken welke rol het transitiehuis speelt in de beleving van de buurt. Doordat het transitiehuis een recent fenomeen is, werd er geopteerd om dit fenomeen te verkennen en dus een exploratief onderzoek te organiseren. Daarbij werden buurtbewoners bevraagd aan de hand van halfgestructureerde diepte-interviews. De topiclijst die daarvoor werd gecreëerd, werd samen met medestudente Tess De Westelinck opgemaakt. Het bereiken van respondenten verliep echter niet altijd even vlot, zelfs niet via de online wereld. Uiteindelijk werden slechts zeven van de vooropgestelde 30 respondenten geïnterviewd omwille van de coronamaatregelen. Na samenspraak met de promotor, het hoofd van de dienst preventie en veiligheid en de beide onderzoekers werd besloten om het onderzoek om te zetten in een vooronderzoek die volgend academiejahr door een andere masterstudent zal verder gezet worden.

Bij de resultaten werd een opsplitsing gemaakt tussen uitspraken over de buurt en uitspraken over het transitiehuis. In verband met de buurt zagen we dat er een sterke en nauwe band bestaat tussen de respondenten en hun nabije bureu. Anderzijds was contact met verdere bureu voor de meeste respondenten eerder gering hoewel er voldoende mogelijkheden zijn om elkaar in de buurt te ontmoeten. De sociale relaties die aanwezig zijn

tussen buurtbewoners vormt de reden waarom men graag in de buurt woont. Dit sociaal contact leidt daarenboven tot de aanwezigheid van sociaal vertrouwen en sociale controle in de buurt. Daarnaast werd ook opgemerkt dat buurtbewoners bereid zijn elkaar te helpen.

Wanneer we kijken naar de antwoorden van respondenten op de vraag naar problemen in de buurt, werd nooit verwezen naar het transitiehuis. Vaak werd het verkeer en het parkeerbeleid aangehaald als iets wat buurtbewoners graag veranderd zouden zien in de buurt. Ook werd in verschillende interviews aangehaald dat men zich stoorde aan hinderlijke burens of hangjongeren, wat bij sommigen een onveilig gevoel teweegbracht. Los daarvan ervaren de respondenten de buurt als een veilige plaats, wat niet veranderd is door de komst van het transitiehuis. Veiligheid wordt door de respondenten vaak gekoppeld aan sociaal vertrouwen en sociale controle in de buurtbewoners: wanneer iets zou gebeuren, weet men dat men op de steun van de burens kan rekenen.

Hieronder wordt vanuit de verzamelde data een antwoord geformuleerd op de subvragen.

1) Wat zorgt ervoor dat er al dan niet sociale cohesie en sociale controle ontstaat in een buurt?

In de literatuur werd aangehaald dat buurtcontact zeer belangrijk is om te kunnen spreken van sociale cohesie en sociale controle. Doorheen de interviews werd dit ook duidelijk. Men heeft het meest contact met de naaste burens en men vertrouwt hen dan ook het meest. Respondenten rekenen dan ook op hun burens om een oogje in het zeil te houden en stellen dat ze bereid zijn elkaar te helpen wanneer dat nodig zou zijn. De sociale controle die ontstaat door de aanwezigheid van sociaal vertrouwen wordt door respondenten vaak aangehaald bij het bespreken van hun veiligheidsgevoel. Dat is ook niet verwonderlijk gezien volgens Sampson en collega's (1997) sociale controle als doel heeft om de veiligheid in de buurt te verzekeren.

Het onderhouden van deze relaties is dus belangrijk. Dit gebeurt onder andere door etentjes te organiseren met burens. Daarnaast bevorderen ontmoetingsplaatsen in de buurt, zoals parken en sociaal-culturele organisaties maar ook de basale, de sociale relaties tussen de buurtbewoners. Mensen leren elkaar op deze manier beter kennen en weten op wie ze kunnen rekenen mocht er iets voorvallen. Ten slotte werden in de interviews ook gesproken over buurtactiviteiten die af en toe georganiseerd worden. Ook dit draagt bij tot het versterken van het sociaal netwerk in de buurt. Op die manier wordt ook tegemoet gekomen aan de sociale cohesie in de buurt doordat men betrokken wordt bij het maatschappelijke leven (Schnabel & de Hart, 2008)

2) Hoe ontwikkelt sociaal vertrouwen zich in een buurt met een transitiehuis?

Sociaal vertrouwen begint bij kennis over het transitiehuis. Deze kennis die buurtbewoners opdoen door het lezen van een brief die de komst van het huis meldt, is niet altijd voldoende voor bepaalde mensen. Een bezoek aan het transitiehuis vertelt vaak veel meer dan een brief kan verwoorden. Op die manier kan men zich beter voorstellen hoe het transitiehuis in werkelijkheid werkt en wordt er een eerste stap gedaan in de richting van sociaal contact met de gedetineerden. Van zodra men de gezichten uit het transitiehuis in de buurt herkent, zal men elkaar sneller begroeten wat op zijn beurt weer leidt tot sociaal vertrouwen.

Momenteel is er weinig interactie op te merken tussen het transitiehuis en de buurt. De ontmoetingsmomenten die door het transitiehuis georganiseerd werden, wist wel een deel van de buurtbewoners aan te trekken om er een kijkje te komen nemen. Daarnaast kwam ook een vrouwelijke respondent in contact met het transitiehuis wanneer ze speelgoed schonk voor de kinderen van de gedetineerden. Het transitiehuis zit waarschijnlijk in een te vroeg stadium om nu reeds te kunnen spreken van sociaal vertrouwen tussen de buurt en het transitiehuis. Doch kan er voorzichtig gesteld worden dat dit sociaal vertrouwen enigszins aanwezig is bij bepaalde respondenten. Anderen nemen een zeer afwachthouding aan tegenover het transitiehuis of zouden willen weten welke feiten de gedetineerden hebben gepleegd om op die manier meer controle te kunnen uitvoeren op de inwoners van het transitiehuis.

3) Hoe kan sociale cohesie en een sociaal netwerk in de buurt meespelen in de re-integratie van (ex-)gedetineerden?

Volgens Sampson (2012) leidt een vermindering in het sociaal vertrouwen tot wanorde en criminaliteit. Gedetineerden hebben er dus alle baat bij dat sociaal vertrouwen in een zekere mate aanwezig is in de buurt. Dit vertrouwen moet echter ook gegeven worden aan de gedetineerden en mag niet enkel bestaan tussen de buurtbewoners. Daarvoor moet er dus contact bestaan tussen gedetineerden en buurtbewoners.

Een stap richting het opbouwen van sociale interactie werd door verschillende respondenten reeds aangehaald door bijvoorbeeld bewoners van het transitiehuis op straat te begroeten. Op die manier kunnen gedetineerden zich geapprecieerd en thuis voelen in de buurt. Wanneer sociaal contact wordt gecreëerd met de lokale gemeenschap, wordt men dieper betrokken in het maatschappelijk leven (Ager & Strang, 2008), wat leidt tot sociale cohesie. Dit kan versterkt worden door de gedetineerden op de hoogte te brengen van

buurtactiviteiten en hen hieraan te laten deelnemen, wat op zijn beurt weer zorgt voor meer interactie en dus een uitbreiding van de sociale contacten. Uiteindelijk komt dit de levenskwaliteit van de volledige gemeenschap ten goede.

Deze sociale contacten zijn één van de basisvoorwaarden om voorwaardelijk in vrijheid te worden gesteld door de SURB (Scheirs, 2016). Een belangrijke functie van dit sociaal netwerk is de controle die uitgevoerd moet worden op de naleving van de opgelegde voorwaarden. We zagen eerder dat er sprake is van sociale controle in de buurt. Hoewel buurtbewoners niet de exacte voorwaarden zullen weten waaraan de gedetineerden in het transitiehuis zich moeten houden, kunnen de buurtbewoners wel in zekere mate toezien op de orde in de buurt.

Naast sociale cohesie en een sociaal netwerk zou ook de diversiteit die in de buurt aanwezig is een positieve invloed kunnen hebben op het re-integratieproces van de gedetineerden. Dit, samen met de goede ligging van de buurt (dicht bij het centrum en het station) zouden wel eens de redenen kunnen zijn waarom het transitiehuis juist in die buurt is geplaatst.

4) Hoe ervaren buurtbewoners hun buurt met betrekking tot hun (on)veiligheidsgevoel? Welke invloed heeft het transitiehuis op dit (on)veiligheidsgevoel?

We kunnen stellen dat de ondervraagde buurtbewoners zich vrij veilig voelen in hun buurt. De reden hiervoor is de aanwezigheid van sociale cohesie en sociale controle in de buurt. Mensen weten dat ze op hun burens kunnen rekenen maar dat zij ook voor hun burens een oogje in het zeil houden. Los van het transitiehuis zijn er een aantal situaties die het onveiligheidsgevoel bij enkele respondenten doet aanwakkeren. Zo ervaren een aantal respondenten problemen in verband met hun burens. Deze problemen zijn vaak verbonden aan lawaai, drugs en agressie. Het feit dat het gaat om een gezin dat bij de politie gekend is, maakt hun gevoel van veiligheid er niet beter op. Eén van de respondenten vreesde dan ook dat dit soort overlast ook het geval zou zijn bij het transitiehuis, maar daar heeft ze naar eigen zeggen voorlopig nog niets van gemerkt.

Dit veiligheidsgevoel is voor de meeste respondenten niet veranderd sinds de komst van het transitiehuis. Er werd wel opgemerkt dat wanneer mensen de werking van het transitiehuis beter leren kennen, bijvoorbeeld na een bezoek, dit een positieve weerslag heeft op hun veiligheidsgevoel. Daarenboven haalden respondenten zelfs aan dat het huis niets heeft veranderd aan de manier waarop zij de buurt beleven. Aanvankelijk waren er wel enkele bezorgdheden te bespeuren bij de respondenten maar uiteindelijk kwamen er geen

klachten over het transitiehuis naar voor in de interviews. Buurtbewoners die bang zijn voor de hun eigen veiligheid en die van de buurt, zijn dat vooral uit onwetendheid (Dear, 1992; Prang et al., 2010). Ze baseren zich daarvoor waarschijnlijk op vooroordelen die bestaan over gedetineerden en proberen zich op die manier een beeld van hen te vormen. Vaak willen ze ook niets te maken hebben met de gedetineerden en het transitiehuis waardoor die onwetendheid moeilijker weg te werken is.

5) Welke bezorgdheden bestaan er in de buurt over het transitiehuis?

Hoewel niemand van de respondenten aangeeft het transitiehuis als een last te ervaren in de buurt, gaven enkele respondenten aan dat hun burens absoluut geen voorstander zijn van het transitiehuis. Doch kunnen we stellen dat ook een aantal respondenten bezorgdheden hadden en soms zelfs nog steeds hebben over het transitiehuis. Ten eerste werd verwezen naar de aanwezigheid van andere LULU-voorzieningen in de buurt zoals een vluchthuis voor vrouwen en een 'huis voor mensen met een enkelband'. Er zijn een aantal NIMBY-reacties zichtbaar in de verhalen die naar voren komen in de interviews. Zo bestaat er een angst dat de buurt een plaats wordt die LULU-voorzieningen aantrekt (Sandman, 1986). Daarmee gepaard gaand kan de bezorgdheid ontstaan dat de criminaliteit zou verhogen doordat nieuwkomers aangetrokken worden die gerelateerd kunnen worden aan de bewoners van deze voorzieningen (Thies, 2001). Ten tweede geloven enkele (burens van) respondenten dat niet alleen de waarde van hun huizen zal dalen door de aanwezigheid van het transitiehuis maar dat ook het imago van de ganse buurt hieronder zal lijden (Sandman, 1986).

Daarnaast zou er ook ongerustheid bestaan over de achteruitgang van de buurtkwaliteit (Dear, 1992). Daarbij maakt één van de respondenten zich zorgen over de persoonlijke veiligheid van haar zoon. Haar bezorgdheid gaat over de 'gevaarlijke criminelen' die in het transitiehuis zouden kunnen verblijven. Voornamelijk seksueel delinquenten zijn haar grootste ongerustheid. Ze vindt het vooral belangrijk om op de hoogte te blijven van wie er in het transitiehuis verblijft.

Vanuit deze subvragen kan een voorzichtig en summier antwoord geformuleerd worden op de hoofdvraag: ***Welke invloed heeft het transitiehuis op de beleving van de buurt?***

De buurt wordt door de meeste respondenten niet anders ervaren sinds de komst van het transitiehuis. We kunnen dus stellen dat de respondenten er vrede mee genomen hebben, hoewel niet elke buurtbewoner warm loopt van het idee een transitiehuis in de buurt te hebben. Bezorgdheden die in het begin aanwezig waren over het transitiehuis ebden voor

de meeste respondenten geleidelijk aan weg. Er zijn echter nog altijd een aantal NIMBY gerelateerde bezorgdheden aanwezig in de buurt zoals de angst voor een daling van de waarde van woningen, schade aan het imago van de gemeenschap, vermindering van de buurtkwaliteit, angst voor de reductie van de persoonlijke veiligheid,...

Uit de persoonlijke verhalen van respondenten en die van hun burens kan er afgeleid worden dat een aantal mensen nog steeds op hun hoede zijn om gedetineerden op fouten te kunnen betrappen. Een volledig draagvlak is dus nog niet aanwezig in de buurt maar we zien dat kennis over en interactie met het transitiehuis dit draagvlak wel kunnen vergroten en verder kunnen verspreiden. Meer interactiemomenten tussen de buurt en het transitiehuis zouden geen slecht idee zijn om de wisselwerking tussen beide groepen te versterken, wat momenteel nog te weinig het geval is.

Hoewel we tot deze (oppervlakkig) bevindingen kunnen komen, is het echter nog te vroeg in dit project om een volwaardig en generaliseerbaar antwoord op deze onderzoeksvraag te kunnen geven.

Het is van belang om hier echter ook enkele suggesties mee te geven voor het vervolgonderzoek van dit kleinschalig vooronderzoek. In eerste instantie moet verder onderzoek de aangepaste vragenlijst gebruiken zoals bij de discussie werd besproken. Het zou tevens interessant zijn een ruimere bevraging toe te passen. Dit betekent dat niet alleen de buurtbewoners maar ook de bewoners van het transitiehuis en de buurtpolitie worden geïnterviewd. Hoe ervaren zij de buurt? Merken zij iets op van de sociale cohesie en sociale controle in de wijk? Door de buurtpolitie te betrekken, kan men ook direct meer informatie krijgen over de aanwezigheid van (wan)orde in de buurt. Niet elke buurtbewoner weet even veel wat er gaande is in de buurt. Wanneer er problemen zijn, zal het vaak de politie zijn die hiervan op de hoogte is. Ook bepaalde zaken die niet gezegd worden door de buurtbewoners zijn interessant. Vandaar dat een interview met anderen dan de buurtbewoners ook belangrijke informatie kan opleveren.

De bevraging van deze verschillende groepen (de buurtbewoners, de gedetineerden en de buurtpolitie) zorgt meteen voor een grotere verscheidenheid in de antwoorden waardoor er een duidelijker beeld kan geschetst worden van de beleving van de buurt. Daarnaast werd in deze masterproef kortstondig gefocust op diversiteit van de buurtbewoners. Verder onderzoek zou kunnen nagaan hoe deze diversiteit kan ingezet worden in een buurt met een transitiehuis. Wat zouden de eventuele voor- en nadelen hiervan zijn zowel voor de buurt als voor het transitiehuis?

Zoals Dear (1992) aanhaalde hoeft een NIMBY-reactie niet per se negatief te zijn voor het transitiehuis. Ze kunnen ook tot verbeteringen leiden. Deze NIMBY-reacties kunnen aangeven waarop in toekomstige projecten gelet moet worden, wil men draagvlak creëren bij de buurtbewoners. Op die manier kunnen NIMBY-reacties in de toekomst zoveel mogelijk vermeden worden.

Uit de interviews was af te leiden dat respondenten op de hoogte zijn gesteld van de komst van het transitiehuis per brief. Voor de meerderheid van de respondenten volstond deze informatie. Ze vinden het dan ook goed om op de hoogte te zijn gebracht van dit project. Anderzijds missen een aantal respondenten de inspraak in het beslissingsproces voor de plaatsing van het transitiehuis. Bij de brief werd hen ook gevraagd of ze akkoord gingen met de komst van het transitiehuis in de buurt. Buurtbewoners konden dan wel hun goedkeuring geven voor het transitiehuis, ze hadden de indruk dat de beslissing voordien al was genomen en er dus geen directe betrokkenheid van de buurt is geweest in de uiteindelijke beslissing. Toen in de krant verscheen dat iedereen van de buurt echter zijn 'toestemming' had gegeven, ontstond er commotie bij verschillende buurtbewoners waardoor ze collectief actie ondernamen. Er werd een brief naar de burgemeester gestuurd om hun ongenoegen te uiten.

Wanneer buurtbewoners vanaf het begin meer inspraak zouden hebben in het beslissingsproces, kon deze collectieve actie misschien vermeden worden. Sommige buurtbewoners hebben immers het gevoel niet gehoord te zijn, wat hen een gevoel van onrechtvaardigheid geeft (Klandermans, 1997). Er kan gesteld worden dat er teveel top-down gewerkt is om de buurt enigszins te betrekken in het hele project. De onderzoeker raadt dan ook aan om in de toekomst meer vanuit een bottom-up perspectief te werken waarbij de buurt op een participatieve manier betrokken wordt in het proces om een LULU-voorziening te plaatsen in de buurt.

Bottom-up werken is enkel interessant wanneer de buurt sociaal weerbaar is en dus zelf kan bepalen wat de buurt al dan niet nodig heeft. Daarbij is het zeker niet de bedoeling om de rol van experts als onbestaande te beschouwen. Er moet vooral geluisterd worden naar de mening van buurtbewoners, zij beschikken immers over kennis van de lokale gemeenschap. Daarnaast is het ook belangrijk dat experts antwoorden kunnen bieden op hun vragen want onwetendheid vormt de grootste belemmering om het transitiehuis in de buurt te accepteren. Participatie zorgt voor meer draagvlak omdat buurtbewoners zelf hun stem hebben kunnen laten horen en dus voor een stuk medezeggenschap hebben gehad in het beslissingsproces. Hierdoor voelen ze zich ook meer verantwoordelijk voor de buurt (van Dijk & Koekkoek, 2011). Op die manier kan collectieve actie vanaf het begin vermeden worden. Het zou dus interessant om een infomoment te organiseren waarbij experts

het project voorstellen en de buurtbewoners hun bezorgdheden kunnen uiten en vragen kunnen stellen.

We zagen dat reeds verschillende ontmoetingsmomenten hebben plaatsgevonden in het transitiehuis. Het is zeker belangrijk om de buurt te blijven betrekken bij het transitiehuis en hen op de hoogte te houden van eventuele ontwikkelingen. Volgens Dear (1992) zorgt communicatie met de buurt tijdens het ganse project voor een goede relatie tussen beide partijen en voor een vlotte re-integratie van de gedetineerden. Het is dan ook belangrijk om dit contact te blijven behouden. Er is dus nood aan het mogelijk maken van contact. Dit kan door interactieve momenten te organiseren waar zowel gedetineerden als buurtbewoners samen van kunnen genieten. Het organiseren van buurtactiviteiten (zoals een buurtfeest of een rommelmarkt) biedt de ideale kans voor de buurt om de gedetineerden (beter) te leren kennen, maar ook omgekeerd: dat de gedetineerden de buurtbewoners kunnen leren kennen. Op die manier worden vooroordelen mogelijks weggewerkt en verdwijnt argwaan en angst tegenover het transitiehuis geleidelijk aan.

8 Bibliografie

8.1 Wetenschappelijke bronnen

Ager, A. & Strang, A. (2004). Indicators of integration: Final report. *Home Office Development and Practice Report 28*. London: Home Office.

Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191.

Baba, Y., & Austin, D. M. (1989). Neighborhood environmental satisfaction, victimization, and social participation as determinants of perceived neighborhood safety. *Environment and Behavior*, 21(6), 763-780.

Beyens, K., Claus, H., Naessens, L. (2014). Meer van hetzelfde: is dat wel een goed idee? *Panopticon*, 35(3), 213-218.

Bolan, M. (1997). The mobility experience and neighborhood attachment. *Demography*, 34(2), 225-237.

Chan, J., To, H., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators reserach*, 75(2), 273-302.

Chaskin, R. J. (1997). Perspective on neighborhood and community: A review of the literature. *Social Service Review*, 71(4), 521-547.

Claus, H., Beyens, K., De Meyer, R., Gryson, M., & Naessens, L. (2013). *Huizen, naar een duurzame penitentiaire aanpak*. Brussel: ASP Editions.

Dassopoulos A., & Monnat, S. M. (2011). Do perceptions of social cohesion, social support, and social control mediate the effects of local community participation on neighborhood Satisfaction? *Environment and Behavior*, 43(4), 546-565.

Dear, M. (1992). Understanding and overcoming the NIMBY syndrome. *Journal of the American Planning Association*, 58(3), 288-300.

Decorte, T., & Zaitch, D. (2016). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie*. Leuven: Acco.

- Flap, H., & Völker, B. (2004). Gemeenschap, informele controle en collectieve kwaden in de buurt. In B. Völker (Ed.), *Burgers in de buurt: Samenleven in school, wijk en vereniging* (pp. 41-67). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Halpern, D. (1995). *Mental health and the built environment: More than bricks and mortar?* London: Taylor & Francis.
- Karhina, K., Ng, N., Ghazinour, M., & Eriksson, M. (2016). Gender differences in the association between cognitive social capital, self-rated health, and depressive symptoms: A comparative analysis of Sweden and Ukraine. *International Journal of Mental Health Systems*, 10(1), 1-14.
- Kirkwood, S., & McNeill, F. (2015). Integration and reintegration: Comparing pathways to citizenship through asylum and criminal justice. *Criminology & Criminal Justice* 15(5), 511-526.
- Klandermans, B. (1997). *The social psychology of protest*. Oxford: Blackwell.
- Kubrin, C. E., Stucky, T. D., & Krohn, M. D. (2009). *Theories of crime and deviance*. New York: Oxford University Press.
- Lo Iacono, V., Symonds P., & Brown, D. H. K. (2015). Skype as a tool for qualitative research interviews. *Sociological Research Online*, 21(2), 12.
- Lu, M. (1999). Determinant of residential satisfaction: Ordered logit vs. regression models. *Growth and Change*, 30(2), 264-287.
- Maier, K. (2020). 'Mobilizing' prisoner reentry research: Halfway houses and the spatial-temporal dynamics of prison release. *Theoretical Criminology*, 1-18.
- Mannarini, T., Roccato, M, Fedi, A., & Rovere, A. (2009). Six factors fostering protest: predicting participation in locally unwanted land uses movements. *Political Psychology*, 30(6), 895-920.
- McNeill, F. (2012). Four forms of 'offender' rehabilitation: Towards an interdisciplinary perspective. *The British Psychological Society*, 17(1), 1-19.

- McNeill, F. (2014). Punishment as rehabilitation. In: Bruinsma, G. & Weisburd, D. (Eds.), *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* (pp. 4195-4206). New York: Springer.
- Oidjarv, H. (2018). The tale of two communities: Residents' perception of the built environment and neighborhood social capital. *SAGE Open*, 8(2), 1-20.
- Paul, H. (2012). Using internet technologies (such as Skype) as a research medium: a research note. *Qualitative Research*, 12(2), 239-242.
- Prang, R., van Wingerden, S. G. C., & Timmer, R. (2010). Opvang en begeleiding van (ex-) gedetineerden: Een hele klus. *Proces, Tijdschrift voor strafrechtspleging*, 89(5), 290-302.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 64-78.
- Raudenbush, S. W. & Sampson, R. J. (1999). Econometrics: towards a science of assessing ecological settings, with application to the systematic social observation of neighborhoods. *Sociological Methodology*, 29(1), 1-41.
- Saleebey, D. (2004). "The power of place": Another look at the environment. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 85(1), 7-16.
- Sampson, R. J. (1988). Local friendship ties and community attachment in mass society: A multilevel systemic model. *American Sociological Review*, 53(5), 766-779.
- Sampson, R. J. (2012). *Great American City: Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Sandman, P. M. (1986). Getting to maybe: Some communications aspects of siting hazardous waste facilities. *Seton Hall Legislative Journal*, 9(2), 442-65.
- Scarborough, B. K., Like-Haislip, T. Z., Novak, K. J., Lucas, W. L., & Alarid, A. F. (2010). Assessing the relationship between individual characteristics, neighborhood context, and fear of crime. *Journal of Criminal Justice*, 38(2010), 819-826.

- Scheirs, V. (2016). Doing reintegration? The quest for reintegration in Belgian sentence implementation. *European Journal of Probation*, 8(2), 82-101.
- Schively, C. (2007). Understanding the NIMBY and LULU phenomena: Reassessing our knowledge base informing future research. *Journal of planning literature*, 21(3), 255-266.
- Schnabel, P. & de Hart, J. (2008). Sociale cohesie: Het thema van dit Sociaal en Cultureel Rapport. In P. Schnabel, R. Bijl, & J. de Hart (Eds.), *Betrekkelijke betrokkenheid: Studies in sociale cohesie* (pp. 11-29). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Snacken, S. (2010). Het leven in de gevangenis: Individuele beleving en collectief gebeuren. *Fatik*, 127, 17-22.
- Stürmer, S., & Simon, B. (2004). Collective action: Towards a dual-pathway model. *European Review of Social Psychology*, 15(1), 59-99.
- Tajfel, H., & Turner, J.C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Chicago: Nelson-Hall.
- Temkin, K., & Rohe, W. M. (1998). Social capital and neighborhood stability: An empirical investigation. *Housing Policy Debate*, 9(1), 61-88.
- Thies, J. (2001). The 'big house' in a small town: The economic and social impacts of correctional facility on its host community. *Criminal Justice Studies*, 14(2-3), 221-237.
- Van De Voorde, R. (2019, 22 augustus). *Pilootproject Transitiehuizen* [Collectieve Brief].
- van Dijk, T., & Koekkoek, M. J. M. (2011). *Weten wat werkt: evaluatie als basis voor succesvolle wijkaanpak*. Groningen: Instituut voor Integratie en Sociale Weerbaarheid (ISW).
- van Stekelenburg, J., & Klandermans, B. (2013). The social psychology of protest. *Current Sociology Review*, 61(5-6), 886-905.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (2005). *Vertrouwen in de buurt* (Rapport No. 72). Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). The police and neighborhood safety: Broken windows. *Atlantic monthly*, 249(3), 29-38.

Wood, L., & Giles-Corti, B. (2008). Is there a place for social capital in the psychology of health and place? *Journal of Environmental Psychology*, 28(2), 154-163.

8.2 Juridische bronnen

Conclusies van de Raad van 16 december 2019 inzake maatregelen als alternatief voor detentie: het gebruik van niet tot vrijheidsbeneming strekkende sancties en maatregelen op strafrechtelijk gebied, *Publicatieblad van de Europese Unie*, nr. C422, 9-13.

Wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 januari 2006, 2815.

Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006, 30455.

8.3 Internetbronnen

De Vos, H. (2019). "Strafuitvoering in commerciële handen is moreel onverantwoord". *Sociaal.Net*, <https://sociaal.net/opinie/strafuitvoering-commerciele-handen-is-moreel-onverantwoord/>, geraadpleegd op 10 november 2019.

Geens, K. (2019, 9 september). *Eerste Belgische transitiehuis opent deuren in Mechelen* [Persbericht]. Geraadpleegd op 3 februari 2020, op <https://www.koengeens.be/news/2019/09/09/eerste-belgische-transitiehuis-opent-deuren-in-mechelen>

Geens, K. (2016, 16 mei). *Masterplan gevangenen en internering* [Persbericht]. Geraadpleegd op 3 februari 2020, op <https://www.koengeens.be/news/2016/05/13/masterplan-gevangenen-en-internering-terugdringen-overbevolking-gevangenen-en-aange>

9 Bijlagen

Bijlage 1: Onderzoeksvoorstel

Ondersteuningsbrief

Info ondersteuningsbrief:

- Informatie onderzoek
 - Buurt –en belevingsonderzoek
 - Visie buurtbewoners ten aanzien van transitiehuis
 - Verbinding tussen transitiehuis en gemeenschap
 - Feedback buurtbewoners
- Interviews vanuit de VUB door twee onderzoekers: De 2 VUB studenten (Tess De Westelinck & Laura De Meester) zullen herkenbaar zijn aan de hand van een 'VUB-badge'.
- Opnameapparatuur om interviews op te nemen (niet verplicht)
- Anonieme verwerking van de gegevens

Plan van aanpak – Tijdslijn

De interviews zouden kunnen plaatsvinden tussen maart en april. In het kader daarvan zouden de ondersteuningsbrieven dan ook tussen dit en eind februari verstuurd dienen te worden. Tijdens het afnemen van de interviews zullen er reeds zoveel mogelijk interviews getranscribeerd worden. Vanaf midden april zouden de interviews volledig getranscribeerd zijn. Vervolgens zal er overgegaan worden tot de analyse van de transcripties. Vanuit deze analyse zullen de resultaten en de discussieparagraaf geschreven worden, om hieruit de uiteindelijke conclusies te trekken. Deze laatste drie stappen zullen plaatsvinden tussen midden april en mei. Eind mei (31/05) zal de thesis worden ingediend en zal de stad Mechelen in primeur de resultaten in ontvangst krijgen. Er zal eveneens een verkorte versie van de thesis meegegeven worden in bijlage van de thesis voor de stad Mechelen. Van de stad wordt er op dit moment enkel verwacht de ondersteuningsbrief te versturen naar de omwonende buurtbewoners van het transitiehuis ter informatie van het onderzoek (ten laatste 21/02 versturen).

Bijlage 2: Brief aan de buurtbewoners van het transitiehuis

Aan de bewoners van de [straatnaam].

Directie
Samenleving

Behandeld door
Werner.vanherle

Uw kenmerk
/

Ons kenmerk
Onderzoek VUB

Datum
21.02.2020

Dienst
Preventie en veiligheid

E-mail
Werner.vanherle@mechelen.be

Telefoon
015 29 83 841

Fax

Bijlagen
0

Onderzoek naar beleving van het Transitiehuis – VUB

Geachte mevrouw / heer

Op 3 februari 2020 keurde het college van burgemeester en schepenen een onderzoeksvoorstel vanuit de Vrije Universiteit Brussel naar het transitiehuis goed. Zoals u ongetwijfeld weet, is er sinds september 2019 in de Hanswijkstraat 46 en 48 een kleinschalig detentiehuis geopend voor gedetineerden die aan het einde van hun straf zijn om er hun terugkeer naar de samenleving onder professionele begeleiding voor te bereiden.

Dit is een uniek concept voor België en daarom wil de stad Mechelen graag uw mening kennen. De bedoeling van dit onderzoek is onder meer om uw mening over en uw beleving van het transitiehuis als één van de nabije bureaus te leren kennen.

De interviews zullen vanuit de VUB uitgevoerd worden door 2 master studenten criminologie (Tess De Westelinck & Laura De Meester). Beiden zullen herkenbaar zijn aan de hand van een 'VUB-badge'. Zij zullen van deur tot deur gaan en vragen om uw medewerking aan het onderzoek. De studenten zullen u ook vragen om interviews digitaal op te nemen. U bent niet verplicht hierop in te gaan. De VUB garandeert een anonieme verwerking van de gegevens.

De stad Mechelen en de Vrije Universiteit Brussel danken u alvast voor uw medewerking.

Hoogachtend,

NAMENS HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN SCHEPENEN:

Erik Laga
Algemeen directeur

Alexander Vandersmissen
Burgemeester

Alle officiële briefwisseling dient gericht aan het college van burgemeester en schepenen

Stadsbestuur
Mechelen

Grote Markt 21
2800 Mechelen

T 0800 2 0800
F

E stadsbestuur@mechelen.be
W www.mechelen.be

Bijlage 3: Topic/vragenlijst

Topiclijst – Vragenlijst

→ Informatie buurtbewoner

- Geslacht
- Leeftijd / geboortedatum
- Socio-economische stand
 - Hoogst behaalde diploma (geen diploma, lager onderwijs, lager middelbaar, hoger middelbaar, hogere studies: hogeschool of universiteit, onbekend) (*Veiligheidsmonitor, 2018*)
 - Beroepssituatie (werknemer, ambtenaar, zelfstandige, student, gepensioneerd, werkloos / werkzoekende, andere, onbekend) (*Veiligheidsmonitor, 2018*)
- Type woning (open bebouwing / vrijstaande woning of halfopen bebouwing, rijwoning, studio of appartement, andere, onbekend) (*Veiligheidsmonitor, 2018*)
- Nationaliteit
- Etniciteit / afkomst
- Mechelen
 - Hoelang inwoner in Mechelen?
 - Hoelang inwoner in deze buurt? (*Oidjarv, 2018*)

→ Algemeen (Laura)

- Ervaring buurt
 - Hoe ervaart u de buurt waar u woont?
 - Hoe vindt u dat uw buurt eruit ziet? (Mate van verzorgdheid, onderhoud) (*Veiligheidsmonitor, 2018*)
In welke mate probeert u uw straat schoon te houden? (*Sampson et al., 1997; Wood & Giles-Corti, 2008*)
 - Hoe ervaart u uw buurt op zijn best?
 - Waarom houdt u van uw buurt?
 - Wat zou u willen veranderen in uw buurt om hiervan de ideale buurt te maken?
 - Wat kan er beter in uw buurt?
 - Wat vindt u minder aan uw buurt?
- Sociaal vertrouwen
 - Hoe goed kent u de buurt / uw buurtbewoners?
 - In welke mate vertrouwt u de buurt / uw buurtbewoners?

- In welke mate is er volgens u sprake van informele sociale controle waarbij buurtbewoners de veiligheid (proberen te) bewaken? (*Sampson et al., 1997*)
 - In welke mate bent u bereid om uw buren te helpen wanneer er problemen opduiken in de wijk? (Verkeer, verkeerslichten die niet werken, hinderlijk parkeren, sluikstorten of zwerfvuil, diefstal, geluidshinder, rondhangende jongeren, inbraken, drugs of alcohol, vandalisme, vechtpartijen, verbaal geweld, verbouwingen...) (*Sampson et al., 1997*)
- Ontmoetingskansen met buren
- Komt u uw buren dikwijls tegen? Zowel in de buurt als elders.
 - Welke relatie heeft u met uw buren?
 - Welke voorzieningen zijn er in uw buurt aanwezig? Supermarkt, slagerij, bakker, groentewinkel, viswinkel/kraam, bioscoop, bouwmarkt, boetiek, groente- of vismarkt, bloemenwinkel, snackbar, huisarts, politiebureau, kerk, garage, sportveld, café, restaurant, kinderdagverblijf, crèche, buurtcentrum, school, park, zwembad, sport/recreatiecentrum, postkantoor, bushalte, treinstation, theater, opera, concertgebouw, openbare bibliotheek of speelveld? (*Flap & Völker, 2004; Oidjarv, 2018*)
 - Worden er gemeenschappelijke activiteiten georganiseerd in de buurt? (Bv. Gezamenlijk de buurt schoonmaken, samen koffie drinken, buurtfeest,...) (*Flap & Völker, 2004*)
- Veiligheidsgevoel
- Voelt u zich veilig in uw buurt? Wat zorgt ervoor dat u zich (on)veilig voelt in uw buurt?
 - Ervaart u problemen in uw buurt? (Verkeer, verkeerslichten die niet werken, hinderlijk parkeren, sluikstorten of zwerfvuil, diefstal, geluidshinder, rondhangende jongeren, inbraken, drugs of alcohol, vandalisme, vechtpartijen, verbaal geweld, verbouwingen...) (*Veiligheidsmonitor, 2018; Oidjarv, 2018*)
 - Mijdt u bepaalde plaatsen in uw buurt (op bepaalde momenten tijdens de dag)? Zo ja, welke plaatsen? (*Veiligheidsmonitor, 2018*)
 - Heeft de oprichting van het transitiehuis een invloed op de beleving van uw buurt? (Indien het transitiehuis nog niet ter sprake is gekomen)

- LULU

- Hoe ervaart u het transitiehuis in de buurt? Welke rol speelt het huis in de buurt?
- Zijn er bezorgdheden rond de plaatsing van het transitiehuis? (vb. daling van de waarde van het huis, achteruitgang in levenskwaliteit door o.a. geluidsoverlast, achteruitgang van het imago van de gemeenschap, daling van de publieke veiligheid...) (*Sandman, 1986; Schively, 2007; Dear, 1992*)
- In welke mate komt u in contact het transitiehuis? Contact met deelnemers, met werknemers, met bezoekers,... Op welke manier betekent dit contact een meerwaarde voor u?

→ Specifieke vragen (Tess)

- Transitiehuis

- Had u al eens van het transitiehuis gehoord?
- Wat kan u vertellen over het transitiehuis?
- Hoe staat u tegenover het transitiehuis?

- 'Not-in-my-backyard'-fenomeen

- Wat vindt u ervan dat er een transitiehuis is opgericht in Mechelen, meer specifiek in uw buurt? Waarom denkt u dat men ervoor heeft gekozen om het transitiehuis juist in deze buurt te plaatsen?
- Had u dit liever ergens anders gezien?
- Wat was uw reactie over het transitiehuis voor en na de komst ervan?

- Communicatie & informatie-uitwisseling

- Op welke manier bent u geïnformeerd geweest over het transitiehuis? Was deze informatie voldoende voor u?
- Verschilt uw mening over het transitiehuis voor en na de informatie die u hierover gekregen hebt?

- Publieke opinie

- Hoe staat u tegenover bestraffing in België? Waarom?
- Hoe staat u tegenover bestraffing in de gevangenis? Waarom?
- Bent uzelf ooit (on)rechtstreeks in contact gekomen met het gevangeniswezen?
- Hoe staat u tegenover de algemene werking van de Belgische gevangenis-
- Wat vindt u van nieuwe kleinschalige alternatieven op de gevangenisstraf?

- Hoe staat u tegenover bestraffing in de gevangenis, indien er ook alternatieve kleinschalige detentie bestaat?

Vignet 1: De huidige gevangenissen zijn overbevolkt. Er is onvoldoende capaciteit om iedereen zijn straf te laten uitzitten in de gevangenis. Wat is volgens u de oplossing? Iedereen toch zijn straf laten uitzitten in een overbevolkte gevangenis, meer gebruik van alternatieve straffen (vb. ET) of het uitzitten van de straf in kleinschalige detentiehuizen?

Vignet 2: Onze huidige politici staan voor een dilemma. Overbevolking in de gevangenissen is een groot probleem in ons land. Wat is volgens u de beste keuze: het bijbouwen van een paar grote traditionele gevangenissen, het oprichten van heel veel kleinschalige detentiehuizen (15-30 personen) of een mix van beiden?

- Marshall-hypothese

- Hoe stond u tegenover bestraffing vóór de implementatie van het transitiehuis?
- Heeft de oprichting van het transitiehuis uw mening veranderd?
- Hoe heeft de oprichting van het transitiehuis uw mening veranderd, in welke zin?
- Heeft u nu een andere kijk op bestraffing?

- Punitiviteitskloof

- Wie zou er volgens u in aanmerking mogen komen voor kleinschalige alternatieven op de gevangenisstraf?
- Zijn er naar uw mening personen die hiervoor niet in aanmerking dienen te komen? Wie?
- In welke gevallen bent u voorstander van kleinschalige detentie? (Jongeren? Ouderen? First-time offenders? Recedivisten?)

Vignet 3: Persoon X is 25 jaar oud en heeft een gewapende overval gepleegd in een bank. Tijdens deze overval maakte hij geen slachtoffers, maar kon wel een buit binnenhalen van 9000 euro. De politie werd snel verwittigd en heeft hem na een lange achtervolging kunnen tegenhouden en arresteren. De rechter zal beslissen dat hij een gevangenisstraf krijgt van 6 jaar. Dit is de eerste keer dat hij in contact komt met het gerecht. Komt deze persoon in aanmerking voor een verblijf in een transitiehuis wanneer hij de helft van zijn straf heeft uitgezeten? Wat als persoon X een recidivist is?

Wat als persoon X 50 jaar is en een recidivist?

- Interactie & integratie in de buurt

- In welke mate ervaart u interactie tussen het transitiehuis en de buurt? Hoe ervaart u deze?
Vb. Kent u de deelnemers van het transitiehuis, weet u wie ze zijn, zou u ze herkennen?
- Hoe ziet u de wisselwerking tussen jullie, als buurtbewoners, en het transitiehuis?
Vb. Straatfeest organiseren, maandelijkse bijeenkomst, ...
- Hoe kan het transitiehuis volgens u een meerwaarde vormen voor de buurt? (Eventueel voorbeelden geven: repair cafe, sociaal restaurant, groentewinkel, fietsen-herstellingen, sportzaal, ...).

Vignet 4: Mechelen is een stad waar het gebruik van de fiets erg populair is. Heelaas beschikt de stad niet over een fietsen-herstellingen winkel. Het transitiehuis beschikt over een extra ruimte, hier zouden zij een fietsen-herstellingen winkel willen oprichten voor de Mechelse inwoners. Is dit volgens u een meerwaarde voor uw buurt? Zou u hiervan gebruik maken?

Vignet 5: Sociale restaurants zijn de laatste jaren erg in trek. Mensen die het niet breed hebben of alleenstaanden kunnen hier terecht om voor een schappelijke prijs een maaltijd te eten. De deelnemers van het transitiehuis zouden graag iets terugdoen voor de buurt en richten zo'n restaurant op voor de mensen die het nodig hebben. Vindt u dit iets positief?

- Re-integratie & de samenleving

- Hoe geeft u vorm aan re-integratie van een ex-gedetineerden? (woon, werk, engagement,...)
- Wat is een succesvolle re-integratie volgens u? (Meer dan enkel geen recidive plegen? Vb. iets terug doen aan de samenleving om zo schuld af te lossen, burgerlijke partijen afbetalen)
- Werkt de huidige gevangenisstraf een succesvolle re-integratie in de hand?
- Speelt de samenleving volgens u een rol in de re-integratie van ex-gedetineerden? Zo ja, welke rol speelt de samenleving volgens u in de re-integratie van ex-gedetineerden?

Vignet 6: Re-integratie van ex-gedetineerden is een proces van vallen en opstaan. Vooraleer een gedetineerde de mogelijkheid krijgt een VI te verkrijgen, dient deze te beschikken over een woonst, dagbesteding/ job. Is het de rol van de samenleving om hierin te voorzien en opnieuw kansen te bieden? Wat met

een jonge man van 27 jaar die voor het eerst een misdrijf heeft gepleegd? Wat met een man van 50 die reeds meerdere malen korte gevangenisstraffen heeft uitgezeten? Moet de samenleving kansen blijven geven of houdt dit ergens op volgens u?

- Re-integratie & de Mechelse gemeenschap
 - Hoe geeft u vorm aan de re-integratie van de deelnemers van het transitie-huis?
 - Welke rol heeft u als buurtbewoner en gemeenschap in dit re-integratieproces?
 - Hoe stond u tegenover het nieuws dat de eerste deelnemer uit het transitiehuis werd vrijgelaten onder elektronisch toezicht?

**Informed consent: buurtonderzoek naar de beleving van het
transitiehuis in Mechelen**

Ik ondergetekende,, verklaar hierbij dat ik, als deelnemer aan het buurtonderzoek naar de beleving van het transitiehuis in Mechelen (Vrije Universiteit Brussel):

- 1) mondeling geïnformeerd ben geweest over de inhoud en het doel van het onderzoek en daarbij kennis heb genomen over de rol die ik daarin speel;
- 2) op elk ogenblik bijkomende informatie kan verkrijgen (contactgegevens zie verder);
- 3) totaal vrijwillig deelneem aan het onderzoek;
- 4) de toestemming geef om de informatie die ik binnen dit onderzoek meedeel op anonieme wijze mag bewaard, verwerkt en over gerapporteerd worden. Dit wil zeggen dat de informatie binnen deze masterproef verwerkt mag worden maar op geen enkele manier gelinkt mag worden aan mijn naam of persoon;
- 5) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten;
- 6) op de hoogte ben van de mogelijkheid om vragen, om welke reden dan ook, niet te beantwoorden of deze nadien te wijzigen of in te trekken;

toestemming verleen dat, om het interview zo goed mogelijk te registreren, dit gesprek wordt opgenomen via een voice-recorder.

Ik geef de toestemming om dit gesprek op te nemen:

JA / NEEN (schrappen wat niet past).

De opnames worden vernietigd nadat deze uitgeschreven zijn. De uitgeschreven versies zullen niet gedeeld of ingekeken worden door onbevoegden en zijn enkel beschikbaar voor Tess De Westelinck, Laura De Meester, prof. dr. An-Sofie Vanhouche (promotor van deze masterproef) en een bijkomende evaluerende professor van de VUB.

Gelezen en goedgekeurd te(plaats) op (datum)

Handtekening deelnemer:

Handtekening onderzoeker:

Verantwoordelijke onderzoek:

- 1) Tess De Westelinck, masterstudente Vrije Universiteit Brussel

tess.britt.de.westelinck@vub.be

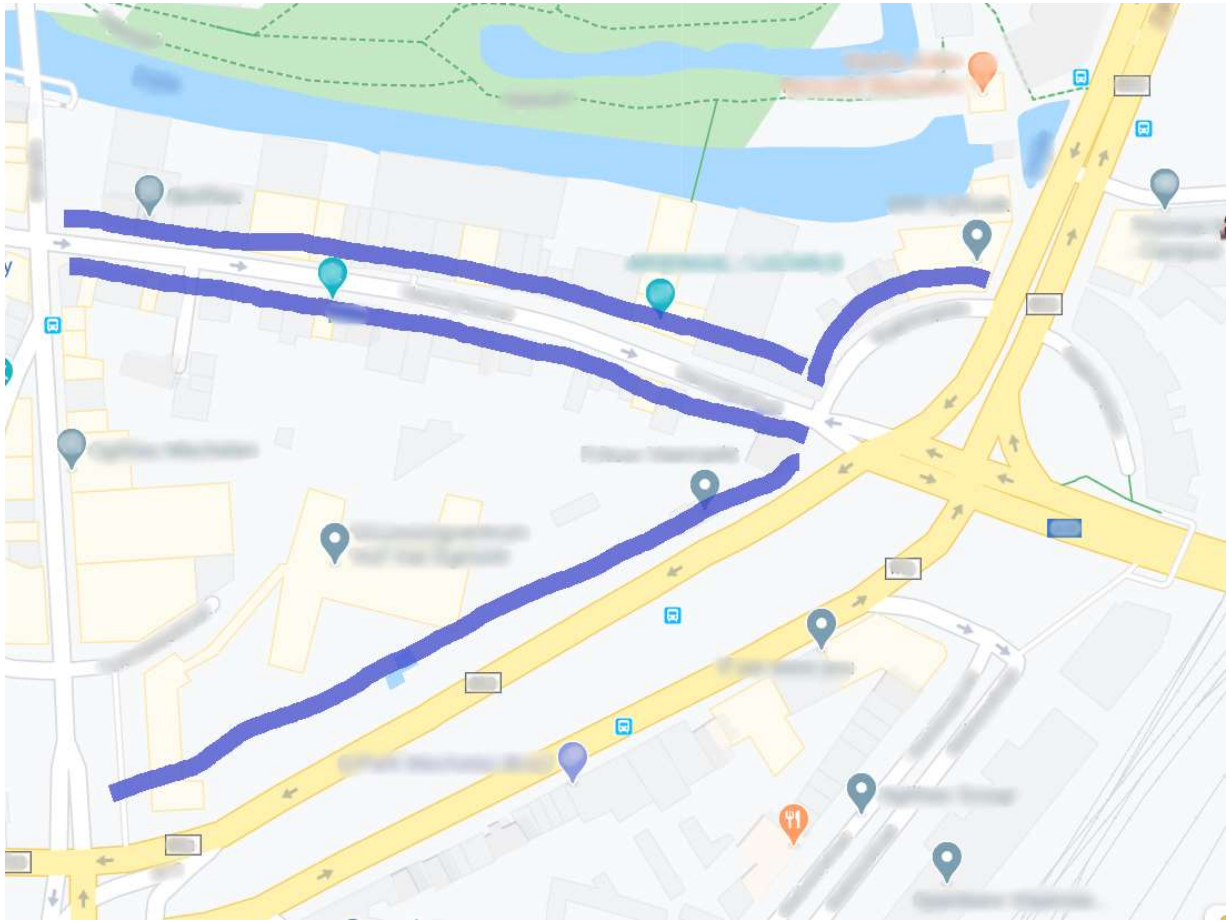
- 2) Laura De Meester, masterstudente Vrije Universiteit Brussel

laura.ambre.de.meester@vub.be

- 3) Prof. dr. An-Sofie Vanhouche, promotor Vrije Universiteit Brussel

an-sofie.vanhouche@vub.be

Bijlage 5: Stedelijk grondplan

Bijlage 6: Data management plan

DATA MANAGEMENT PLAN (DMP)

Toe te voegen als bijlage bij de Masterproef Criminologische Wetenschappen

1) Wordt er nieuwe data verzameld en/of wordt er gebruik gemaakt van bestaande data?

In deze masterproef zal er nieuwe data verzameld worden. Dit gebeurt aan de hand van kwalitatieve diepte-interviews die semi-gestructureerd zijn. De interviews worden afgenomen bij buurtbewoners van het transitiehuis te Mechelen. In Bijlage 5 is een foto te vinden tot waar deze buurt zich strekt.

2) Wat is de origine en de aard van deze data?

De data houdt mondelinge informatie in die tijdens de interviews met de buurtbewoners van het transitiehuis naar voor komt. De gesprekken worden opgenomen, indien daar toestemming voor is gegeven, en worden nadien letterlijk getranscribeerd in Word.

3) Zal er persoonlijke data verzameld worden? Zo ja, welke?

Ja. Geslacht, leeftijd, sociaal-economische status (hoogst behaalde diploma en beroepssituatie), nationaliteit en etniciteit van de buurtbewoners. Evenals het type woning, het aantal jaren woonachtig in Mechelen en het aantal jaren woonachtig in de buurt waar ze momenteel wonen.

4) Waar wordt de verzamelde data opgeslagen?

De data zal bewaard worden op OneDrive en op een stick die thuis bewaard wordt. Deze informatie zal bewaard worden tot na de evaluatie van deze masterproef. Nadien zal deze data niet langer bewaard worden op de persoonlijke computer van de onderzoeker. Bovendien zullen de opnames van de interviews volgens de juiste protocollen vernietigd worden.

5) Zal de verzamelde data later hergebruikt worden?

In samenspraak met de stad Mechelen en de promotor van deze masterproef is ervoor gekozen om de verzamelde data enkel en alleen voor het onderzoek van Tess De

Westelinck (die tevens haar masterproef schrijft over het transitiehuis) en dit onderzoek te gebruiken.

6) Indien gewerkt werd met een informed consent formulier, voeg dit dan hieronder toe.
--

Zie Bijlage 4.